

Analyse av utfordringer for arealplanlegging etter plan- og byggningsloven i kystnære sjøområder

Utarbeidet for Kommunal- og moderniseringsdepartementet

2015-04-28 Oppdragsnr.: 5146293

Analyse av utfordringer for arealplanlegging
etter plan- og bygningsloven
i kystnære sjøområder

28.april 2015

ISBN: 978-82-7827-059-2

Tittel: Analyse av utfordringer for arealplanlegging etter plan- og bygningsloven i kystnære sjøområder

Dato: 28.april 2015

Oppdragsleder: Aslaug Aalen

Prosjektnummer: 5146293

Oppdragsgiver: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Oppdragsgivers kontakt: Vagleik Stusdal

ISBN: 978-82-7827-059-2

Utgiver: Norconsult AS
Pb 1199, NO-5811 Bergen
Valkendorfgate 6, NO-5012 Bergen
Telefon:55375500
post@norconsult.com
www.norconsult.no
Org.nr. 962392687

Forord

Denne analysen er utarbeidet for Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD). KMD vil styrke veiledningen om helhetlig arealplanlegging etter plan- og bygningsloven (pbl) i kystnære sjøområder. Bakgrunnen for dette er at det mangler veiledning om helhetlig planlegging i sjø, samtidig som presset på sjøarealene er økende.

Temaet er aktualisert med Regjeringens satsing på økt sjømatproduksjon. Før det utarbeides veiledning, vil departementet skaffe seg bedre oversikt over hvilke utfordringer kommunene har med planlegging i kystsonen, hvordan de løses og innenfor hvilke tema det er behov for ytterligere avklaringer. Analysen som her foreligger skal være grunnlag for departementets videre arbeid med veiledning for planlegging av kystnære sjøområder etter plan- og bygningsloven.

Arbeidet er utført av Norconsult. Oppdragsleder har vært Aslaug Aalen, medarbeidere har vært Mona Hermansen og Øystein Skofteland. Marit Mienna har vært kvalitetssikrer. Kontaktperson hos KMD har vært Vagleik Stusdal.

Analysearbeidet har omfattet kontakt både med kommuner, regionale myndigheter og sektormyndigheter. Vi vil takke alle som har delt informasjon og drøftet problemstillinger med oss underveis i arbeidet.

Bergen, 28.april 2015

Aslaug Aalen, Norconsult

Departementets kommentar til rapporten

Denne rapporten er første ledd i Kommunal- og moderniseringsdepartementets arbeid med å styrke veiledningen om helhetlig arealplanlegging i de kystnære sjøområdene.

Rapporten peker på en rekke utfordringer knyttet til planlegging i sjøområdene med utgangspunkt i erfaringer fra reelle planprosesser. Departementet har ikke tatt stilling til innholdet og anbefalingene i rapporten, som står for konsulentens regning. Rapporten vil imidlertid gi et godt underlag for departementets videre arbeid med å utvikle veiledning tilpasset utfordringsbildet og behovet i kommunene.

Planeksemplene som er brukt i rapporten er historiske og kan ha fremstillingselementer som med fordel kunne vært bedre/riktigere. Dette vil bli tema for videre utviklingsarbeid, og departementet vil i fremtidig veiledning komme med anbefalinger om blant annet planfremstilling og bestemmelser.

Departementet vil for øvrig peke på noen strategiske utfordringer kommunene må ta stilling til før det settes i gang arbeid med planlegging i sjøområdene:

- Skal sjøarealene planlegges for seg, eller skal det også tas med arealer på land (strandsonen)? Dette har konsekvenser for omfang og tematikk i planen, men også for hvordan planprosessen skal legges opp med utredninger og medvirkning.
- Hvilken detaljeringsgrad skal legges til grunn for valg av kystkontur? Dette har konsekvenser for håndtering av data, detaljeringsnivå og lesbarhet.
- I hvilken grad skal det benyttes flerbruksområder (hovedformålet eller kombinerte formål) fremfor underformål hver for seg? Skal store flerbruksområder med åpning for akvakultur i tidligere planer videreføres? Dette må vurderes ut fra behovet for planavklaring for de ulike tema og vil ha konsekvenser for kommunens styringsmuligheter. Eldre planer er gjerne utarbeidet i en situasjon med mindre press på sjøarealene, og dagens situasjon kan kreve mer differensiert planlegging.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 14.4.2015

Innhold

1	Bakgrunn og metode	11
1.1	Metode	11
1.1.1	Fase 1: Identifisere og beskrive utfordringer	11
1.1.2	Fase 2: Innsamling av planeksempler	12
1.1.3	Fase 3: Analyse av planeksempler	12
1.1.4	Fase 4: Forslag til presiseringer og forbedringer i regelverk	12
1.1.5	Referansegruppe	12
2	Utfordringer knyttet til arealplanlegging i sjø	13
2.1	Utfordringer knyttet til arealformål	13
2.1.1	Hovedformålet Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone	14
2.1.2	Underformål ferdsel	14
2.1.3	Underformål farled	14
2.1.4	Underformål småbåthavn/småbåtanlegg	14
2.1.5	Underformål fiske	15
2.1.6	Underformål akvakultur	15
2.1.7	Underformål natur- og friluftsområder	15
2.1.8	Kombinerte formål, angitte formål og bestemmelsesområder	16
2.1.9	Teknisk infrastruktur	16
2.2	Utfordringer knyttet til hensynssoner	16
2.3	Utfordringer knyttet til kartframstilling	17
2.4	Utfordringer knyttet til bestemmelser	17
2.5	Utfordringer knyttet til konsekvensutredninger	18
2.5.1	KU av akvakulturanlegg	19
2.6	Utfordringer knyttet til prosess og medvirkning	19
2.7	Forholdet til annet lovverk	19
3	Planeksempler	21
3.1	Bruken av hovedformålet	21
3.1.1	Arealformål i sjø med tilhørende strandsone	26
3.2	Ferdsel, farled og havneområde i sjø	29
3.3	Småbåthavner i kommuneplan	35
3.4	Småbåthavner i reguleringsplan	40
3.5	Fiskeområder	44
3.6	Akvakultur	46
3.7	Levendelagring og fangstbasert akvakultur	49
3.8	Natur- og friluftsområder	51
3.9	Deponi	53
3.10	Forsvaret	56
3.11	Teknisk infrastruktur	57
3.12	Kartframstilling	60
3.13	Bestemmelser til akvakultur og forholdet til andre lover	60
3.14	Konsekvensutredninger	61

3.14.1	Konsekvensutredninger på kommuneplannivå	61
3.14.2	Konsekvensutredning av reguleringsplaner	64
3.14.3	Konsekvensutredninger av akvakulturanlegg	64
3.15	Medvirkning	65
4	Analyse av planeksempler	66
4.1	Bruk av hovedformålet, bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone	66
4.2	"...Med tilhørende strandsone"	67
4.3	Farled	67
4.4	Havn og industri	67
4.4.1	Havneområde i sjø	68
4.4.2	Småbåthavner	68
4.5	Fiske	69
4.6	Akvakultur	70
4.6.1	Reguleringsplan for akvakulturområder?	70
4.7	Levendelagring/fangstbasert oppdrett	71
4.8	Teknisk infrastruktur	72
4.9	Natur	72
4.10	Friluftsliv	72
4.11	Bestemmelser	73
4.12	Konsekvensutredninger	73
4.12.1	Utredningstema for konsekvensutredninger på sjø	74
4.12.2	Konsekvensutredninger på tiltaksnivå	76
4.13	Medvirkning i planprosesser for sjøareal	76
4.14	Forholdet mellom plan- og bygningsloven og andre lover	76
5	Forslag til presiseringer og forbedringer i regelverket	77
5.1	Kart- og planforskriften	77
5.2	Behov for presisering og veiledning	78
6	Figurliste	80
7	Kilder/litteratur	81
8	Vedlegg	82

Sammendrag

Analyse av utfordringer for arealplanlegging etter plan- og bygningsloven i kystnære sjøområder er utarbeidet for Kommunal- og moderniseringsdepartementet som grunnlag for videre arbeid med en helhetlig veiledning om planlegging i sjø.

Analysen er gjennomført i fire faser: Identifisering av utfordringer, innsamling av planeksempler, analyse av planeksempler, forslag til forbedringer i regelverk. Det er blant annet gjennomført en spørreundersøkelse og dybdeintervju av ti kystkommuner.

Det er identifisert en rekke utfordringer knyttet til framstilling av arealbruk på sjø. Noe av dette kan løses ved å endre på kart- og planforskriften, og noe må gjøres tydeligere og presiseres som en del av veiledningen. Som et resultat av analysen er det foreslått endringer av kart- og planforskriften. Det er blant annet foreslått at flere av formålene skal kunne brukes i kommuneplan. Det er avdekket behov for flere nye formål, blant annet industri på sjø og deponi. Framstilling av småbåthavner og småbåtanlegg i kommuneplan og reguleringsplan er noe uklart i gjeldende veiledningsmaterieill. Det er foreslått noen presiseringer om bruken av disse to områdene. Sentralt står ønsket om å vise sjø- og landareal på ulike måter.

Det er stor geografisk variasjon i hva som er utfordringer knyttet til arealbruk på sjø. På Sør- og Østlandet er det lite aktuelt med akvakultur, men behovet for arealer til småbåthavner og ulike friluftaktiviteter er stort. Mange av utfordringene er her knyttet til bruken av strandsonen.

På Vestlandet, i Midt- og Nord-Norge er det behov for stadig mer areal til akvakultur, og forholdet mellom akvakultur og andre interesser er belyst. Det er behov for god og tydelig veiledning om hvordan akvakultur bør framstilles i kommuneplanen. Konsekvensutredning av ny arealbruk på sjø kan være utfordrende, særlig for akvakulturområder. Dette er fordi datagrunnlaget ofte er mangelfullt, og man vet ikke nok om virkningen av akvakultur på det marine økosystemet. Det er foreslått metodiske grep som kan gjøre dette arbeidet lettere for den enkelte kommune, blant annet med forslag om utredningstema og tilhørende datagrunnlag. Samtidig er det nødvendig at departementene med underliggende fagetater jobber videre med å forbedre kunnskapen om konsekvensene av akvakultur.

Lokalisering av akvakulturområder kan være kontroversielt. En del av kommunene ønsker i større grad å regulere akvakulturaktiviteten gjennom bestemmelser i kommuneplanen og eventuelt gjennom krav om reguleringsplan for akvakulturområder. Kommunens myndighet etter plan- og bygningsloven er avgrenset mot ansvarsområdene til andre myndigheter, slik som fylkeskommunen, Mattilsynet og Fylkesmannen. Det er gjort en del avklaringer i analysen, og det er pekt på forhold som bør avklares i samarbeid med andre departementer.

Basert på analysen og gjeldende kart- og planforskrift er det utarbeidet 11 plansjer med kartutsnitt og tekst som illustrerer ulike problemstillinger og anbefalt løsning. Plansjene er utarbeidet med utgangspunkt i noen av planeksemplene som er samlet inn i analysen.

1 Bakgrunn og metode

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) vil styrke veiledningen om helhetlig arealplanlegging etter plan- og bygningsloven i kystnære områder. Presset på sjøarealene øker og behovet for en helhetlig veiledning for planlegging i sjø er aktualisert gjennom regjeringens satsing på økt sjømatproduksjon. KMD ønsker å få en oversikt over hvilke utfordringer kommunene som planmyndighet har knyttet til arealplanlegging i sjø. Analysen skal være et bidrag til departementets videre arbeid med veiledning om planlegging av sjøarealene.

Analysen avgrenses mot "Veileder for planlegging i kommunenes sjø- og kystarealer innenfor rammene av havne- og farvannsloven og plan og bygningsloven", som ser nærmere på planlegging av farleder i kryssningspunktet mellom havne- og farvannsloven og plan- og bygningsloven. Denne veilederen er under utarbeidelse i regi av Samferdselsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

1.1 METODE

Analysen er delt inn i fire faser.

1.1.1 Fase 1: Identifisere og beskrive utfordringer

I første fase av prosjektet er aktuelle utfordringer knyttet til utarbeidning av planer i sjøområder identifisert og beskrevet. Det er lagt mest vekt på kommune(del)planer og reguleringsplaner. I tillegg er erfaringer fra interkommunale planer tatt med der dette er aktuelt.

I forkant av analysearbeidet sendte KMD ut spørsmål knyttet til utfordringer med planlegging av sjøarealer til fylkesmenn og fylkeskommuner. Svarene på disse spørsmålene er strukturert og supplert med erfaringer fra Norconsult sitt arbeid med planlegging av sjøområder de siste årene. Utfordringene er også drøftet i referansegruppen for prosjektet.

1.1.2 Fase 2: Innsamling av planeksempler

I andre fase av prosjektet er det med utgangspunkt i identifiserte utfordringer, hentet inn eksempler på hvordan disse er løst i ulike planer. Kommunenes planregistre på internett, og eksempler foreslått fra fylkeskommuner og fylkesmenn, er i første omgang benyttet for å finne eksempler på planer. Det er søkt å oppnå en bredde både geografisk og tematisk. Planeksempelene er vurdert i forhold til bruk av arealformål, bestemmelser og konsekvensutredning.

Til sammen er det sett på 30 kommuneplaner, 34 reguleringsplaner og 5 interkommunale planer.

1.1.3 Fase 3: Analyse av planeksempler

I tredje fase av prosjektet er planeksempelene analysert. Et viktig grunnlag for analysen er intervju med utvalgte kommuner. I alt ti kommuner ble valgt ut for grundigere analyse. Kriteriene for valg av kommuner var at kommuneplanens arealdel er utarbeidet etter ny lov, og at kommunen sa seg villig til å svare på spørsmål. Kommunene måtte ha vedtatt kommuneplan eller planforslag som hadde vært på høring. Videre er det lagt vekt på geografisk spredning i landet for å fange opp et bredt spekter av problemstillinger.

Et spørreskjema med spørsmål knyttet til ulike faser og tema i planprosesser, ble sendt ut til kommunene, se vedlegg. På bakgrunn av svarene ble det gjennomført et telefonintervju, med utdyping av aktuelle tema og problemstillinger i hver enkelt kommune.

Kommunene som er intervjuet i analysen er:

- Alta
- Skjervøy/Nordreisa
- Bodø
- Hitra
- Herøy
- Øygarden
- Vindafjord
- Arendal
- Sarpsborg
- Bærum

1.1.4 Fase 4: Forslag til presiseringer og forbedringer i regelverk

Basert på analysen i fase 3, er behovet for tolkning og praktisering av gjeldende regelverk vurdert. Behov for juridiske avklaringer og presiseringer er identifisert med utgangspunkt i hvordan utfordringene er løst i planeksempelene. Videre er det utarbeidet et forslag til presiseringer og forbedringer i gjeldene regelverk. Her er forslag til endringer i kart- og planforskriften sentralt.

1.1.5 Referansegruppe

Det er opprettet en referansegruppe for prosjektet. Denne består av representanter fra fylkesmannsembetene, fylkeskommunene og aktuelle direktorater, se liste over representanter i vedlegg. Det ble gjennomført en workshop med referansegruppen der identifiserte problemstillinger og planeksempler ble drøftet. Det er tatt kontakt med medlemmene i referansegruppen underveis i arbeidet etter behov.

2.1.1 Hovedformålet Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone

Hovedformålet for sjø (6001) inkluderer i utgangspunktet alle underformålene, også formål som krever eksklusiv bruk slik som akvakultur og småbåthavner. I områder hvor arealplanen bare angir hovedformålet, er det opp til bestemmelsene å klargjøre vilkårene for bruk og vern, jf § 11-7 tredje ledd. Det kan stilles spørsmål ved om dette var lovgivers intensjon med bruken av hovedformålet, og om det er behov for presiseringer av formålene i veiledningen.

Gjennom plan- og bygningsloven 2008 ble det innført en mulighet for å la sjøformålene i kommuneplan og reguleringsplan omfatte sjøareal og tilstøtende landareal. Intensjonen med dette var å se strandsonen på sjø og land i sammenheng. Det er relevant å undersøke i hvilken grad denne muligheten er tatt i bruk av kommunene, og hvilke fordeler og ulemper som kommer fram ved bruk av samme formål på sjø og land.

Hovedformålet har følgende underformål i kommuneplan (§11-7 nr 6): ferdsel, farled, fiske, akvakultur, drikkevann, natur- og friluftsområder, hver for seg eller i kombinasjon. Kart- og planforskriften spesifiserer i tillegg småbåthavn som et eget underformål under farled i kommuneplan. For reguleringsplan er det en del flere underformål. Det er relevant å se på fordelingen av formål for kommuneplan og reguleringsplan.

Gjennom praktisk bruk av kart- og planforskriften kan det komme opp behov for endringer eller justeringer. Når det gjelder sjøareal er det verdt å se nærmere på arealbruk som ikke er dekket inn av formålene i gjeldende forskrift.

2.1.2 Underformål ferdsel

Underformålet ferdsel (6100) har ingen videre underformål i reguleringsplan. Bruken av ferdselsformålet er noe uklar og formålet ferdsel og farled brukes om hverandre. Det er aktuelt å se på behovet for presiseringer av bruken av dette formålet.

2.1.3 Underformål farled

Formålet farled var nytt i pbl 2008. I kommuneplanen omfatter dette formålet farled (6200) og småbåthavn (6230). I reguleringsplan åpner kart- og planforskriften i tillegg for å bruke hoved- og biled¹ (6210), havneområde i sjø (6220) og bøyehavn (6240).

Ulike måter å framstille farleder på og hensynet til framkommelighet på sjø blir behandlet i veilederen "Planlegging i kommunens sjø- og kystarealer innenfor rammene av havne – og farvannsloven og plan- og bygningsloven". Veilederen er under utarbeidelse og det kan være behov for å se på sammenhengen mellom problemstillinger tatt opp i denne veilederen og tema som skal tas opp i det forestående veiledningsarbeidet til KMD.

2.1.4 Underformål småbåthavn/småbåtanlegg

Småbåthavn ligger under farledsformålet, dette kan synes noe misvisende. Farled henspiller på framkommelighet på sjø, mens småbåthavn gjelder en samling av fortøyde båter.

For reguleringsplan er det et lignende formål, småbåtanlegg, under hovedformål *Bebyggelse og anlegg*, underformål *Andre typer bebyggelse og anlegg, småbåtanlegg i sjø og vassdrag (1587)* og

¹ Formålet fikk 1.1.2013 endret benevnelse fra skipsled til hoved- og biled.

småbåtanlegg i sjø- og vassdrag med tilhørende strandsone (1588). Definisjonen av småbåtanlegg (1587, 1588) er noe uklart i eksisterende veiledningsmaterieell. I veileder til kart- og planforskriften går det fram at småbåtanlegg vil være et anlegg i mindre skala enn en småbåthavn (6230), og vanligvis uten eget driftsselskap, jf. kode 6230. Det vil typisk være fellesbrygger med båtplasser for nærmere angitte brukere (eksempelvis bolig- eller fritidseiendommer samt ev. nødvendige gjesteplasser).

Småbåthavn (6230) blir i veilederen for utarbeiding av reguleringsplaner (T1490), beskrevet som områder der det typisk skal etableres anlegg for småbåter av mer allmenn karakter, og bruken ikke er begrenset til nærmere fastsatte eiendommer, jf. kode 1587 og 1588. Småbåthavner vil som regel ha et eget driftsselskap, mens småbåtanlegg ikke har det. En småbåthavn må forventes å generere mer båttrafikk og trafikk på land enn småbåtanlegg.

I analysen er det relevant å se nærmere på hvordan kommunene bruker formålene småbåthavn og småbåtanlegg, og hva kommunene har erfart at det er hensiktsmessig å skille mellom. Videre er det interessant å se på hvilke bestemmelser som er vanlig å knytte til disse formålene.

2.1.5 Underformål fiske

Fiske (6300) er et eget underformål under hovedformålet Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone. På reguleringsplannivå kan man benytte formålene fiskebruk (6310), kaste- og låssettingsplasser (6320) og oppvekstområde for yngel (6330).

Fiskerienes betydning varierer langs kysten, og ventelig vil det variere i hvilken grad kommunene setter av egne områder til fiske. Datagrunnlaget for avsetting av fiskeområder varierer også mellom de ulike regionene. Fiske er en interesse som kan stå i motsetning til etablering av nye akvakulturanlegg, og er derfor særlig relevant å se på i en situasjon med økende satsing på havbruk.

2.1.6 Underformål akvakultur

Akvakultur (6400) er et formål som i hovedsak ekskluderer annen bruk. Akvakultur kan i kommuneplan avsettes som enbruksområde akvakultur (6400), som en del av kombinert formål (6800), eller inngå i hovedformålet Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone (6001).

Fortøyningene til akvakulturanlegg omfatter større areal enn det arealet som blir brukt på overflaten. Framstilling av dette forholdet kan løses på ulike måter gjennom plankart og bestemmelser. Fortøyninger kan komme i konflikt med farleder, og det kan være en utfordring å få fram begrensningen i bruken av vannsøylen, samtidig som store nok areal blir satt av til akvakultur.

Det er relevant å se på hvordan kommunene tilnærmer seg de ulike måtene å framstille akvakulturområder, og hvilke erfaringer kommunene har med forvaltningen av slike områder.

2.1.7 Underformål natur- og friluftsområder

I kommuneplanen kan det settes av naturområder (6600) og friluftsområder (6700). På reguleringsplannivå er det to formål for natur; naturområde i sjø og vassdrag (6610) og naturområde i sjø og vassdrag med tilhørende strandsone (6620). For friluftsliv er formålene på reguleringsplannivå friluftsområde i sjø og vassdrag (6710), friluftsområde i sjø og vassdrag med tilhørende strandsone (6720), idrett og vannsport (6760) og badeområde (6770).

I de tettest befolkede områdene av landet kan det oppstå brukerkonflikter i sjøarealene, for eksempel innbyrdes konflikter mellom båtliv, friluftsliv og akvakultur. Planleggingen skal ivareta ulike hensyn som friluftsliv, naturmangfold, kulturminner og landskap. Her kommer forholdet mellom pbl, friluftsløven, naturmangfoldloven og kulturminneløven også inn. Det kan være en utfordring å finne balanserte løsninger gjennom kommuneplanens arealdel og i reguleringsplaner.

2.1.8 Kombinerte formål, angitte formål og bestemmelsesområder

Listen for hvilke arealformål som kan benyttes i pbl §§ 11-7 og 12-5 er uttømmende og det kan ikke defineres egne formål på grunnlag av eventuelle lokale behov. Kart- og planforskriften definerer et kombinasjonsformål i sjø med eller uten tilhørende strandsone (6800). Innenfor dette formålet kan hvilken som helst av formålene på sjø kombineres. Kartframstillingen ser lik ut uavhengig av hvilke formål som kombineres.

Akvakulturformål som i utgangspunktet krever eksklusiv bruk kan dermed kombineres med for eksempel fiske og friluftsliv. Spørsmålet er om en slik kombinasjon av formål gir tilstrekkelig planavklaring for videre planlegging.

For reguleringsplan finnes det et formål som kalles angitt formål i sjø og vassdrag med eller uten tilhørende strandsone (6900). Formålet åpner for at man i reguleringsplan kan kombinere formål under bruk og vern av sjø og vassdrag med andre hovedformål. Tilsvarende mulighet finnes under øvrige hovedformål i reguleringsplan. I kommuneplan kan hovedformål ikke kombineres.

Bestemmelsesområder er i utgangspunktet ment for å vise hvor i planområdet konkrete bestemmelser gjelder. Bruk av bestemmelsesområde er også en mulighet dersom man ikke finner dekkende formål for arealbruken. Bestemmelsesområder blir markert og nummerert i kartet, og det blir tilknyttet bestemmelser som definerer bruken.

2.1.9 Teknisk infrastruktur

En del teknisk infrastruktur er unntatt planlegging etter pbl, slik som kraftledninger og petroleumsledninger. Slike tiltak blir behandlet etter energiløven der NVE er konsesjonsmyndighet. Som en del av konsesjonsbehandlingen skal forholdet til kommunale planer vurderes. Det er relevant å se om det er forskjeller på hvordan dette blir gjort for sjø- og landarealer.

Det finnes ulike typer sjøledninger som trenger avklart arealbruk, slik som vann- og avløpsledninger og ledninger for telekommunikasjon. Pbl gjelder for slike tiltak. Kommuneplanprosessen kan være en arena for å finne felles traseer for slike ledninger, dersom det er praktisk mulig. Det er relevant å undersøke i hvor stor grad slike tiltak blir behandlet etter plan- og bygningsloven.

2.2 UTFORDRINGER KNYTTET TIL HENSYNSSONER

Hensynssoner kan brukes i nødvendig utstrekning både på land og sjø, og er hjemlet i pbl § 11-8 for kommuneplan og § 12-6 for reguleringsplan. Det er ikke identifisert særlige utfordringer knyttet til bruk av hensynssoner på sjø. Det vil i hvert tilfelle være en avveining om man skal framstille arealbruken som formål eller gjennom bruk av hensynssoner. De fleste hensynssoner blir brukt som for landarealer og trenger ikke spesiell vurdering i denne analysen.

2.3 UTFORDRINGER KNYTTET TIL KARTFRAMSTILLING

I framstilling av plankart kan det være vanskelig å definere hvor grensen skal gå mellom sjø og land. Små holmer og skjær blir definert som landareal, i kommuneplanen blir slike små areal gjerne vist som LNF. For holmer og skjær, gjerne langt til havs, gir det lite mening.

Tilgang på kartdata på sjø, er ikke like lett tilgjengelig som på land. Sjøkart er en viktig informasjonskilde for planlegging på sjø. Sjøkart finnes som WMS tjeneste på Kystverkets og Fiskeridirektoratets kartinnsynsløsninger, men tegnforklaring er ikke tilgjengelig. Denne må kjøpes av Kartverket, divisjon sjø.

Leseligheten på kartene kan være utfordrende for arealformål i sjø, da mange av formålene skal fremstilles med lik, eller lignende blåfarge.

Store planområder i interkommunale planer gir store datamengder og utfordringer i forhold til kartframstillingen. Det kan være vanskelig å få laget plankart med god nok oppløsning for store planområder, og det kan være behov for å dele opp planområdet i flere kartblad. Digitale innsynsløsninger kan bøte på noe av problemet. Håndtering av store datamengder er tidkrevende.

2.4 UTFORDRINGER KNYTTET TIL BESTEMMELSER

Hvilket hjemmelsgrunnlag finnes for å lage bestemmelser til kommuneplanen? Generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel er hjemlet i § 11-9, se tekstboks 1. Her går det fram at kommunen uavhengig av arealformål kan sette bestemmelser om en rekke forhold.

Bestemmelser til arealformål er delt opp i to paragrafer. § 11-10 gjelder formålene i § 11-7 nr 1,2,3 og 4, mens det er en egen paragraf § 11-11 med hjemmel for bestemmelser til LNFR-formålene jf § 11-7 nr 5 og sjøformålene jf § 11-7 nr 6, se tekstboks 2.

Tekstboks 1. Plan- og bygningsloven § 11-9, om generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel.

§ 11-9. Generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel

Kommunen kan uavhengig av arealformål vedta bestemmelser til kommuneplanens arealdel om:

1. krav om reguleringsplan for visse arealer eller for visse tiltak, herunder at det skal foreligge områderegulering før detaljregulering kan vedtas,
2. innholdet i utbyggingsavtaler, jf. § 17-2,
3. krav til nærmere angitte løsninger for vannforsyning, avløp, veg og annen transport i forbindelse med nye bygge- og anleggstiltak, herunder forbud mot eller påbud om slike løsninger, og krav til det enkelte anlegg, jf. § 18-1. Det kan også gis bestemmelse om tilrettelegging for forsyning av vannbåren varme til ny bebyggelse, jf. § 27-5,
4. rekkefølgekrav for å sikre etablering av samfunnsservice, teknisk infrastruktur, grønnstruktur før områder tas i bruk og tidspunkt for når områder kan tas i bruk til bygge- og anleggsformål, herunder rekkefølgen på utbyggingen,
5. byggegrenser, utbyggingsvolum og funksjonskrav, herunder om universell utforming, leke-, ute- og oppholdsplasser, skilt og reklame, parkering, frikjøp av parkeringsplasser etter § 28-7 og utnytting av boligmassen etter § 31-6,
6. miljøkvalitet, estetikk, natur, landskap og grønnstruktur, herunder om midlertidige og flyttbare konstruksjoner og anlegg,
7. hensyn som skal tas til bevaring av eksisterende bygninger og annet kulturmiljø,
8. forhold som skal avklares og belyses i videre reguleringsarbeid, herunder bestemmelser om miljøoppfølging og -overvåking.

Tekstboks 2. Plan- og bygningsloven §§11-10, 11-11, om bestemmelser til arealformål.

§ 11-10. Bestemmelser til arealformål etter § 11-7 nr. 1, 2, 3 og 4

Til arealformål nr. 1, 2, 3 og 4 i § 11-7 kan det i nødvendig utstrekning gis bestemmelser om:

1. at mindre utbyggingstiltak ikke krever ytterligere plan dersom det er gitt bestemmelser om utbyggingsvolum og uteareal, og forholdet til transportnett og annet lovverk er ivarettatt,
2. fysisk utforming av anlegg,
3. hvilke arealer som skal være til offentlige formål eller fellesareal,
4. lokalisering, bruk og streghetsklasser for avkjørslar til veg,
5. i hvilke områder Forsvaret i medhold av § 20-4 selv kan fatte vedtak om virksomhet, bygg og anlegg.

§ 11-11. Bestemmelser til arealformål etter § 11-7 nr. 5 og 6

Til arealformålene nr. 5 og 6 i § 11-7 kan det i nødvendig utstrekning gis bestemmelser om:

1. omfang, lokalisering og utforming av bygninger og anlegg til landbruk og reindrift som nevnt i § 11-7 første ledd nr. 5,
2. at spredt bolig-, fritids- eller næringsbebyggelse og annen bebyggelse kan tillates gjennom behandling av enkeltvise søknader eller reguleringsplan når formålet, bebyggelsens omfang og lokalisering er nærmere angitt i arealplanen,
3. bruk og vern av vannflate, vannsøyle og bunn,
4. å tillate nødvendige bygninger, mindre anlegg og opplag i 100-metersbeltet langs sjøen med sikte på landbruk, reindrift, fiske, fangst, akvakultur og ferdsel til sjøs,
5. at det for områder inntil 100 meter langs vassdrag skal være forbudt å sette i verk bestemt angitte bygge- og anleggstiltak. I slikt område kan det også gis bestemmelser for å sikre eller opprettholde kantvegetasjon, og for å sikre allmennhetens tilgang til strandsonen,
6. ferdsel i områder med spesielle vernehensyn og på sjøen,
7. hvilke artsgrupper eller arter av akvakultur som enkeltvis eller i kombinasjon kan etableres.

I § 11-11 er mye av innholdet knyttet til LNFR-områder, det er i hovedsak nr 3, 6 og 7 som gjelder sjøformål. Ordlyden i § 11-11 nr 3 "vannflate, vannsøyle og bunn" er vid og gir kommuner hjemmel til å gi planbestemmelser knyttet til alle deler av sjøen.

Når det gjelder "bruk og vern" setter ordlyden få begrensninger til hvilke bestemmelser som kan gis til arealformålene. På samme tid er andre myndigheter enn kommunen gitt ansvar gjennom annet lovverk, for eksempel akvakulturloven. Det er interessant å se på hvor langt kommunenes kompetanse til å sette krav til anlegg i sjø med hjemmel i pbl går i forhold til annet lovverk, særlig for akvakulturområder.

I reguleringsplan er hjemmelen til å gi bestemmelser samlet i § 12-7.

2.5 UTFORDRINGER KNYTTET TIL KONSEKVENsutREDNINGER

Plan- og bygningsloven setter krav til konsekvensutredning av områder som setter rammer for utbygging (§ 4-2). Akvakulturområder faller innenfor konsekvensutredningskravet knyttet til kommuneplanen. Andre typer arealbruk i sjø som skal konsekvensutredes i kommuneplanen vil være småbåthavner, utfyllinger og deponiområder samt eventuelle andre utbyggingsformål.

Det er relevant å se på sammenhengen mellom konsekvensutredning i kommuneplanen og i reguleringsplaner eller på tiltaksnivå. Når er et tiltak eller ny arealbruk godt nok utredet? Disse spørsmålene kan også være utfordrende på land. Det er behov for å avgrense analysen til det som er spesielt for sjøarealene.

Konsekvensutredning av sjøareal er fortsatt et nokså nytt felt. I analysen blir det sett på hva som blir utredet av sjøformål gjennom kommuneplanen, og søkt etter eksempler på konsekvensutredninger av reguleringsplaner. Hvilke utredningstema er relevante for arealbruk på sjø, og hvordan er kunnskapsgrunnlaget?

2.5.1 KU av akvakulturanlegg

I forskrift om konsekvensutredninger for tiltak etter sektorlover (FOR-2014-12-19-1758), faller akvakulturanlegg inn under § 2 b), jf vedlegg II 1 g). Ansvarlig myndighet skal i forbindelse med behandlingen av søknad for et vedlegg II-tiltak ta stilling til om tiltaket kan få vesentlige virkninger, jf. vedlegg III. Her er det fylkeskommunen som er myndighet, og som må vurdere om akvakulturanlegget det søkes konsesjon for faller inn under kriteriene i vedlegg III. Den gamle KU-forskriften hadde en størrelsesbegrensning, slik at anlegg som skulle vurderes måtte være "større akvakulturanlegg og settefiskanlegg for mer enn fem millioner settefisk". Større akvakulturanlegg var av KMD definert som større enn 3600 tonn MTB.

Dersom ikke akvakulturanlegg blir fanget opp av kriteriene i vedlegg III, blir ikke anlegget konsekvensutredet. Arealet som er avsatt til akvakultur vil riktignok tidligere ha blitt konsekvensutredet gjennom kommuneplanens arealdel. Konsekvensutredningen på kommuneplannivå er overordnet, og det kan være forhold som er relevante å undersøke på et mer detaljert nivå.

2.6 UTFORDRINGER KNYTTET TIL PROSESS OG MEDVIRKNING

Det er flere forhold som skiller sjøarealene fra landarealene i forhold til medvirkning og planprosess. Privat eiendomsrett gjelder ikke på samme måten som på land, og dette gjør at grunneiere ikke kan hevde like sterke interesser som på land. Hvordan blir allmennhetens interesser ivaretatt i planprosessen?

Ressursene i havet er i mindre grad geografisk avgrenset enn landbaserte ressurser og tilgangen varierer gjennom året og fra år til år. Fiskerne er en gruppe næringsaktører som det er sentralt å trekke inn i kystsonenplanleggingen. Deler av året vil ikke denne gruppen være tilgjengelig på grunn av sesongfiske, og det er nyttig å se etter eksempler på hvordan det er lagt til rette for fiskernes medvirkning i planprosesser.

Lokalitetstilgang er en begrensende faktor for videre utvikling i havbruksnæringen. Det kan være sterke konkurranseforhold mellom aktørene for å få tilgang til nye arealer, og det kan være utfordrende å legge til rette for en åpen og rettferdig planprosess.

Flere av kystsonenplanene som nå er under arbeid er interkommunale planer, det kan skape ekstra utfordringer å legge til rette for medvirkning i et stort planområde på tvers av kommunegrenser.

2.7 FORHOLDET TIL ANNET LOVVERK

Forvaltningen av kystsonen faller inn under ulike forvaltningsorganer på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. Det kan av og til virke uklart hvem som har ansvar for hva og hvilke lovverk som gjelder. De viktigste lovene for arealbruk i sjø er:

- Akvakulturloven
- Forurensningsloven
- Havne- og farvannsloven
- Havressursloven

- Kulturminneloven
- Naturmangfoldloven
- Friluftsløven

Det er relevant å se på hva som utredes etter hvilket lovverk, og hvordan lovene virker sammen. For eksempel må tillatelse etter akvakulturloven være i samsvar med gjeldene arealplan, og det må i tillegg gis tillatelse etter forurensningsloven. Det er nyttig å se på hvorvidt det er behov for å trekke opp tydeligere linjer mellom ansvarsområdene til de ulike lovene, og hva som er kommunenes ansvar for sjøarealene etter plan- og bygningsloven.

Plan- og bygningsloven er en samordningslov, dette går fram av formålsparagrafen § 1-1, 2.ledd: *Planlegging etter loven skal bidra til å samordne statlige, regionale og kommunale oppgaver og gi grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressurser.* Samtidig kan ikke kommunene med hjemmel i plan- og bygningsloven lage bestemmelser som går inn i myndighetsområdet til andre lover. I en situasjon med økende press på sjøarealene, er et aktuelt spørsmål hvor langt kommunen sin kompetanse til å sette bestemmelser med hjemmel i pbl strekker seg, i forhold til for eksempel akvakulturloven. Er det anledning til å stille krav om reguleringsplan for akvakulturanlegg i kommuneplanen? Hvordan er forholdet mellom utredningskrav med hjemmel pbl og bestemmelsene om interesseavveining ved arealbruk i akvakulturloven § 16?

3 Planeksempler

3.1 BRUKEN AV HOVEDFORMÅLET

De fleste kommuneplaner og reguleringsplaner bruker hovedformålet bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone på mesteparten av sjøarealet. Bare der det er behov for å spesifisere bruken med underformål er dette gjort. Det er noen kommuner som ønsker å ha en fleksibilitet i arealbruken i kommuneplanens arealdel, for eksempel i forhold til akvakultur. Her er det enten brukt kombinerte formål over store deler av kommunens sjøareal, eller det er ikke satt begrensninger for hva som tillates i bestemmelsene til hovedformålet.

Øygarden kommune (planeksempel 1), har brukt hovedformålet på det meste av sjøarealene og har bestemmelser som nærmere definerer bruken innenfor formålet:

Areal avsett til hovudføremålet kan nyttast i samsvar med dei aktuelle underføremåla med unnatak av akvakultur og småbåthamn. Tiltak eller inngrep som er i konflikt med natur, friluftsliv, ferdsle eller fiske er ikkje tillate, under dette flytebrygger og kaianlegg. Dette er likevel ikkje til hinder for naudsynt fortøying av anlegg for akvakultur eller utlegging av sjøleidningar for vatn, avlaup, varmpumper, straum- og telenett.

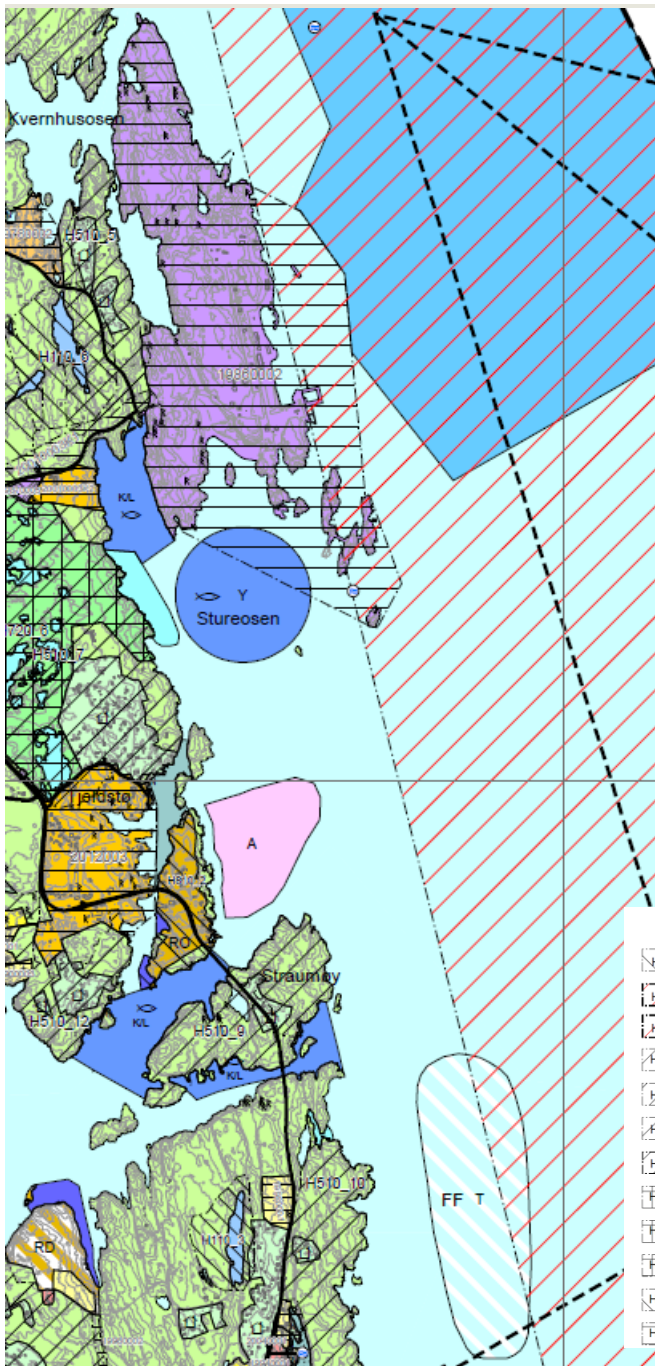
Kommunen vurderer det slik at ved planlegging i sjø er det hensiktsmessig å bruke enbruksområder eller kombinasjonsområder der det er klare arealbruksinteresser, mens i resterende områder som ikke "skiller seg ut" er det greit å ha et hovedformål.

Herøy kommune (planeksempel 2), har valgt en tilnærming der det meste av sjøarealet er kombinert formål, formålet kombinerer natur, ferdsel, fiske, friluftsliv og akvakultur (NFFFA). Arealbruken er videreført fra forrige kommuneplan, og er dermed ikke konsekvensutredet. Konsekvensutredning av så store arealer med kombinerte formål ville være problematisk. Kommunen opplyser at det i dialog med Fiskeridirektoratet ble avgjort å beholde de store arealene med kombinerte formål, da dette ville gi stor fleksibilitet i forhold til plassering av akvakultur. I bestemmelsene går det fram at lokalisering av akvakulturanlegg skal skje i forbindelse med konsesjonsbehandlingen etter akvakulturloven (tidl.oppdrettslova).

Kommunen har også satt av noen enbruksområder for akvakultur. Dette gjelder blant annet et område som går over i nabokommunen Sande. Områder hvor det ikke er ønskelig med akvakultur er satt av til NFFF og kodet som hovedformålet for sjøareal (6001). I følge bestemmelsene kan forankring av akvakulturanlegg strekke seg inn i NFFF området, under forutsetning av tilstrekkelig dybde. Se utdrag av bestemmelsene i tekstboks under.

Herøy kommune hadde kommuneplanen på høring i 2014, og det kom ingen innsigelser knyttet til sjøarealene.

Planeksempel 1 - Kommuneplan for Øygarden, 2014-2022 (Hordaland)

6. BRUK OG VERN AV SJØ OG VASSDRAG, MED TILHØYRANDE STRANDSONE

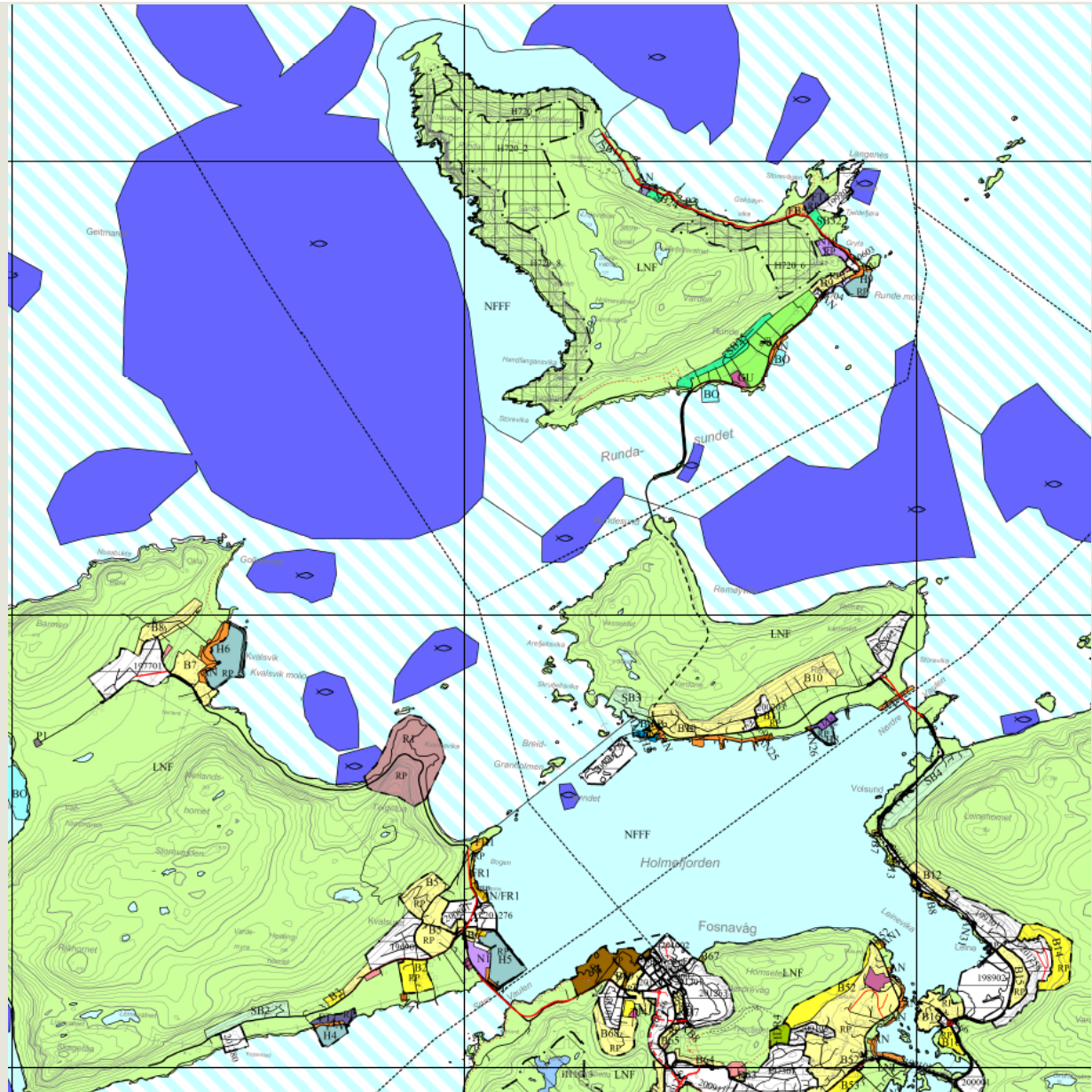
	Bruk og vern av sjø og vassdrag, med tilhørende strandsone
	Ferdsel
	Småbåthamn
	Fiske
	Akvakultur
	Drikkevatt
	Naturområde
	Friluftsområde
	Kombinert formål fiske og ferdsel
	Annet kombinert formål sjø og vassdrag

OMSYNSSONER

	Sikringszone - nedslagsfelt drikkevatt
	Faresone - høgspent luftline
	Faresone - militær verksemd
	Angitt omsynssone - landbruk
	Angitt omsynssone - friluftsliv
	Angitt omsynssone - landskap
	Angitt omsynssone - kulturmiljø
	Bandleggingssone - bandlegging for regulering etter PBL
	Bandleggingssone - bandlegging etter lov om naturvern
	Bandleggingssone - bandlegging etter friluftsløva
	Gjennomføringszone - krav om felles detalj-/områderegulering
	Detaljeringszone - gjeldande reg.plan skal fortsatt gjelde

Planeksempel 1 – Øygarden kommuneplan

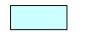

Planeksempel 2. Kommuneplan for Herøy 2013-2025 (Møre og Romsdal)

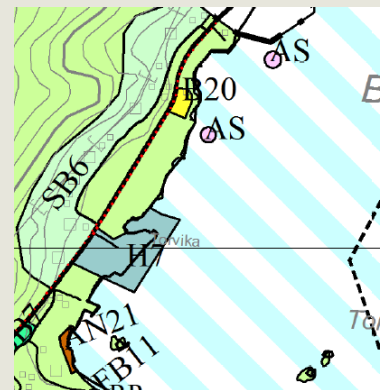

Samferdselsanlegg og tek. inf. (§11-7 NR.2)

	Køyreveg
	Hamn
	Parkering

Bruk og vern av sjø og vassdrag (§11-7 NR.6)

	Bruk og vern av sjø og vassdrag m. tilh. strandsone
	Småbåthamn
	Fiske
	Akvakultur
	Drikkevatt
	Friluftsområde
	Kombinerte formål sjø og vassdrag

Planeksempel 2 – Herøy kommuneplan

Tekstboks 3. Utdrag fra bestemmelsene til kommuneplan for Herøy 2013-2025

5.2 Område for natur, ferdsel, fiske og friluftsliv (NFFF)

Sjøareal avsett til ålmenn bruk. Akvakulturanlegg kan ikkje etablerast innanfor område.

I NFFF-område som grensar til område for akvakultur, kan forankring av akvakulturanlegg strekke seg inn i sone for NFFF, under føresetnad av at forankringa har tilstrekkeleg djupne, er utan bøyemarkering eller anna som kan vere till hinder for skipsfarten.

Friluftsområde, badeområde (BO)

Innanfor område avsett til badeområde skal dei oppgjevne omsyna tilleggast stor vekt ved spørsmål knytt til arealbruken, bygg- og anleggstiltak. Ålmen interesse i strandsona skal prioriterast innanfor desse områda.

5.3 Område for natur, ferdsel, fiske, friluftsliv og akvakultur (NFFFA)

Sjøområde for natur, ferdsel, fiske, friluftsliv og akvakultur i kombinasjon. Lokalisering av akvakulturanlegg skal skje etter ei avveging der interessene for natur, ferdsel, fiske og friluftsliv ikkje vert vesentleg skadelidande. Avveginga skal skje i samband med konsesjonshandsaminga etter oppdrettslova og saltvassfiskeleva. Etter at konsesjon ligg føre, skal tiltakshavar sende melding til planutvalet i kommunen om dei konkrete utbyggingsplanane med kartfesting av anlegget.

Område for akvakultur (A) og sjøbasert akvakultur (AS)

I desse sjøområda kan det etablerast anlegg for akvakultur. Samla merdvolum og/eller tal anlegg innan kvart område vert fastsett gjennom konsesjonshandsaming etter oppdretts- og saltvassfiskeleva.

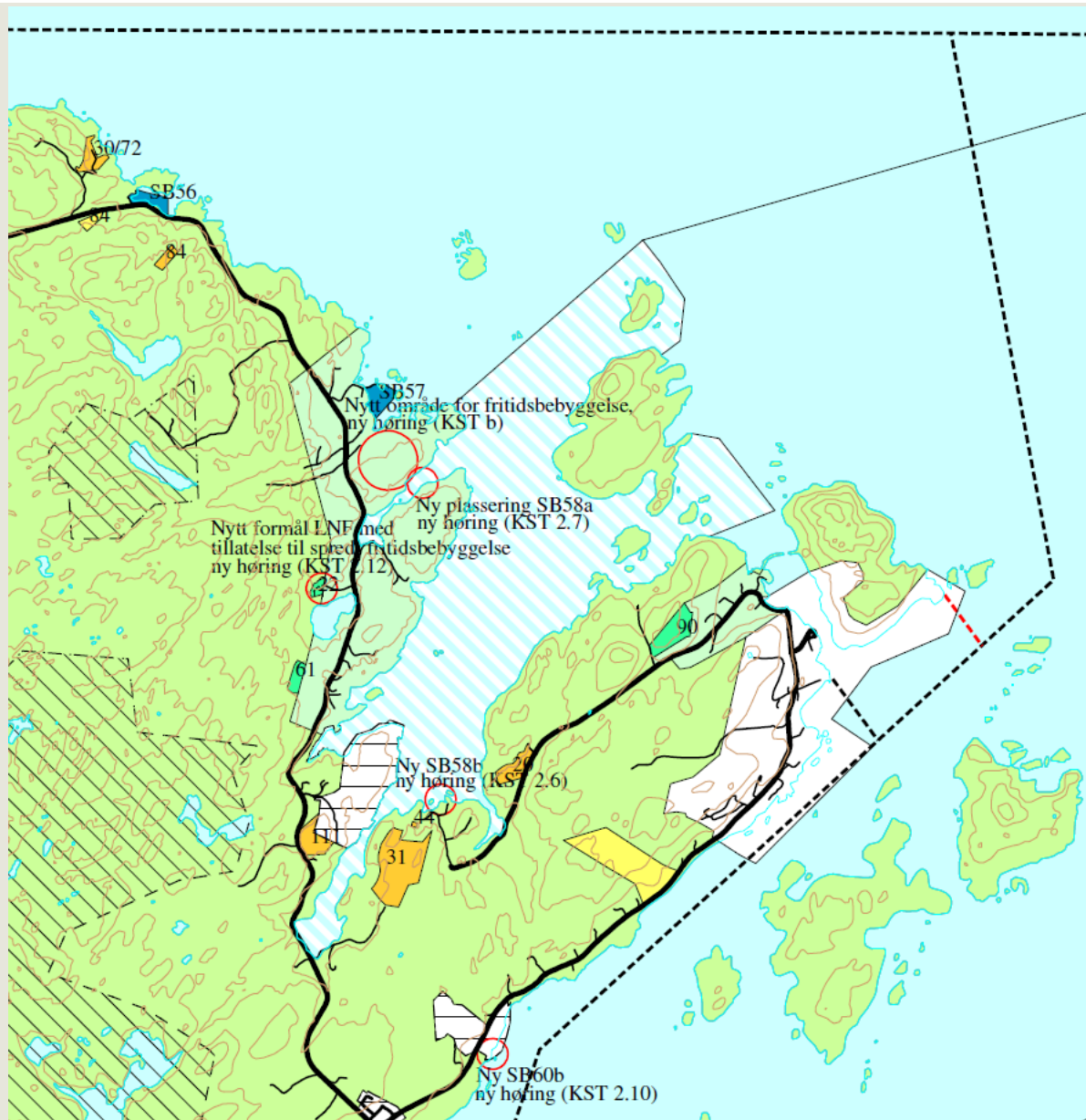
Nye akvakulturområde skal ikkje lokaliserast nærare enn 200 meter frå friluftsområde og badeplassar, jf. Pbl § 11-11 nr.6. Akvakulturanlegg skal ikkje lokaliserast nærare enn 50 meter frå land. Anlegg skal ikkje hindre eller sperre tradisjonelle ferdselsårer for småbåttrafikk.

Anlegg kan strekkje fortøyingar og forankringar ut i areal utanfor avsett til akvakulturområde, under føresetnad av at forankringa har tilstrekkeleg djupne, og ikkje er til hinder for skipsfarten og fri ferdsel langs strandsona.

Hitra kommune (planeksempel 3) har inkludert akvakultur i hovedformålet som er vist for det meste av sjøarealet. De arealene hvor akvakultur er utelatt, er vist som kombinerte formål. Kommunens erfaring er at det ikke er hensiktsmessig å avsette enbruksområder for akvakultur i kommuneplanen. På dette plannivået foreligger ikke nok kunnskap til å identifisere de områdene som egner seg til akvakultur, og som samtidig ikke er i konflikt med andre interesser. Det blir da opp til konsesjonsmyndigheten å avgjøre lokalisering av akvakultur i kommunen. Havbruk er en betydelig næringsvei på Hitra, og mange arbeidsplasser er knyttet til denne næringen over mange år. Kommunen ønsker derfor å legge mest mulig til rette for akvakultur, og ønsker en fleksibilitet i hvor anlegg kan plasseres.

Planeksempel 3. Kommuneplan for Hitra 2009-2029 (Sør-Trøndelag)

 Ferdsel, fiske-, akvakultur-, natur- og friluftsområde FFANF, pbl §11-7 nr.6

I arealkategori for ferdsel, fiske-, akvakultur-, natur- og friluftsområde, skal følgende bestemmelser gjelde, jfr. plan- og bygningslovens § 11-9 og 11:

- Innenfor disse områder er utbygging av oppdrettsanlegg tillatt dersom sektormyndighetene ikke har avgjørende innsigelser.

 Ferdsel, fiske-, natur- og friluftsområde FFNF, pbl §11-7 nr.6

I arealkategori for ferdsel, fiske-, natur- og friluftsområde, skal følgende bestemmelser gjelde, jfr. plan- og bygningslovens § 11-9 og 11:

- Innenfor disse områder tillates ikke nye eller vesentlig utvidelse av eksisterende oppdrettsanlegg.
- Annet arbeid eller tiltak som vil forringe områdene som ferdsel, fiske-, natur- og friluftsområde er heller ikke tillatt.

Planeksempel 3 – Hitra kommuneplan

3.1.1 Arealformål i sjø med tilhørende strandsoner

Det er funnet få eksempler på planer som har tatt i bruk muligheten til å trekke sjøformålet opp på land. De ti kommunene som ble intervjuet ble spurt om hvilke vurderinger de hadde gjort rundt denne muligheten. De fleste mente at kartframstillingen kunne bli noe forvirrende i en situasjon med samme formål både på sjø og land. Det ble også kommentert at man ikke så at det er noen fordeler ved å vise samme formål. Oppsummert hadde kommunene vurdert å bruke sjøformål i strandsonen, men de fleste hadde kommet fram til at de ikke ønsket en slik framstilling av arealbruken. Dette var også oppfatningen i referansegruppen.

Nesodden kommune (planeksempel 4) har i sin kommuneplan avsatt natur- og friluftsområder på sjø som også omfatter strandsonen. Naturområdene (6600) omfatter registrerte naturtyper som ligger i strandsonen eller i sjøen nær land. På samme måter er friluftsområder som omfatter både sjø- og landareal vist med sjøformålet for friluftsliv (6700). Etter kommunen sin vurdering får dette tydeligere fram sammenhengen mellom sjø og land.

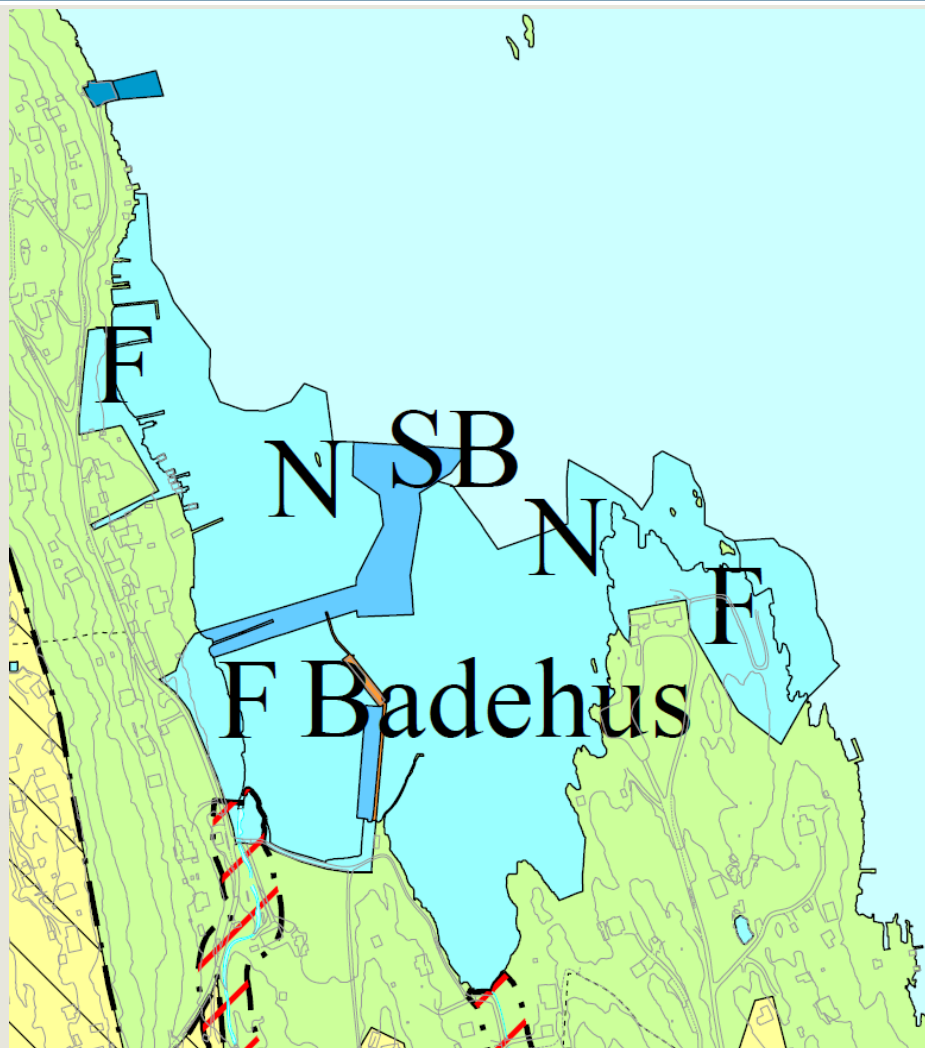
Herøy kommune (planeksempel 2) har brukt havneformål (2040) både på sjø og land, blant annet på hurtigrutekaien (H7). Kommunen var usikker på hvilket formål de skulle bruke på havneområdet, men kom fram til denne framstillingen i dialog med Kystverket.

Småbåthavn (6230) er et formål som ofte vises både på sjø og land. Et eksempel på dette er **reguleringsplan for Saltnes småbåthavn i Fredrikstad og Råde (planeksempel 5)**. Områdene S5 og S6 omfatter landarealer som skal nyttes som en del av båthavna. Innenfor områdene tillates båttopplag, lagring av opplagsutstyr samt parkering for brukerne av havnen.

I kommuneplanen er det mindre vanlig å se at småbåthavnformålet går opp på land (se kap 3.3).

Kommuneplan for Tysnes (planeksempel 11) har satt av areal på land til småbåthavn tilstøtende slike arealer på sjø.

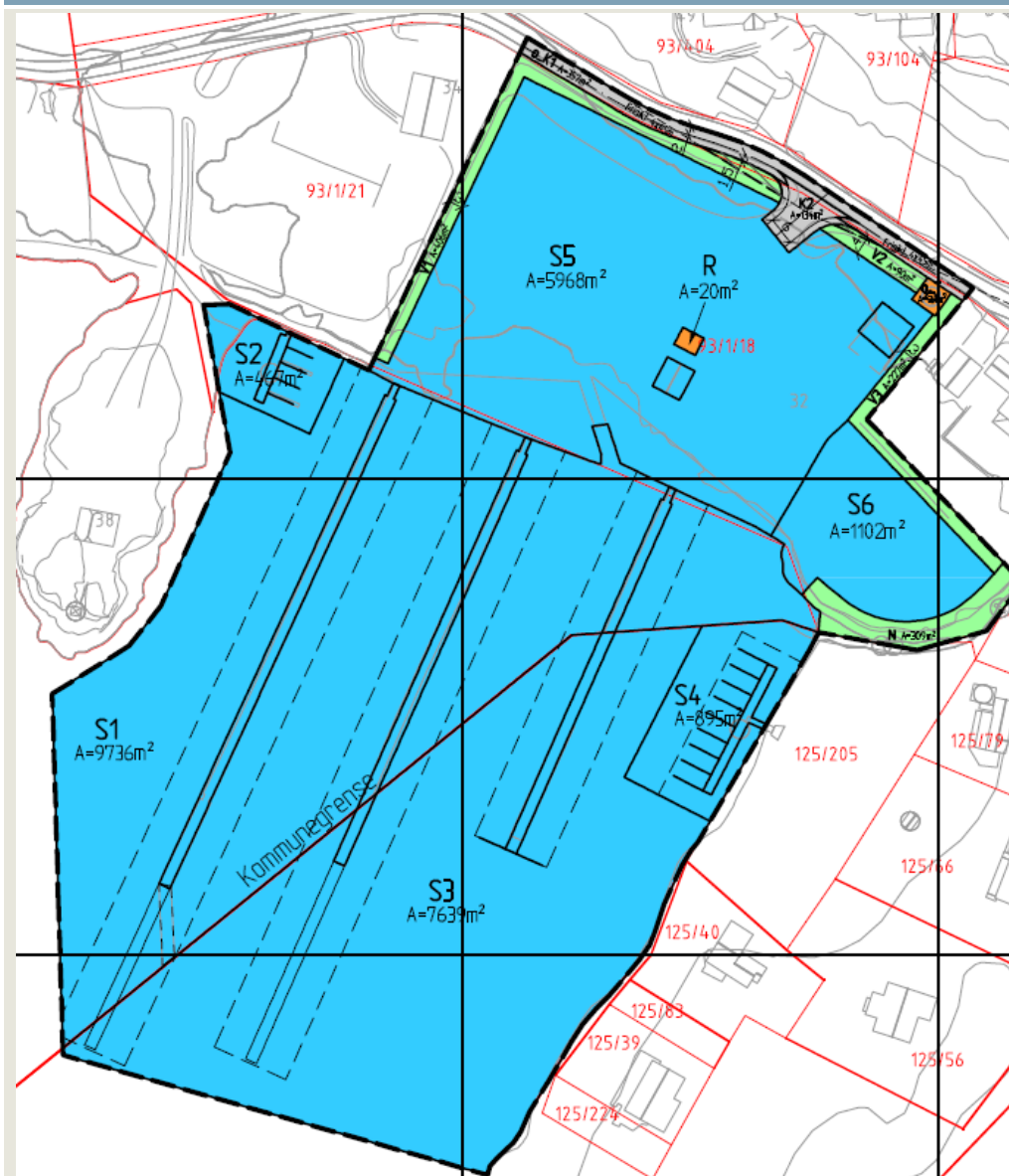
Planeksempel 4. Kommuneplan for Nesodden 2011-2023 (Akershus)

Bruk og vern av sjø og vassdrag, med tilhørende strandsone (pbl § 11-7 pkt 6)	
	Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone
	Ferdsel
	Småbåthavn
	Akvakultur
	Drikkevann
	Naturområde
	Friluftsområde
	Kombinert formål i sjø og vassdrag med eller uten tilhørende strandsone

Planeksempel 4 - Nesodden kommuneplan

Planeksempel 5 Saltnes småbåthavn, Fredrikstad og Råde kommuner (Østfold)

PBL §12-5 REGULERINGSFORMÅL

1. Bebyggelse og anlegg (1000)

- T** Energianlegg – Trafo (1510)
- R** Renovasjonsanlegg (1550)

2. Samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur (2000)

- K1-2** Kjørevei (2011)

3. Grønnstruktur (3000)

- N** Naturområde (3020)
- V1-3** Vegetasjonsskjerm (3060)

6. Bruk og vern av sjø og vassdrag (6000)

- S1-6** Småbåthavn (6230)

PBL §12-6 HENSYNSSONER

Sikringssoner (100)

- Frisikt (140)

STREKSMBOLER M.V.

- Planens begrensning (1201)
- Formålsgrense (1202)
- Grense for sikringssone
- Byggegrense (1211)
- Planlagt bebyggelse (1213)
- Bebyggelse som inngår i planen (1214)
- Beb. som forutsettes fjernet (1215)
- Regulert senterlinje (1221)
- Frisiktlinje (1222)

* Eiendomsgrens er ikke vist i samsvar med SOSI-standard

Planeksempel 5 – Saltnes småbåthavn reguleringsplan, Fredrikstad kommune

3.2 FERDSEL, FARLED OG HAVNEOMRÅDE I SJØ

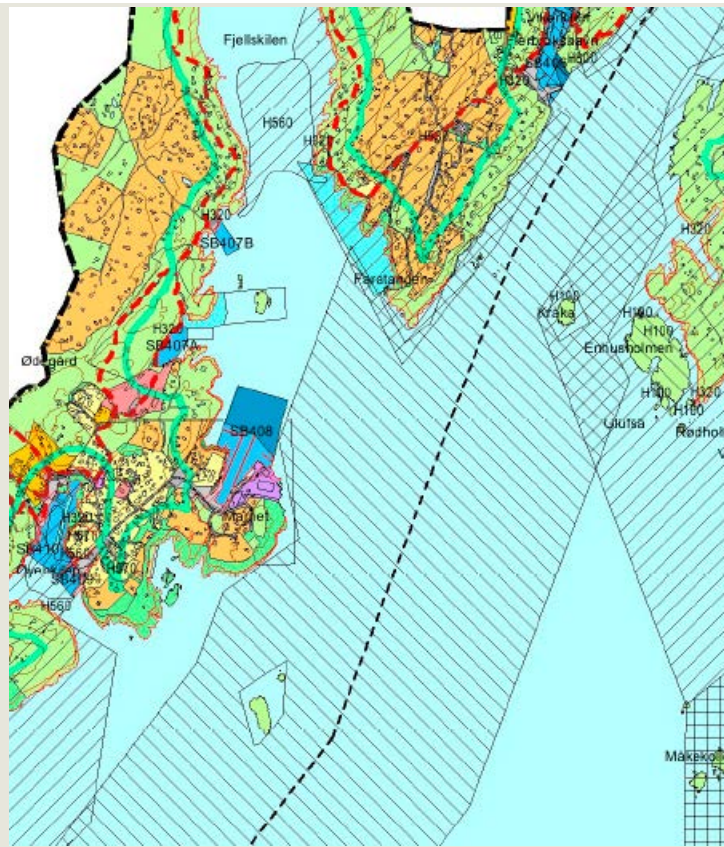
I dette kapitlet er eksempler knyttet til formålene ferdsel (6100), farled (6200) og havneområde i sjø (6220 RP) samlet. Grunnen til dette er at formålene blir brukt om hverandre og at det er vanskelig å knytte planeksemplene til ett enkelt underformål.

Det mest vanlige i kommuneplaner er å vise farledene med linjesymbol. I områder hvor skipstrafikken er særlig viktig er formålet farled eller ferdsel benyttet. I **kommuneplan for Øygarden (planeksempel 1)** er innseilingen til Sture-terminalen satt av til ferdsel (6100). Det er sannsynligvis tilfeldig at ferdsel og ikke farled er valgt her.

I noen kommuneplaner er det brukt hensynssone, slik som i **kystsoneplan for Fredrikstad (planeksempel 6)**.

For omtale av framstilling av ferdsel og farled, blir det ellers vist til det pågående arbeidet med en veileder for Planlegging i kommunens sjø- og kystarealer innenfor rammene av havne- og farvannsloven og plan- og bygningsloven.

Planeksempel 6. Kystzoneplan for Fredrikstad 2011-2023 (Østfold)

Bruk og vern av sjø og vassdrag, med tilh. strandsone

(PBL §11-7, 1.LEDD NO. 6)

Bruk og vern av sjø og vassdrag

Småbåthavn, vann

Naturområde

Friluftsområde

b) Infrastruktursone:

Hensynssone farled, mulig fjellhall for parkering

c) Sone med særlige hensyn til friluftsliv, landskap,

bevaring av naturmiljø og kulturmiljø:

Hensynssone kulturmiljø

Hensynssone friluftsliv

Herunder sikrede friluftsområder

Hensynssone landskap

Hensynssone naturmiljø

Planeksempel 6 - Kystzoneplan for Fredrikstad

Reguleringsplan for Fosnavåg i Herøy kommune (planeksempel 7) er en områdereguleringsplan for innseilingen og havnen i Fosnavåg. Planen ble utarbeidet blant annet fordi Kystverket skal mudre innseilingen til fiskerihavnen. I denne planen er ferdsel (6100) benyttet på et mindre areal som er alternativ innseiling til havnen for mindre båter. Resten av sjøarealet er i hovedsak regulert til havneområde i sjø (6220). Kommunen har lagt til grunn at ferdselsformålet er mer spesifikt enn havneområde i sjø. Farled (6200) er ikke benyttet som formål i denne planen, men det ble vurdert å bruke ferdsel også for hovedinnseilingen til havnen. Havneområde i sjø blir sett på som mindre eksklusiv bruk, og et mer generelt formål enn farled og ferdsel. Bestemmelsene til havneområde fastsetter at havneområdet i sjø skal holdes åpent for fri ferdsel i havnen og omkringliggende sjøområde.

Kommuneplan for Fjell (planeksempel 8), har satt av et større område i sjø utenfor Coast Center Base (CCB) på Ågotnes til havn (2040). Dette formålet ligger under hovedformålet samferdsel og infrastruktur. Det avsatte havneområdet blir blant annet brukt annet til testing av utstyr og reparasjoner av båter og rigger, og det er ikke ønskelig med annen bruk innenfor dette området. Kommunen har videreført formålet fra eldre kommuneplaner og har ikke vurdert utstrekningen av området i de senere rullinger.

Kommunen ser behovet for å dele opp området i to, det arealet som har en tilnærmet eksklusiv industriell bruk bør settes av til havn. Den ytterste delen blir i hovedsak benyttet til trafikkareal. Deler av dette området overlapper med et fiskeområde, noe som har vært problematisert av fiskere i høringsprosessen. Det ytterste området kunne da vært satt av til kombinert formål ferdsel og fiske. Det vil være nødvendig med tydelige bestemmelser for hva som tillates innenfor arealformålet havn (2040), da dette formålet i utgangspunktet kan tolkes som et areal som kan fylles ut, dette er ikke hensikten i situasjonen ved CCB. Planeksempelet illustrerer behovet for et eget arealformål for industriområde på sjø for områder som har en tilnærmet eksklusiv industriell bruk.

Reguleringsplan for sjøområder i Vats og Yrkjefjorden (planeksempel 9), har regulert sjøområder til industriell virksomhet. Aktiviteten i dette området er blant annet knyttet til opphogging og gjenvinning av oljeplattformer. Det er regulert to områder til "angitt formål i sjø og vassdrag kombinert med andre angitt hovedformål" (6900), formålene som er kombinert går fram av påskrift på kartet; havneområder i sjø/industri. Her skal selve industriaktiviteten foregå. I tillegg er det regulert to områder til ferdsel med påskrift riggområde. I disse områdene kan fartøy ligge oppankret i påvente av håndtering i industriområdet. Kommunen har hatt utfordringer med å finne arealformål som dekker aktiviteten som skal reguleres.

Kommunen ser behov for en klar definisjon av industriell aktivitet på sjø. Industriaktivitet på sjø er vanskeligere å avgrense enn på land. Både aktiviteten og sjøen er i stadig bevegelse, og det kan være utfordrende å sette hensiktsmessige grenser for arealbruken, både geografisk og innholdsmessig. I vurderingen av hva som er industri, bør det legges vekt på i hvilken grad aktiviteten er ekskluderende for annen bruk av sjøarealene. I disse områdene drives det industriell virksomhet som i stor grad ekskluderer annen bruk av området, og det ville vært hensiktsmessig å anvende et arealformål for industriområde i sjø her.

Denne planen er til innsigelsesbehandling i departementet, og det er derfor flere uavklarte forhold i planområdet.

Planeksempel 7. Reguleringsplan for Fosnavåg, Herøy kommune. (Møre og Romsdal)

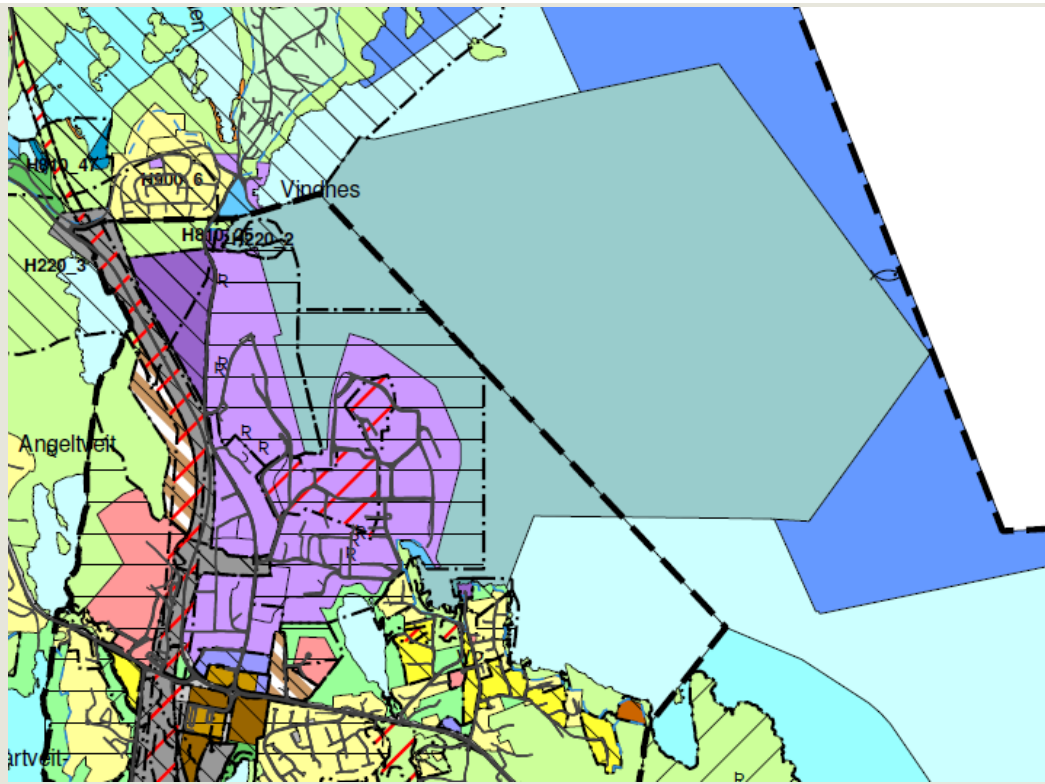
BRUK OG VERN AV SJØ OG VASSDRAG (PBL §12-5 NR.6)

- Ferdsel, FE
- Hamneområde i sjø, HA
- Småbåthamn, SH
- Friluftsområde i sjø, FO

Planeksempel 7 – Fosnavåg, reguleringsplan, Herøy kommune

Planeksempel 8. Kommuneplan for Fjell (høringsutkast). (Hordaland)

SAMFERDSELSANLEGG OG TEKNISK INFRASTRUKTUR (PBL § 11-7, nr 2)

- Samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur
- Veg
- Hamn
- Parkering
- Skipslei

GRØNSTRUKTUR (PBL § 11-7, nr 3)

- Grønstruktur
- Turdrag
- Friområde

LNF- OMRÅDER (PBL § 11-7, nr 5)

- LNF (Landbruks-, natur og friluftsområde)
- LNF-spreidd bustadbygging

BRUK OG VERN AV SJØ OG VASSDRAG MED TILHØYRANDE STRANDSONE (PBL § 11-7, nr 6)

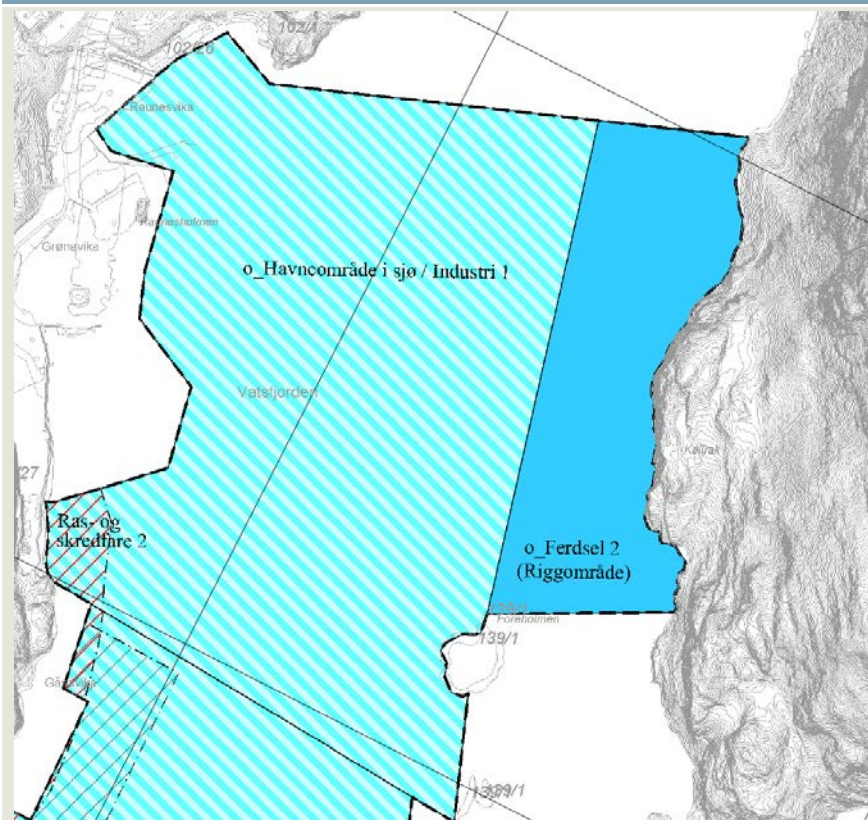
- Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhøyrande strandsone
- Ferdsle
- Småbåthamn
- Fiske
- Akvakultur
- Naturområde
- Friluftsområde
- Kombinerte formål i sjø og vassdrag med eller uten tilhøyrande strandsone

LINJESYMBOL

- Grense for føresegnområde
- Plangrense
- Funksjonell strandsone
- Grense for arealformål

Planeksempel 8 – Fjell kommuneplan

Planeksempel 9. Reguleringsplan for sjøområder i Vats og Yrkjefjorden, Vindafjord kommune (Rogaland).

Bruk og vern av sjø og vassdrag
(PBL2008 §12-5 NR.6)

- Ferdsel
- Angitt formål i sjø og vassdrag kombinert med andre angitte hovedformål

Omsynsoner (PBL2008 §12-6)

- Faresone - Ras- og skredfare

Planeksempel 9 – Vats og Yrkjefjorden reguleringsplan, Vindafjord kommune. Planen er til innsigelsesbehandling i departementet. Utsnittet viser bare en del av konfliktområdet.

3.3 SMÅBÅTHAVNER I KOMMUNEPLAN

På Sør- og Østlandet er småbåthavner et sentralt tema. Flere kommuner har utarbeidet egne temaplaner eller utredninger for småbåthavner, slik som Arendal og Sarpsborg. Disse planene har gjerne en kartlegging av eksisterende småbåthavner, behovet for flere båtplasser og potensiale for utvidelser i eksisterende havner eller vurdering av nye områder. Ved rullering av arealdelen er småbåthavner og eventuelle bestemmelser tatt inn i kommuneplanen.

I deler av landet med mindre arealpress, slik som i distriktskommunene nordover langs kysten, er det i mindre grad fokus på småbåthavner som tema i kommuneplanen.

Større småbåthavner er i kommuneplanen for de fleste kommunene satt av til formålet småbåthavn (6230).

I **kommuneplan for Arendal (planeksempel 10)**, er regulerte småbåthavner satt av, mens mindre småbåthavner ligger i hovedformålet (6001). Når det gjelder mindre bryggeanlegg har ikke kommunen oppfattet muligheten for bruk av "andre typer bebyggelse og anlegg" for å vise småbåtanlegg i kommuneplanen. I følge kommunen er det mange bryggeanlegg som med fordel kunne vært vist i kommuneplanen som småbåtanlegg. Det er plankrav til nye småbåthavner. I gjeldende kommuneplan var det lite fokus på sjøarealene, men dette vil sannsynligvis bli et hovedtema i neste rullering.

Kommunen har tidligere utarbeidet en kommunedelplan for småbåthavner (2010-220). Planen er en temaplan og inneholder politikk og anbefalinger for utvikling av småbåthavner, brygger, slipper og ramper. Planen ble utarbeidet sammen med havnefogden, Arendal havn, og er et godt grunnlag for vurdering av småbåthavner i kommuneplanens arealdel, og for behandling av søknader om tiltak.

I **kommuneplan for Tysnes (planeksempel 11)** er det satt av både småbåthavner (6230) og småbåtanlegg (1500). Skillet mellom disse formålene går på hvordan sjøformålet er knyttet til bebyggelse på land. Småbåtanlegg er brukt for bryggeanlegg utenfor naust, fritidsboliger eller boliger, mens småbåthavn er anlegg uten spesiell tilknytning til eiendommer på land. For småbåthavner omfattes også det tilstøtende landarealet som skal disponeres av småbåthavnrelaterte aktiviteter satt av til småbåthavn. Eksempelen viser en relativt detaljert styring av arealbruken gjennom kommuneplanen. Bakgrunnen er at områdene som er vist til her, vil neppe bli regulert.

For småbåtanlegg er det plankrav bare dersom det er plankrav for tilstøtende areal på land. Det er gitt relativt detaljerte bestemmelser i kommuneplanen om plassering av brygger osv. Det gjelder ikke et generelt plankrav for småbåthavner, men det er fastsatt i bestemmelsene at tallet på parkeringsplasser i havnen skal være minst 50 % av tallet på båtplasser.

I **kommuneplan for Bærum (planeksempel 12)** er det meste av båtplasser konsentrert i større småbåthavner, og å legge ut mindre anlegg i tilknytning til bebyggelse på land er i følge kommunen lite aktuelt. I kommunen gjelder det et generelt plankrav, både for sjø- og landarealene. Planeksempelen viser overordnet styring gjennom kommuneplanens arealdel, og plankrav som verktøy for detaljert planlegging. Stort press på sjøarealene gjør at reguleringsplan er en selvfølge.

Bestemmelsene til småbåthavner i kommuneplan varierer en del, men de fleste kommuner har bestemmelser om når plankravet slår inn. Det er også eksempler på miljøkrav til småbåthavner. I høringsutkastet til **kommuneplan for Fjell (planeksempel 8)** er det gitt relativt detaljerte

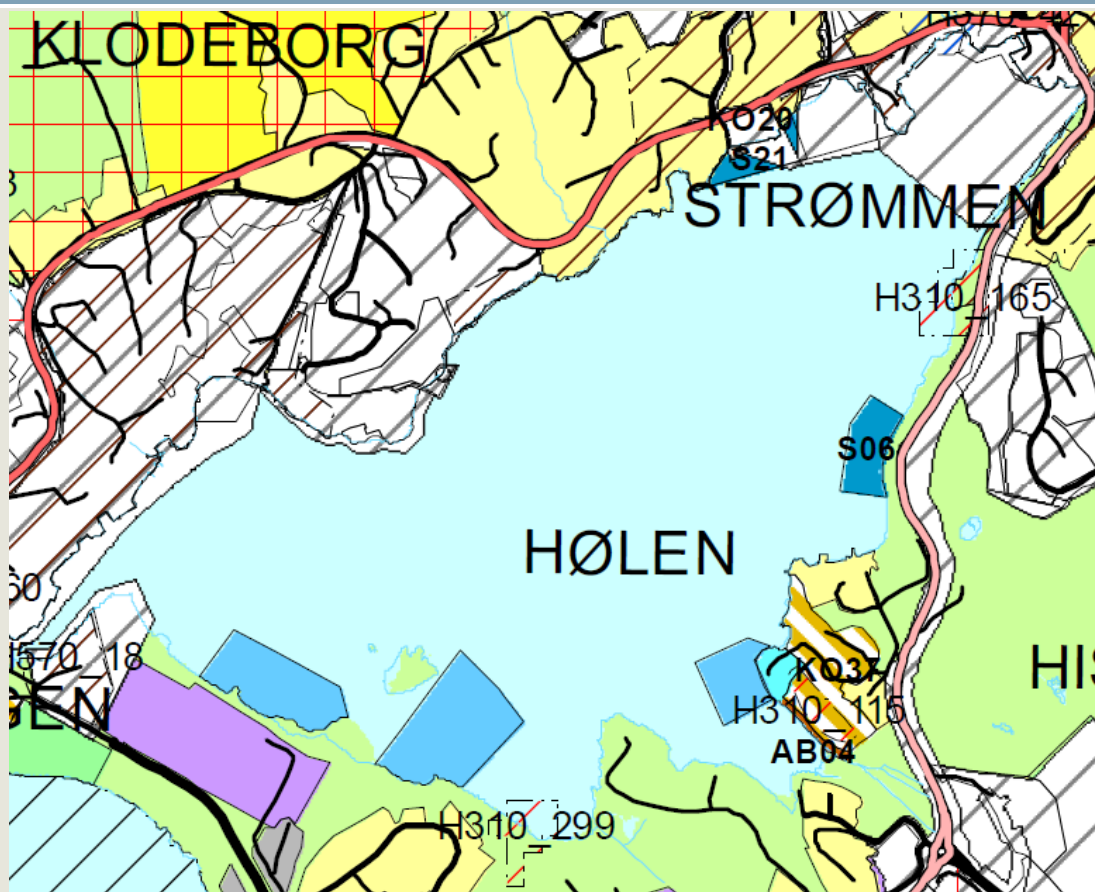
bestemmelser til småbåthavner. Fjell kommune har plankrav ved etablering eller utvidelse av småbåtanlegg med mer enn 15 båtplasser.

Tekstboks 4. Utdrag av bestemmelser til kommuneplan for Fjell (høringsutkast).

2. Småbåthamn

- a. Ved søknad om utlegging av flytebrygger og småbåtanlegg skal det dokumenterast kvar vedlikehald av båtar og utstyr skal utførast, og vidare dokumenterast at verksemda ikkje forureinar omgjevnadene på noko vis. Heimel: PBL § 11-9 nr. 6.
- b. Det skal leggest til rette for enkel tilkomst til sjø for mjuke båtfartøy som kajakk og kano. Heimel: PBL § 11-11 nr. 5.
- c. Småbåtanlegg skal ha slipp/båtopptrekk. Heimel: PBL § 11-11 nr. 5.
- d. Nye kaiar, bryggje og utliggjarar må sjåast i samanheng med dei eksisterande anlegg, og vurderast ut frå kravet om at det berre skal etablerast ein båtplass pr. naust og at anlegga skal grupperast. Heimel: PBL § 11-11 nr. 5.
- e. Anlegg skal samordnast slik at ikkje heile strandsona vert beslaglagt med ulike typar kaiar/bryggjer/utliggjarar. Slike anlegg skal ikkje vere til hinder for allmenn tilgjenge eller ferdsle langs og i strandsona. Heimel: PBL § 11-9 nr. 5.
- f. Allmenn tilgjenge til sjø skal sikrast. Heimel: PBL § 11-11 nr. 5.
- g. Behov for tilrettelagt tømmeasjon for båtar og bustadilar skal vurderast. Heimel: PBL § 11-9 nr. 6.
- h. Forsvarleg handtering av forureina avfallsstoff i samband med vedlikehald av båtar skal sikrast. Løysing for dette skal leggest ved søknad om tiltak, og godkjennast av forureiningsmynde i kommunen. Heimel: PBL § 11-11 nr. 6.

Planeksempel 10. Kommuneplan for Arendal (Aust-Agder)

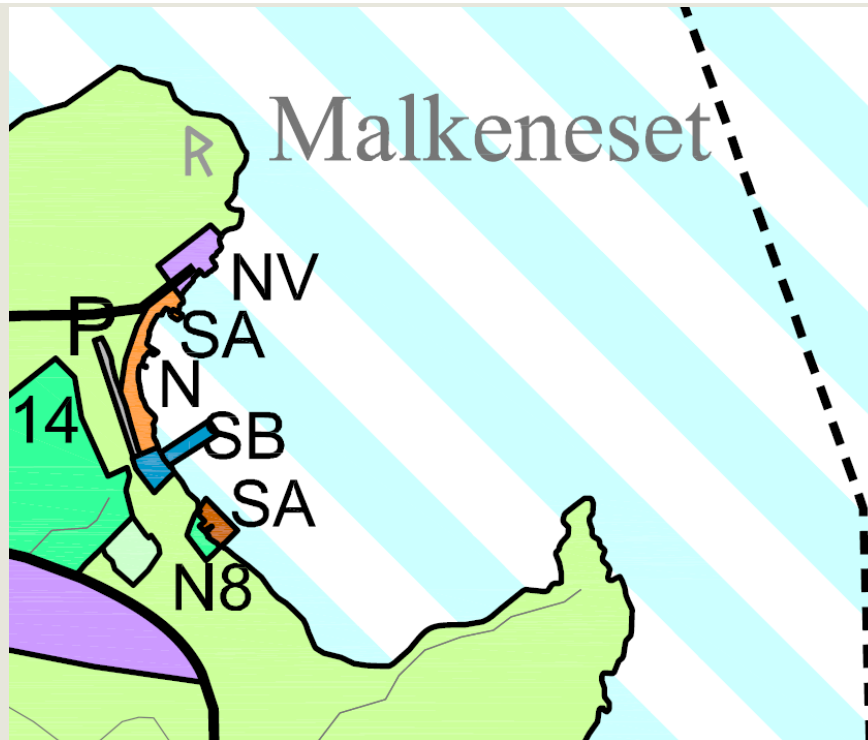

**6. BRUK OG VERN AV SJØ OG VASSDRAG
MED TILHØRENDE STRANDSONE**

	Generelt bruk og vern på sjøareal
	Småbåthavn - arealer på land
	Småbåthavn (regulert)

Planeksempel 10 - Arendal kommuneplan

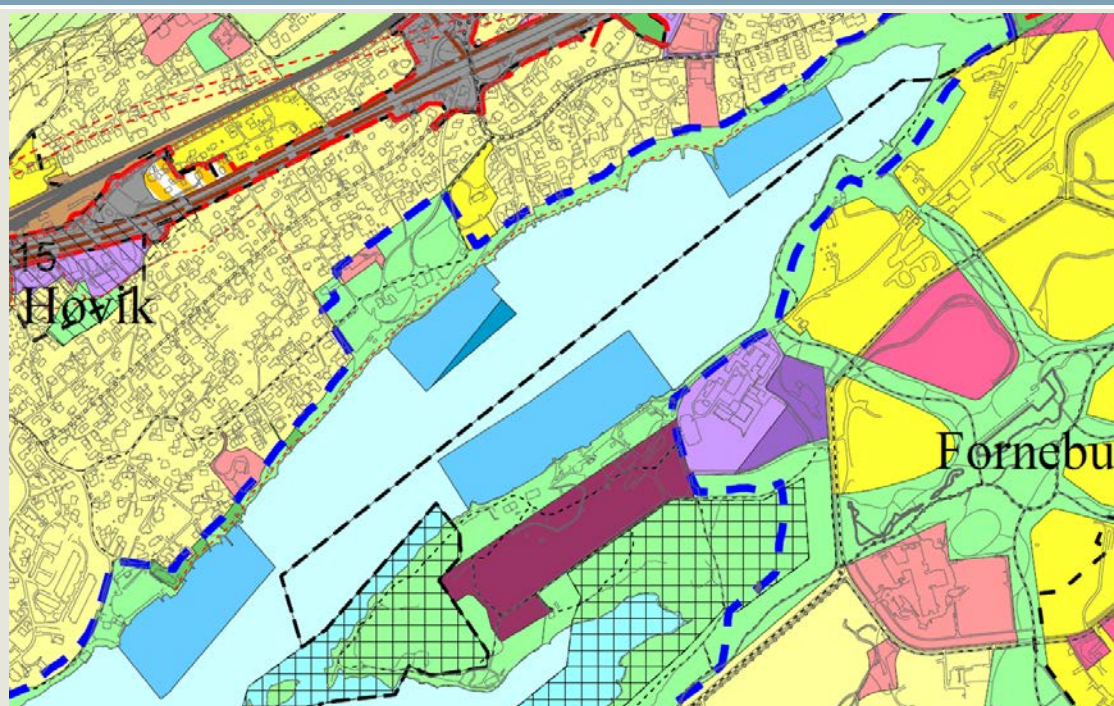
Planeksempel 11 Kommuneplan for Tysnes. (Hordaland)

Andre typer bygninger og anlegg		1500	
§11-7. Nr. 6 – Bruk og vern av sjø og vassdrag, med tilhørende strandsone			
Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone		6001	
Småbåthavn		6230	
Fiske		6300	
Akvakultur		6400	
Drikkevann		6500	
Friluftsområde		6700	
Kombinerte formål i sjø og vassdrag med eller utan tilhørende strandsone		6800	

Planeksempel 11 - Tysnes kommuneplan. Andre typer bygninger og anlegg omfatter naust (N) og småbåtanlegg (SA).

Planeksempel 12. Kommuneplan for Bærum (høringsutkast) (Akershus)

**BRUK OG VERN AV SJØ OG VASSDRAG,
MED TILHØRENDE STRANDSONE
(PBL § 11-7 nr. 6)**

Bruk og vern av sjø og vassdrag, med tilhørende strandsone	
Småbåthavn	
Drikkevann	
Naturområder, friluftsområder	

Planeksempel 12 - Bærum kommuneplan (høringsutkast)

3.4 SMÅBÅTHAVNER I REGULERINGSPLAN

I reguleringsplaner viser det seg at småbåthavner (6230) og småbåtanlegg (1588) er brukt om hverandre. Veiledere til kart- og planforskriften er ikke entydig på forskjellen mellom de to formålene, og for mange kommuner er det ønskelig å tydeliggjøre forskjellen mellom land og sjø.

I **reguleringsplan for Eidsvåg fabrikker i Bergen (planeksempel 13)**, er det brukt småbåtanlegg(1588) på land og småbåthavn (62309 på sjø. Planen omfatter et småbåtanlegg for eiendommene som ligger ned til sjøen. Begrunnelsen er ønsket om å skille mellom sjø og landareal ved å bruke et blått sjøformål og et oransje landformål.

Fortøyninger til småbåthavner er tema i noen reguleringsplaner. I **reguleringsplan for Knarren, Hitra kommune (planeksempel 14)** er det regulert småbåthavn ut til skipsleden, og det er gitt bestemmelser om at fortøyningene må ligge innenfor området avsatt til småbåthavn. I dette planeksempelet ser man også at farled (6200) og småbåthavn (6230) har samme fargekode, selv om formålene er ulike. Tydelig påskrift er en forutsetning for god lesbarhet her.

I **reguleringsplan for Sandnes i Masfjorden kommune (planeksempel 15)** er det regulert småbåtanlegg i områdene utenfor naust. Dette åpner for mindre brygger i tilknytning til arealbruken på land. Dette planeksempelet viser småbåtanlegg i sjø og naust med samme fargekode. Bestemmelsene fastsetter antall og lengde på brygger:

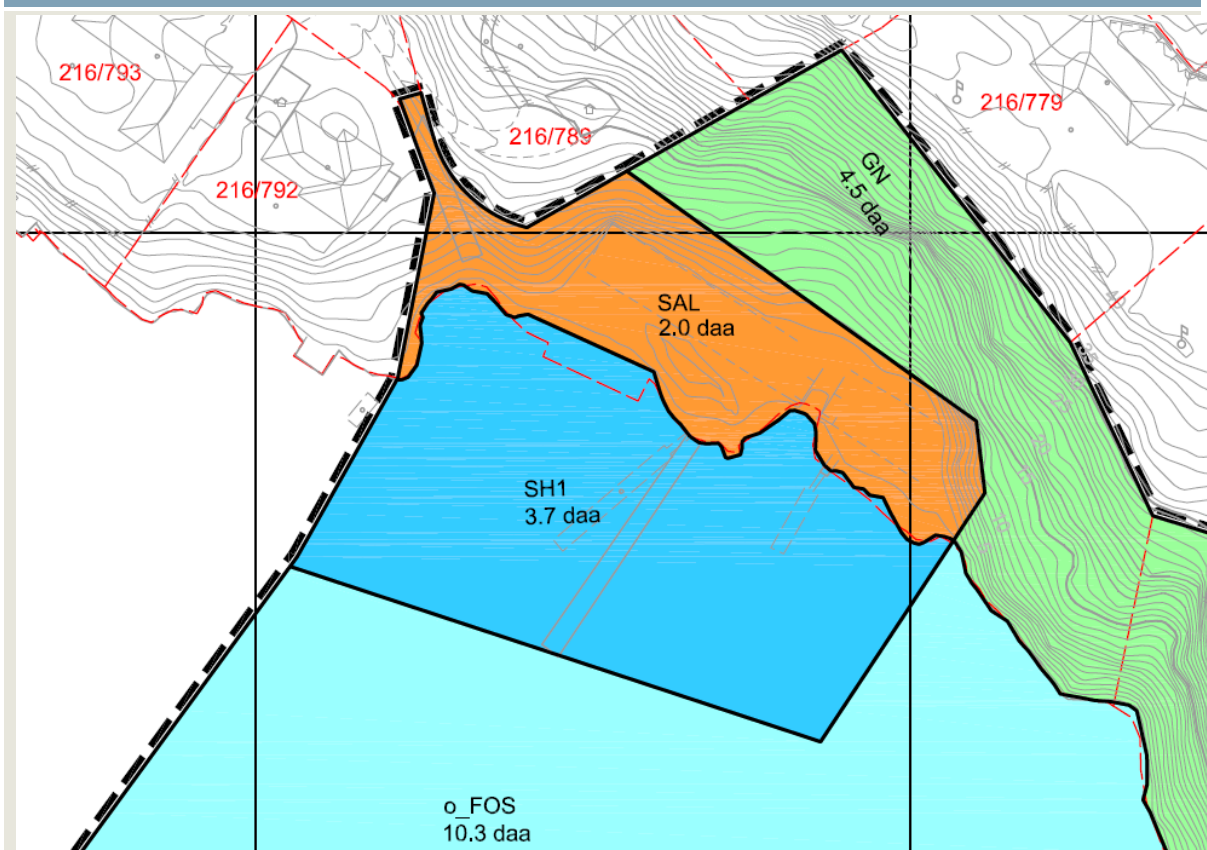
§8 Byggeområde og anlegg- småbåtanlegg i sjø og vassdrag (pbl § 12-5 nr 1)

8.1. SA1- SA6 skal tilhøre tilgrensande naustområde. Områda kan innehalde 1 bryggje per naust med maksimal lengde 7 m.

Reguleringsplan for Saltnes småbåthavn i Fredrikstad og Råde (planeksempel 5) omfatter en større småbåthavn med parkeringsanlegg på land. Her er både sjø- og landarealene regulert til småbåthavn (6230).

Planeksempel 13 Reguleringsplan for Eidsvåg fabrikker, Bergen kommune (Hordaland)

BEBYGGELSE OG ANLEGG (PBL §12-5 nr. 1)

- Boligbebyggelse-frittliggende småhusbeb. (1111)
- Øvrige kommunaltekn. anl., Trafo (1560)
- Småbåtanl. i sjø og vassdrag (1588)

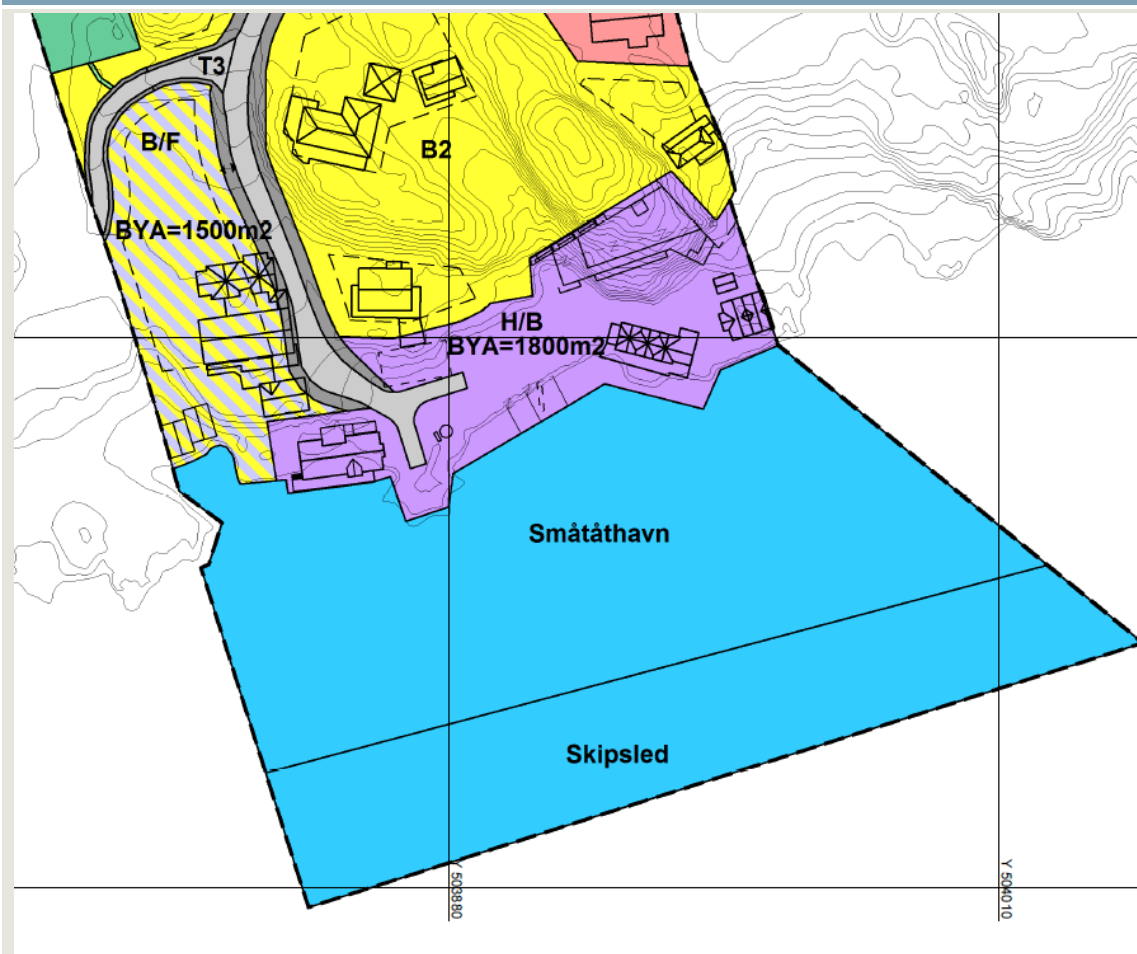
BRUK OG VERN AV SJØ OG VASSDRAG, MED TILHØRENDE STRANDSONE (PBL §12-5 nr.6)

- Småbåthavn (6230)
- Friluftsområde i sjø og vassdrag (6710)

* Eiendomsgrenser er ikke vist i samsvar med SOSI-standard.

Planeksempel 13 - Eidsvåg fabrikker reguleringsplan, Bergen kommune

Planeksempel 14 Reguleringsplan for Knarren, Hitra kommune (Sør-Trøndelag)

Reguleringsplan- Bruk og vern av sjø og vassdrag (PBL2008 §12-5 NR.6)

- Skipsled
- Småbåthavn

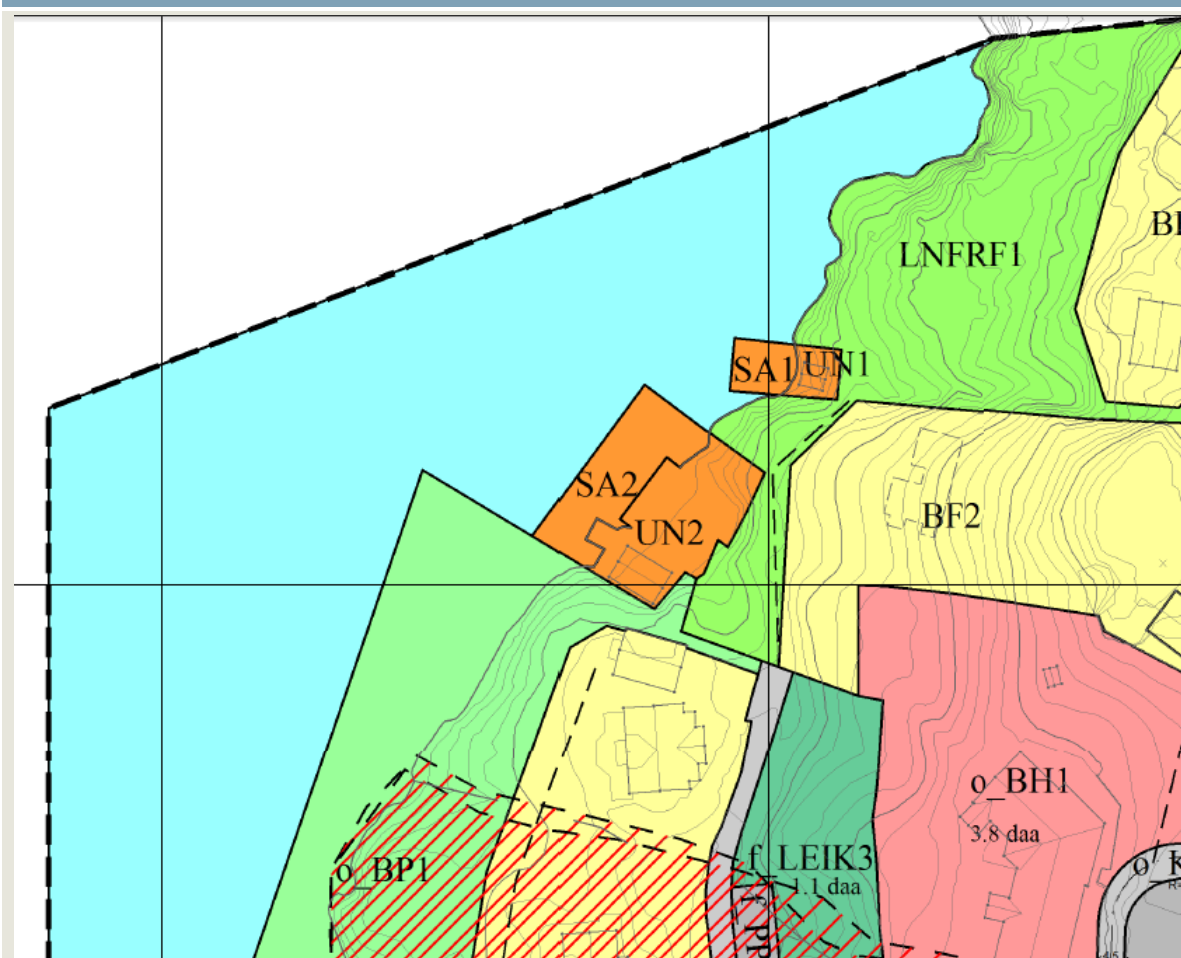
6.2. Småbåthavn

- 6.2.1. Innenfor dette området tillates plassert flytebryggeanlegg i sjøen. Flytebryggenes utstrekning må falle innenfor avsatt småbåthavn. Nødvendig forankring og fortøyning av flytebryggeanlegget holdes innenfor område avsatt til småbåthavn.

* Skipsled har gått ut som formål, er erstattet av farled.

Planeksempel 14 - Knarren reguleringsplan. Hitra kommune

Planeksempel 15 Reguleringsplan for Sandnes, Masfjorden kommune (Hordaland)

SA	Småbåtanlegg i sjø og vassdrag
UN	Uthus/naust/badehus

Planeksempel 15 - Sandnes reguleringsplan. Masfjorden kommune

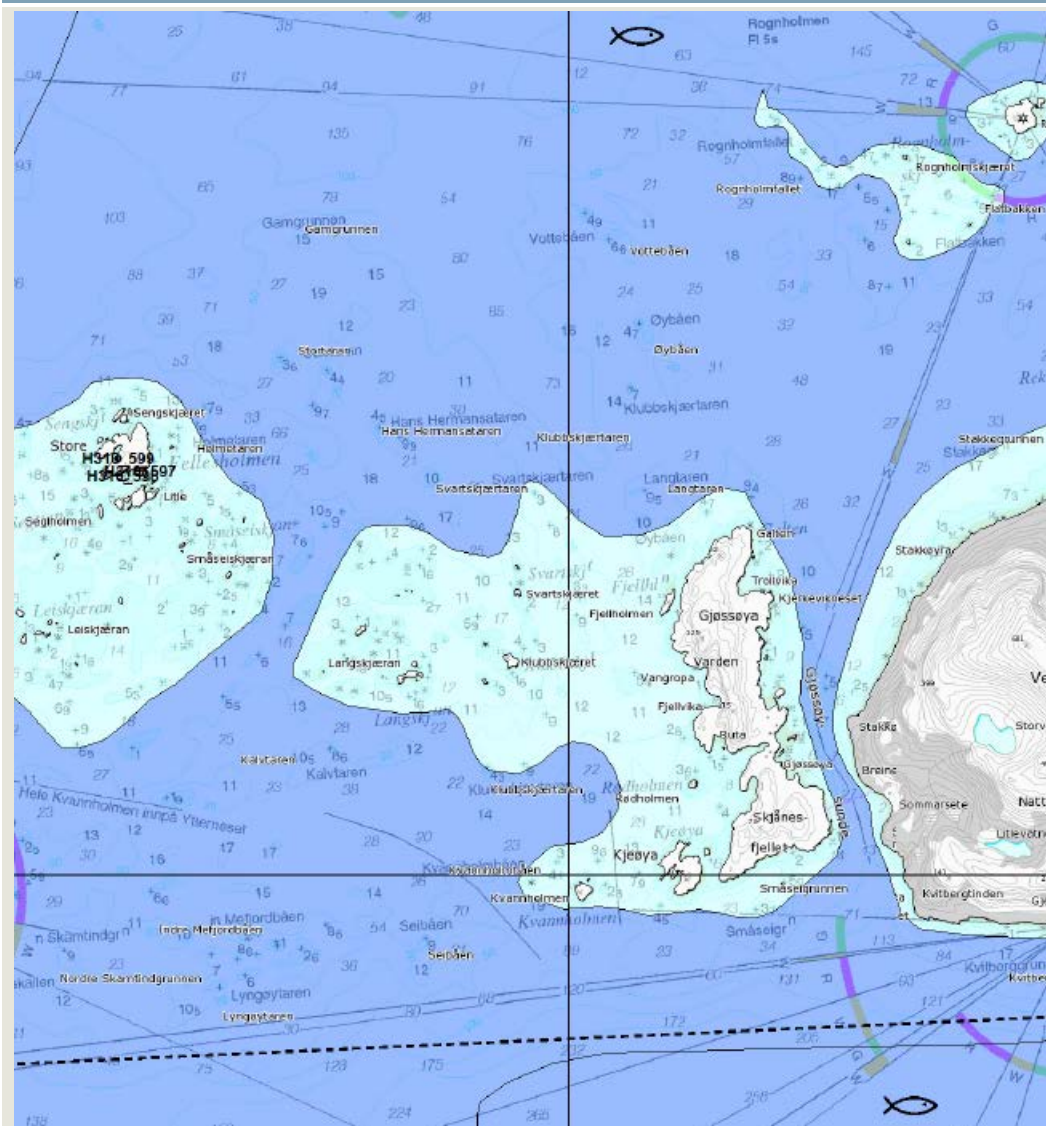
3.5 FISKEOMRÅDER

I **kommuneplan for Øygarden (planeksempel 1)**, er det satt av enbruksområder til fiske (6300). Områdene som er satt av til fiske er gyteområder og låssettingsplasser. Områder for aktive redskap (trålfelt) er satt av til kombinert formål fiske og ferdsel. Trålfeltene ligger inne i farledsområder, og løsningen med kombinert formål kom til gjennom dialog med Kystverket. Grunnlaget for avgrensningen av fiskeområdene er kystnære fiskeridata fra Fiskeridirektoratet. Kommunen peker på at en i plansammenheng er avhengig av at datagrunnlaget for fiskeridataene er oppdatert. I følge kommunen skal det ikke ha vært fisket reker i trålfeltene siste 15 år, og kaste- og låssettingsplassene er lite i bruk.

I høringsutkast til **interkommunal kystsoneplan for Tromsøregionen (planeksempel 16)** er fiskeområder for både passive og aktive redskap satt av til fiske (6300). I Tromsøregionen er fiske meget viktig som næringsvei. De kystnære fiskeridataene som er brukt som grunnlag for å avgrense fiskeområdene har vært tema for drøfting i planprosessen. Fiskeområdene er ikke verdisatt, det vil si at datasettet ikke gir grunnlag for å prioritere mellom områdene. I realiteten vil det være noen fiskeområder som er viktigere enn andre.

Et synpunkt som kom fram i planprosessen var at man ikke burde vise fiskeområdene for passive redskap. Areal avsatt til fiske blir meget omfattende, samtidig som datagrunnlaget ikke gir tilstrekkelig grunnlag for å prioritere fiskeområdene gjennom avsetting til enbruksområder. Fiskerne på sin side har hevdet at dataene ikke fanger opp alle viktige fiskeområder. De siste årene har det kommet inn sild og torsk i områder som ikke er vist i de kystnære fiskeridataene. Fiskeriene i disse områdene har de siste årene hatt stor betydning, og det er meget uheldig om det blir satt av akvakulturområder her, og konflikten mellom fiske og akvakultur ikke kommer fram i vurderingen. Fiskeridirektoratet fastholder at de kystnære fiskeridataene er et godt grunnlag for å vise arealene som brukes til fiske. Selv om fiskeriene kan variere fra år til år, har det vist seg at de kystnære fiskeridataene stemmer bra over tid. Dette planeksempel viser noe av utfordringen med å vise arealbruk for en næring som varierer både i tid og rom.

Planeksempel 16 Interkommunal kystsoneplan for Tromsøregionen (Troms)

BRUK OG VERN AV SJØ OG VASSDRAG (PBL § 11-7, nr 6)

	Bruk og vern av sjø og vassdrag		
	Ferdsl		
	Farled		
	Småbåthavn		Småbåthavn
	Fiske		Akvakultur
	Akvakultur		Friluftsområde
	Naturområde		
	Friluftsområde		
	Kombinerte formål i sjø og vassdrag		

Planeksempel 16 - Tromsøregionen - interkommunal kystsoneplan

3.6 AKVAKULTUR

Akvakultur er vist som enbruksområder i de fleste kommuneplanene som er vurdert i analysen. I noen kommuner inngår akvakultur i kombinerte formål, mens noen få kommuner har akvakultur med som en del av hovedformålet, se kap. 3.1.

Det er ulike måter å vise arealet som går med til fortøyninger av anleggene. I **kommuneplan for Tysfjord (planeksempel 17)** er fortøyningsområdene vist som sikringszone, med bestemmelser om hensyn til båttrafikk.

I **kystsoneplan for Skjervøy og Nordreisa (planeksempel 18)** er de delene av akvakulturområder som går ut i farleder vist som kombinert formål fiske, ferdsel, akvakultur, med bestemmelser om at fortøyningene kan strekke seg inn i disse områdene forutsatt at de ligger dypere i vannsøylen enn 20 meter. Denne måten å framstille det på er drøftet med Kystverket.

Planeksempel 17 Kommuneplan Tysfjord (Nordland)

6. Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone

		Bruk og vern, sjø og vassdrag, m/strandsone
		Ferdsel
		Akvakultur
		Drikkevann
		Naturområde
		Kombinert formål

§11-8 a.1) Sikringszone (100)

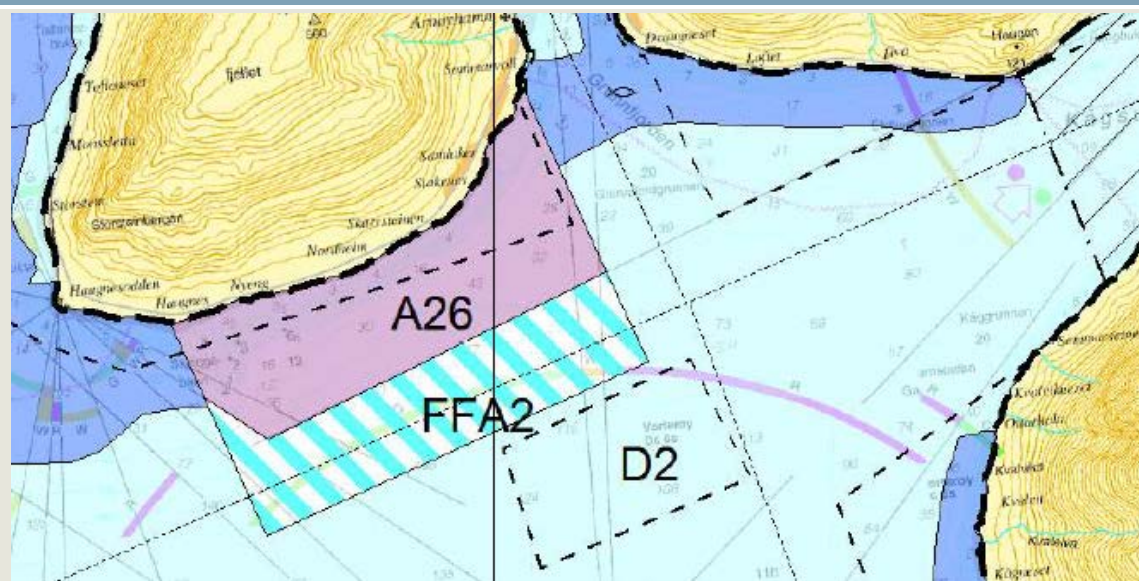
 Andre sikringssoner (190)

§ 7.1 Sikringszone, A-25

Fortøyning i tilknytning til eksisterende- og framtidige oppdrettsanlegg, skal ta hensyn til øvrig båttrafikk i sikringssoner i sjø.

Planeksempel 17- Tysfjord kommuneplan

Planeksempel 18 Interkommunal kystsoneplan for Skjervøy og Nordreisa (Troms)

	Fiske - nåværende
	Fiske låssetting - nåværende
	Akvakultur - nåværende
	Akvakultur - fremtidig
	Kombinerte formål sjo og vassdrag - nåværende
	Kombinerte formål sjo og vassdrag - fremtidig

3.2 Områder avsatt fiske, farled og akvakultur FFA

- a) Fortøyninger fra akvakulturanlegg kan strekke seg inn i slike områder dypere enn -20 m.

Planeksempel 18 - Skjervøy og Nordreisa, interkommunal kystsoneplan

3.7 LEVENDELAGRING OG FANGSTBASERT AKVAKULTUR

Levendelagring av villfanget fisk ser ut til å være mest aktuelt i Nord-Norge. Kommunene som er intervjuet på Vestlandet og i Trøndelag har ikke hatt forespørslser om denne typen arealbruk. Flere av kommunene i nord etterspør hvordan arealbruk til fangstbasert akvakultur/levendelagring skal fremstilles.

I høringsutkast til **interkommunal kystsoneplan for Tromsøregionen (planeksempel 19)** er det åpnet for levendelagring av villfisk i fiskerihavnene. Dette går fram av bestemmelsene til planen:

3.4. I fiskerihavnene er det tillatt med merder for å lagre villfisk. Merdene må ikke være til hinder for annen bruk i havnen eller ferdselen inn og ut av havnen. § 11-10 nr.2.

Det er også satt av et akvakulturområde med tanke på fangstbasert akvakultur. Bestemmelsene avgrensner bruken, slik at det ikke kan åpnes for oppdrett av anadrom fisk i dette området:

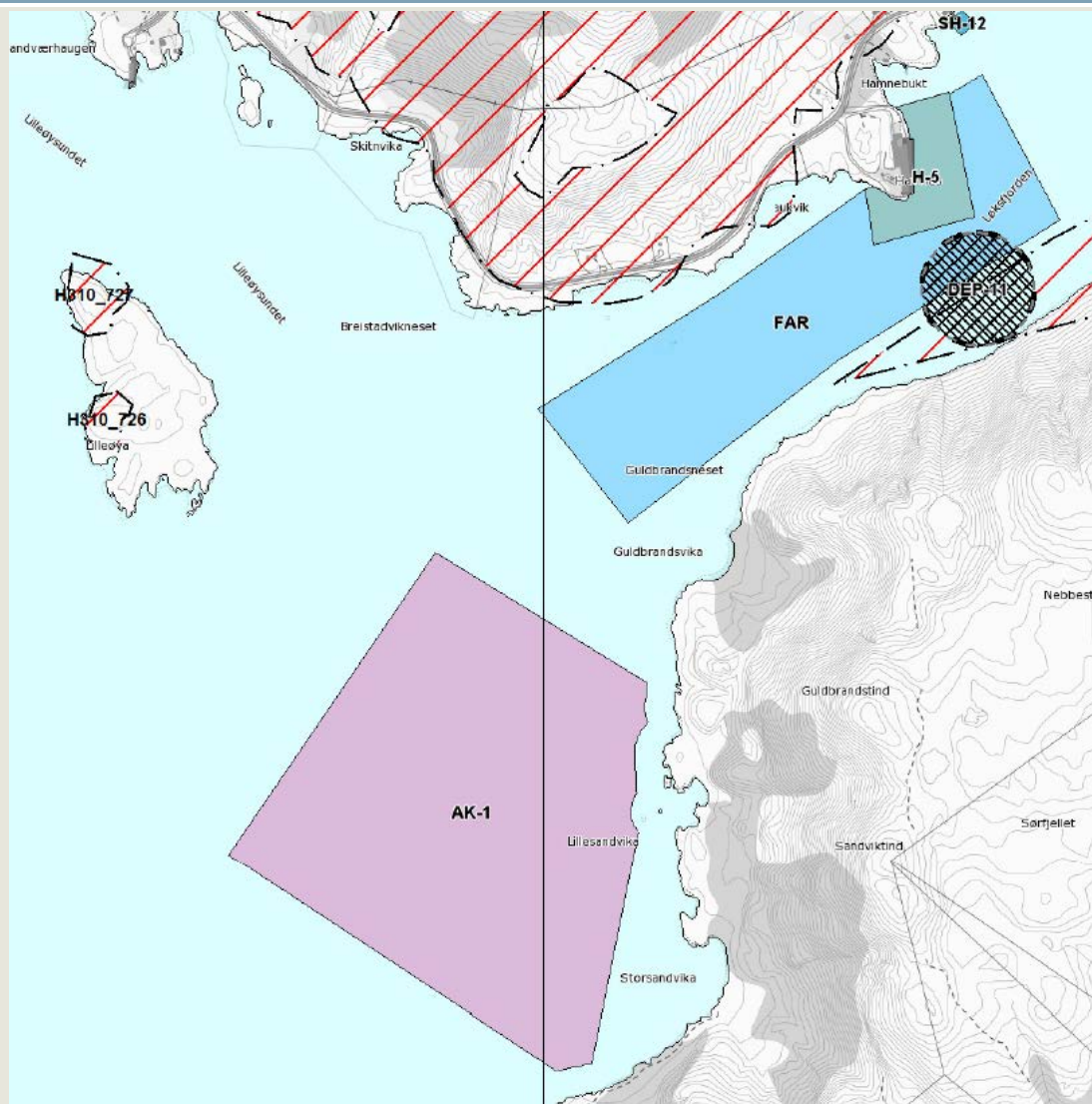
4.18. Områdene AK-1 og AK-2 er det ikke tillatt med oppdrett av anadrome fiskeslag. § 11-11 nr. 7.

Interkommunal kystsoneplan for Sør- og Midt Troms er under arbeid, og det har kommet inn henvendelser om levendelagring. Deres erfaring er at dette er en aktivitet som fortsatt er ny og som mange har tanker om å starte opp, men mye er uklart i forhold til lokaliteter, foring osv. Forslagene de har fått inn kan deles i tre:

- Aktive forslag, som er gjennomtenkt i forhold til plassering, disse er satt av som akvakulturområder for alle arter utenom anadrome arter.
- Aktive forslag i havneområder, disse er stort sett behandlet på linje med slaktermerder. Alle forslag er i fiskerihavner, slik at det er åpnet i bestemmelsene for dette. Kystverket er klar på at det ikke kan settes av akvakulturområder i fiskerihavn.
- Kommunale forslag. Noen kommuner ønsker å være i forkant og sette av områder til levendelagring. I planarbeidet er det da valgt områder som tidligere har vært satt av til akvakultur. De er satt av til akvakultur for alle arter utenom anadrome arter.

I referansegruppen for analysearbeidet kom det fram at merder til levendelagring i praksis blir liggende som permanente anlegg, og dermed ekskluderer annen bruk av området. Synspunktet i referansgruppen er at slike areal bør avsettes som akvakultur.

Planeksempel 19 Interkommunal kystsoneplan for Tromsøregionen (Troms)

SAMFERDSELSANLEGG OG TEKNISK INFRASTRUKTUR (PBL § 11-7, nr 2)

H	Havn	H	Havn

BRUK OG VERN AV SJØ OG VASSDRAG (PBL § 11-7, nr 6)

	Bruk og vern av sjø og vassdrag		Småbåthavn
	Ferdsel		Akvakultur
	Farled		Friluftsområde
	Fiske		Kombinerte formål i sjø og vassdrag
	Akvakultur		
	Naturområde		
	Friluftsområde		

BESTEMMELSESSONER

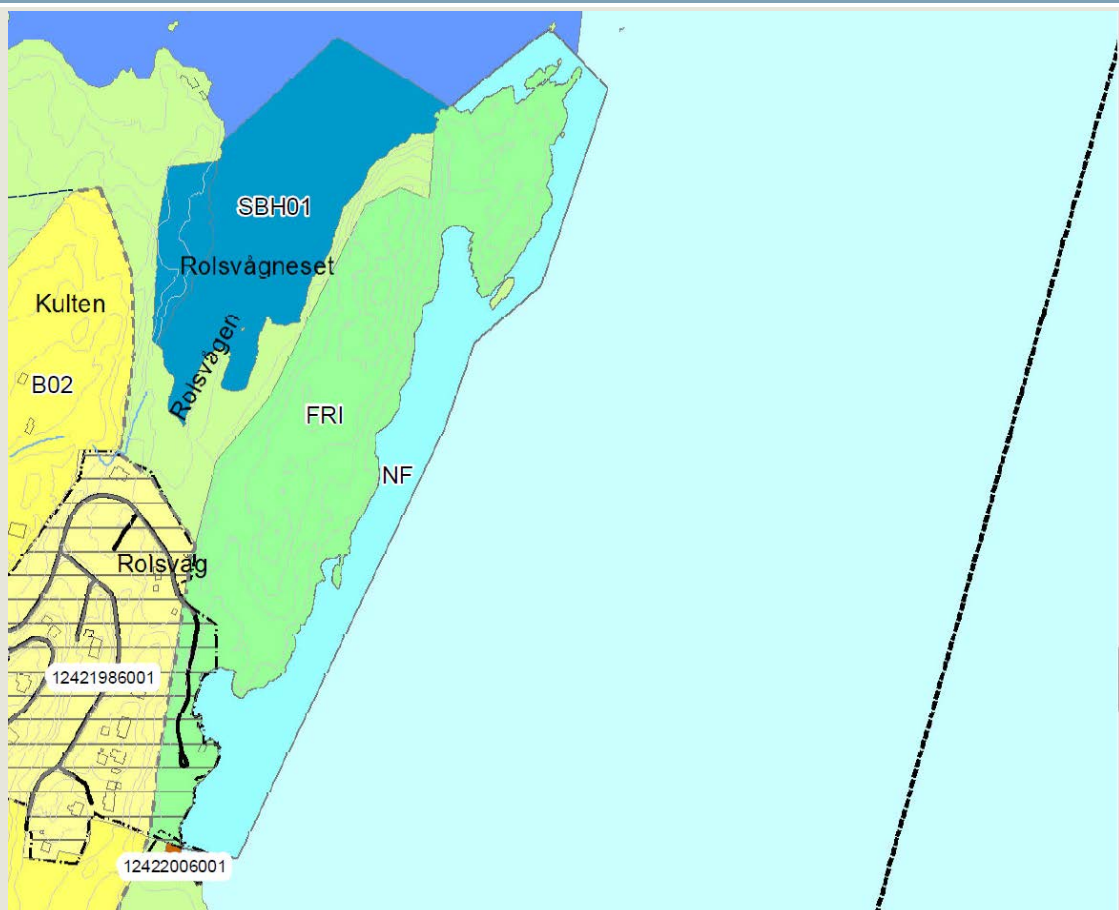
	Deponi eller Tidevannskraftverk

3.8 NATUR- OG FRILUFTSOMRÅDER

I kommuneplanene sikres, i større grad nå en tidligere, ofte areal i sjøen utenfor fri- og friluftsområder på land til friluftsmål. I **kommunedelplan for kystsona Samnanger kommune (planeksempel 20)** har man satt av arealer i sjø utenfor friområder og natur- og friluftsområder på land til formål friluftsliv (6700). Formålet er å sikre at det ikke gjennomføres tiltak som vil ødelegge områdenes kvaliteter som natur- og friluftsområder.

Enbruks naturområder blir i mindre grad satt av i kommuneplanens arealdel. I forslag til **kommunedelplan for Birkeland, Liland, Ådland og Espeland i Bergen kommune (planeksempel 21)** er et område innerst i Vågsbøpollen vist som Kombinert formål natur og friluftsliv. I forslag til **reguleringsplan for Ådland (planeksempel 22)**, som dekker noe av det samme området, er dette fulgt opp mer detaljert. Undersøkelser har vist at deler av området har større naturverdier enn det øvrige. For å sikre disse naturverdiene er det aktuelle sjøarealet vist som Naturområde i sjø og vassdrag (6610). De øvrige sjøområdene er vist med hovedformålet Bruk og vern av sjø og vassdrag (6001).

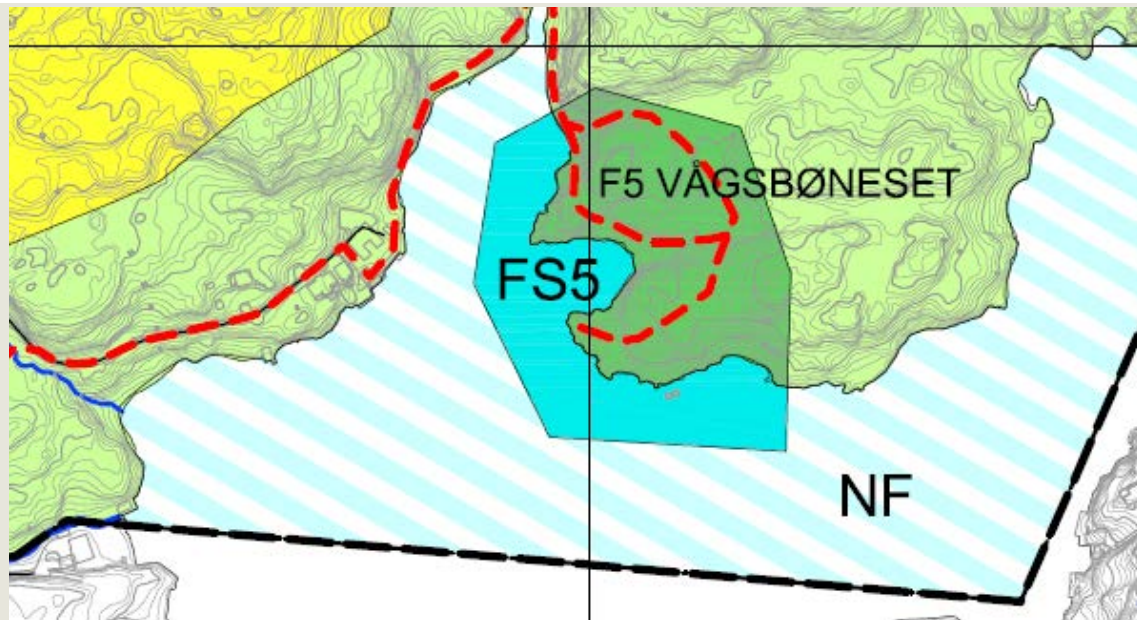
Planeksempel 20 Kommunedelplan for kystsona Samnanger kommune (Hordaland)

NF **NF** 6700 Friluftsområde - Badeplass

Planeksempel 20 - Samnanger kommunedelplan for kystsona

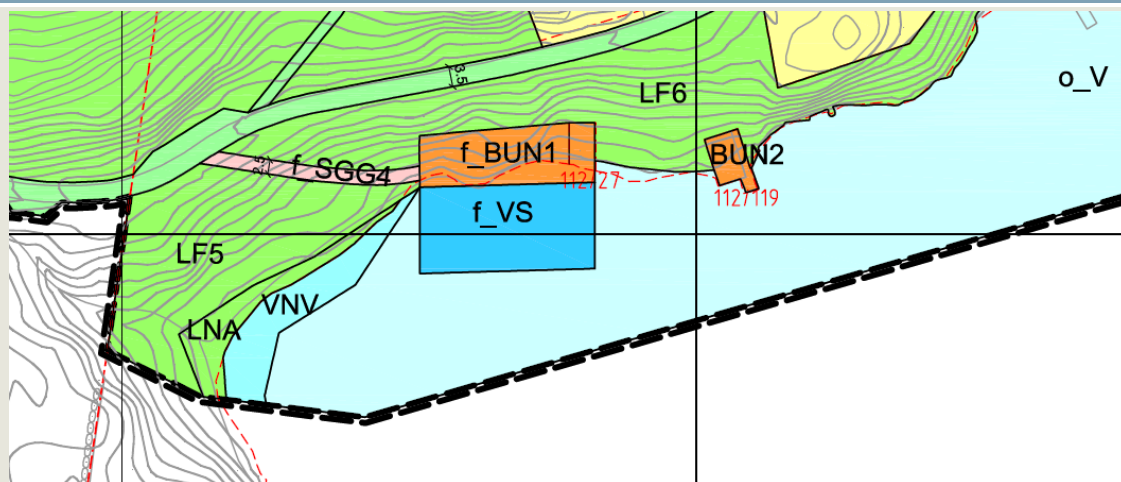
Planeksempel 21 Kommunedelplan for Birkeland, Liland, Ådland og Espeland i Bergen kommune (Hordaland) Høringsutkast

F	Friluftsområde (6700)	FS
NF	Natur og friluftsliv (6800)	

Planeksempel 21 - Kommunedelplan for Birkeland, Liland, m.fl. Bergen kommune

Planeksempel 22 Ådland reguleringsplan under arbeid (Bergen, Hordaland)

BRUK OG VERN AV SJØ OG VASSDRAG, MED TILHØRENDE STRANDSONE (PBL §12-5 nr.6)

V	Bruk og vern i sjø og vassdrag (6001)
VS	Småbåthavn (6230)
VNV	Naturområde i sjø og vassdrag (6610)

* Eiendomsgrenser er ikke vist i samsvar med SOSI-standard.

Planeksempel 22 - Ådland reguleringsplan under arbeid. Bergen kommune

3.9 DEPONI

Deponering av masser på sjøbunnen er behov som kan oppstå for eksempel som følge av utdyping av farleder , mineralutvinning eller vegbygging. Det er ikke definert formål som egner seg for å framstille denne arealbruken i kommuneplanen og det er uklart hvordan det skal framstilles i reguleringsplan.

I **interkommunal kystsoneplan for Tromsøregionen (planeksempel 19)** er deponi vist som bestemmelsesområde. Det er lagt på en grå skravur for å øke lesbarheten. Deponiområdene ble lagt inn i planen for at blant andre Kystverket skal ha tilgjengelige steder å dumpe rene masser i forbindelsen med utdyping av farleder og vedlikeholdsmudring av havner og innseiling. Det er knyttet følgende bestemmelser til områdene:

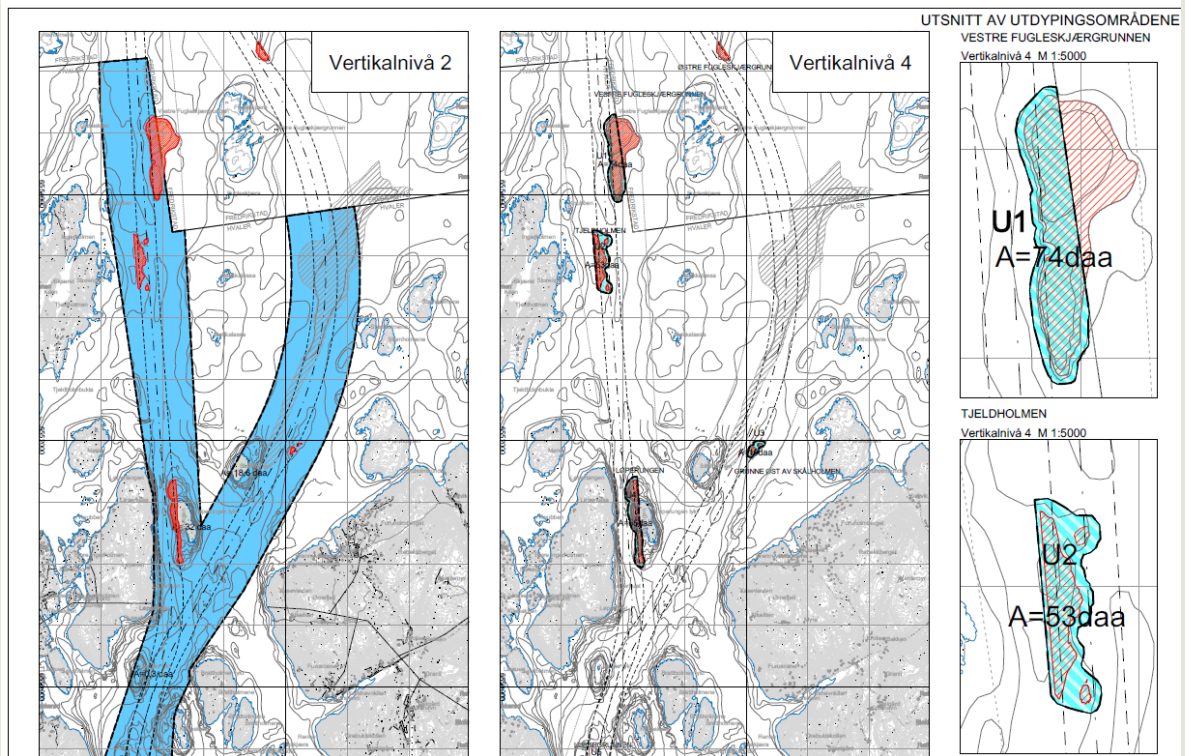
5.1. I områdene merket DEP-1 til DEP-14 kan det deponeres rene masser.

5.2. Før områdene tas i bruk til deponering må saken legges fram for Tromsø museum med hensyn på marine kulturminner.

I reguleringsplan for **innseiling til Borg, Hvaler (planeksempel 23)**, er deponiområder vist som illustrasjon med grå skravur. Utdypingsområder er regulert som angitt formål (6900), men for å øke lesbarheten er det i tillegg lagt på en rød skravur som ikke er sosi-kodet.

I reguleringsplan for **ny farled til Bergen (planeksempel 24)** er deponiområder vist som angitt formål kombinert med farled (6900), denne planen er under arbeid. En utfordring på dette plankartet er å få fram skille mellom områder som skal sprenges og områder for deponering. Dette er løst med bestemmelsessoner.

Planeksempel 23 Reguleringsplan for innseiling til Borg, Hvaler kommune (Østfold)

DETALJREGULERING FOR
INNSEILING TIL BORG, YTRE DEL
HVALER KOMMUNE

TEGNFORKLARING

Landbruks-, natur- og friluftsmål
(PBL § 12-5)

 Friluftsmål (5130) Vertikalnivå 2

Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone
(PBL § 12-5, nr.6)

 Farled (6200) F Vertikalnivå 2

 Utdypingsområde (6900) U Vertikalnivå 4

Linjesymbol

 RpGrense

 RpFormålGrense

ANDRE SYMBOLER

 Utdypingsområder illustrert

 Deponiområder illustrert

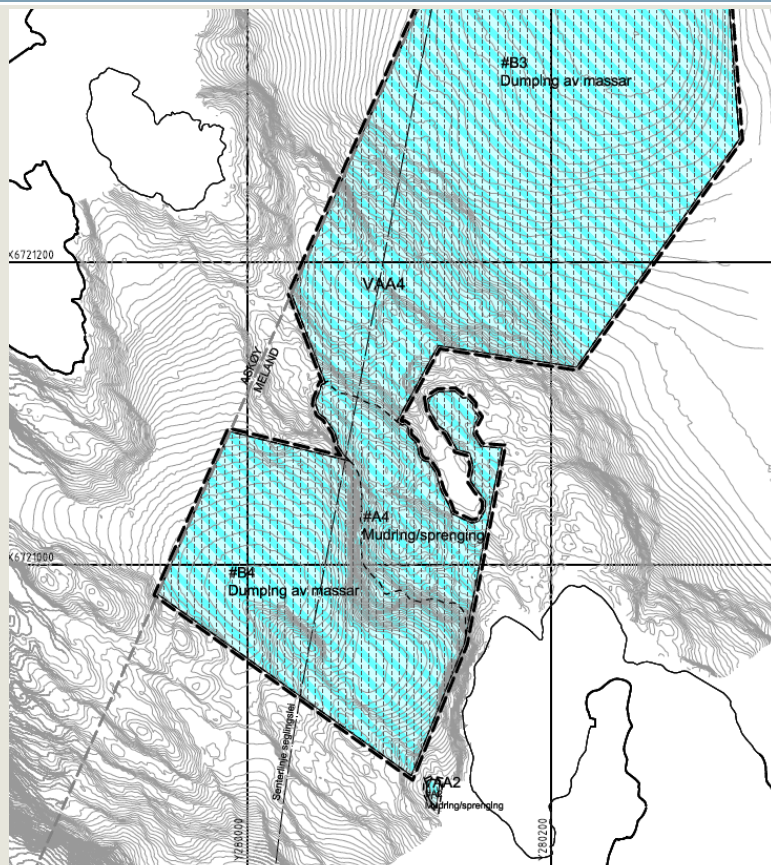
 Illustrert farled

 Ytre Hvaler nasjonalpark

Planeksempel 23 - Borg innseiling reguleringsplan, Hvaler kommune

Planeksempel 24 Reguleringsplan for farled til Bergen, Meland kommune (Hordaland)
Plan under arbeid

VERTIKALNIVÅ 4 - på havbotn M = 1:2000

BRUK OG VERN AV SJØ OG VASSDRAG (PBL §12-5 nr.6)

- **V** Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone (6001)
- **VF** Farlei (6200)
- **VFV** Friluftsområde i sjø og vassdrag (6710)
- **VAA** Kombineret farlei/deponiområde i sjø (6900)

OMSYNSONER (PBL §12-6)

BANDLEGGJINGSSONE

- **H720** Bandlegging etter lov om naturvern (720)

SONER MED FØRESEGNER (PBL §12-7)

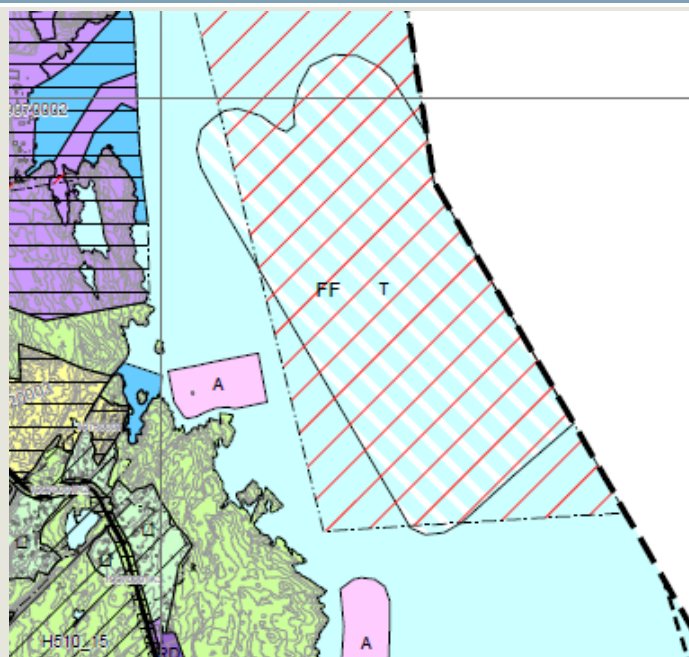
- **#A** Område for mudring/sprengning under vatn (91)
- **#B** Område for dumping av massar (91)

Planeksempel 24 - Innseiling til Bergen, Meland kommune

3.10 FORSVARET

Forsvarets øvingsfelt på sjø er vist som faresone, sone for militær virksomhet (H380) i **kommuneplan for Øygarden (planeksempel 25)**. Innenfor denne sonen er det ikke ønskelig med faste installasjoner og akvakulturområder er lagt utenfor sonen. I forrige rullering av arealdelen var det en diskusjon mellom Fiskeridirektoratet og Forsvarsbygg om trålfelt innenfor øvingsfeltet. Det ble enighet om å vise trålfeltene som kombinert formål fiske og ferdsel med hensynssone H380 oppå.

Planeksempel 25 Kommuneplan for Øygarden (Hordaland)

6. BRUK OG VERN AV SJØ OG VASSDRAG, MED TILHØYRANDE STRANDSONE

	Bruk og vern av sjø og vassdrag, med tilhøyrande strandsone
	Ferdsel
	Småbåthamn
	Fiske
	Akvakultur
	Drikkevatt
	Naturområde
	Friluftsområde
	Kombinert formål fiske og ferdsel
	Annet kombinert formål sjø og vassdrag
LINJE- OG PUNKTSYMBOLER	
	Hovudveg
	Turveg
	Skipslei
OMSYNSSONER	
	Sikringssone - nedslagsfelt drikkevatt
	Faresone - høgspent luftline
	Faresone - militær verksemd

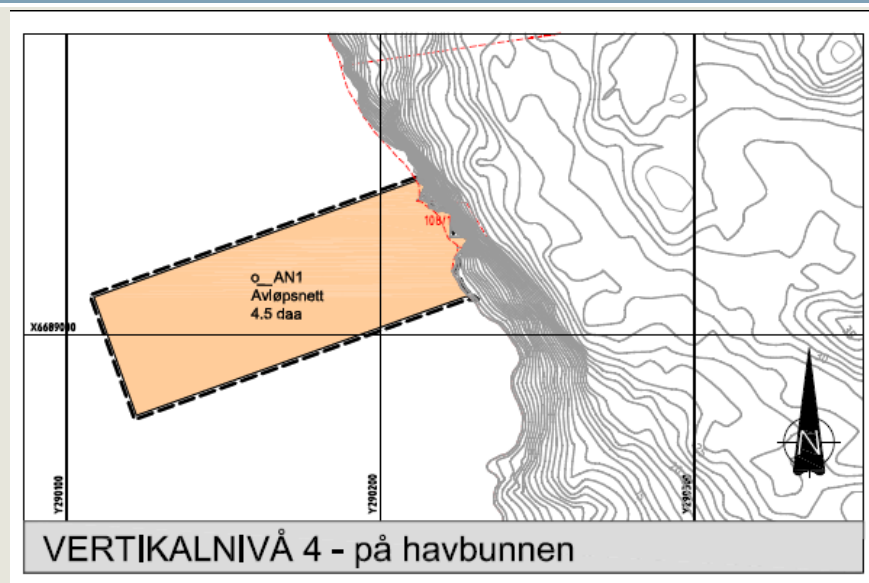
Planeksempel 25 – Øygarden kommuneplan

3.11 TEKNISK INFRASTRUKTUR

I reguleringsplan for **avløpsrenseanlegg på Flesland (planeksempel 26)**, er det regulert et område på havbunnen for avløpsnett (2142). Planen regulerer et avløpsrenseanlegg med avløpsledninger. Områder hvor det er behov for å sikre areal til avløpsledninger er regulert til avløpsnett.

Planeksempel 26 Reguleringsplan for avløpsrenseanlegg på Flesland, Bergen kommune (Hordaland)

SAMFERDSELSANLEGG OG TEKNISK INFRASTRUKTUR

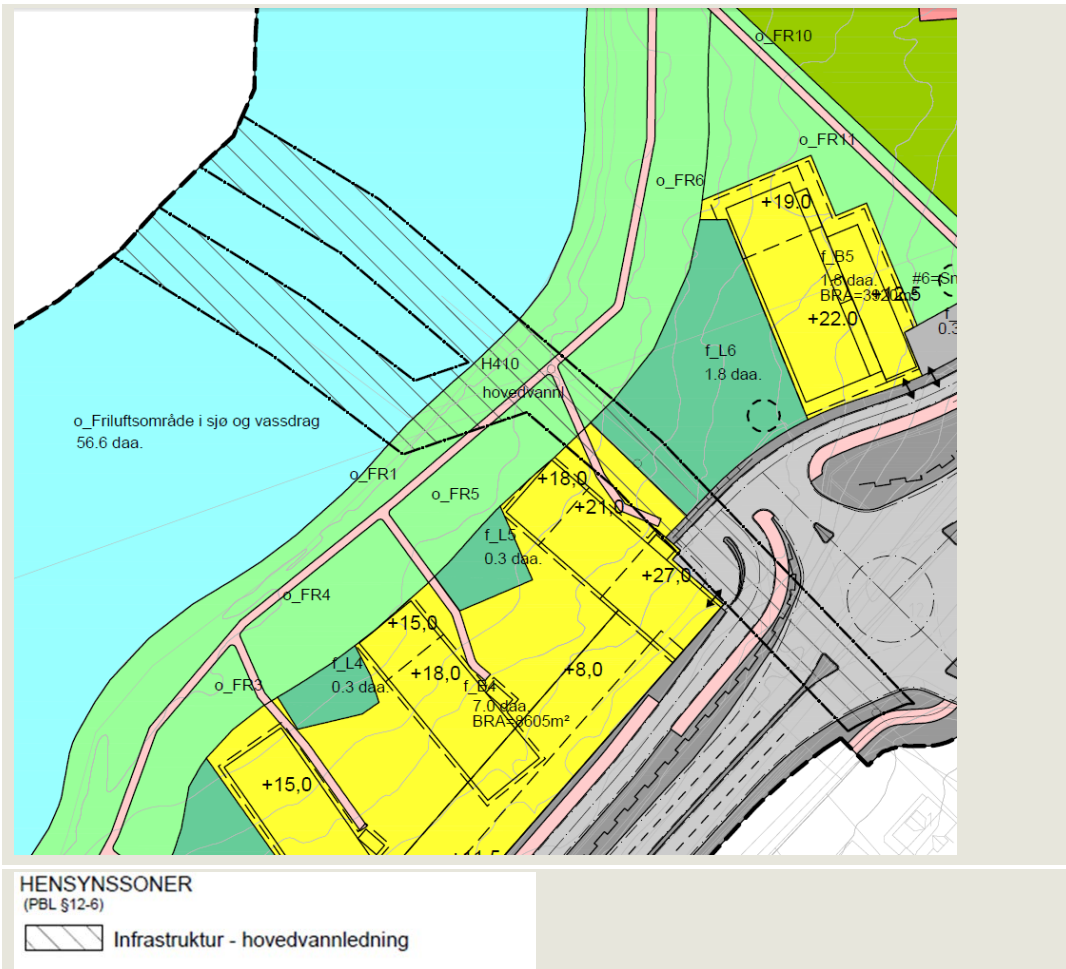
(PBL §12-5 nr. 2)

V	Veg (2010)
AVG	Annen veggrunn-grøntareal (2019)
AN	Avløpsnett (2142)

Planeksempel 26 - Flesland reguleringsplan. Bergen kommune

I reguleringsplan for **Kroken vest i Tromsø (planeksempel 27)** er eksisterende hovedvannledning vist som hensynssone H410, krav vedrørende infrastruktur. Denne planen omfatter regulering av et boligområde på land, hvor det er viktig å ta hensyn til eksisterende infrastruktur. Hovedvannledningen er derfor vist som hensynssone.

Planeksempel 27 Reguleringsplan for Kroken vest, Tromsø kommune (Troms)

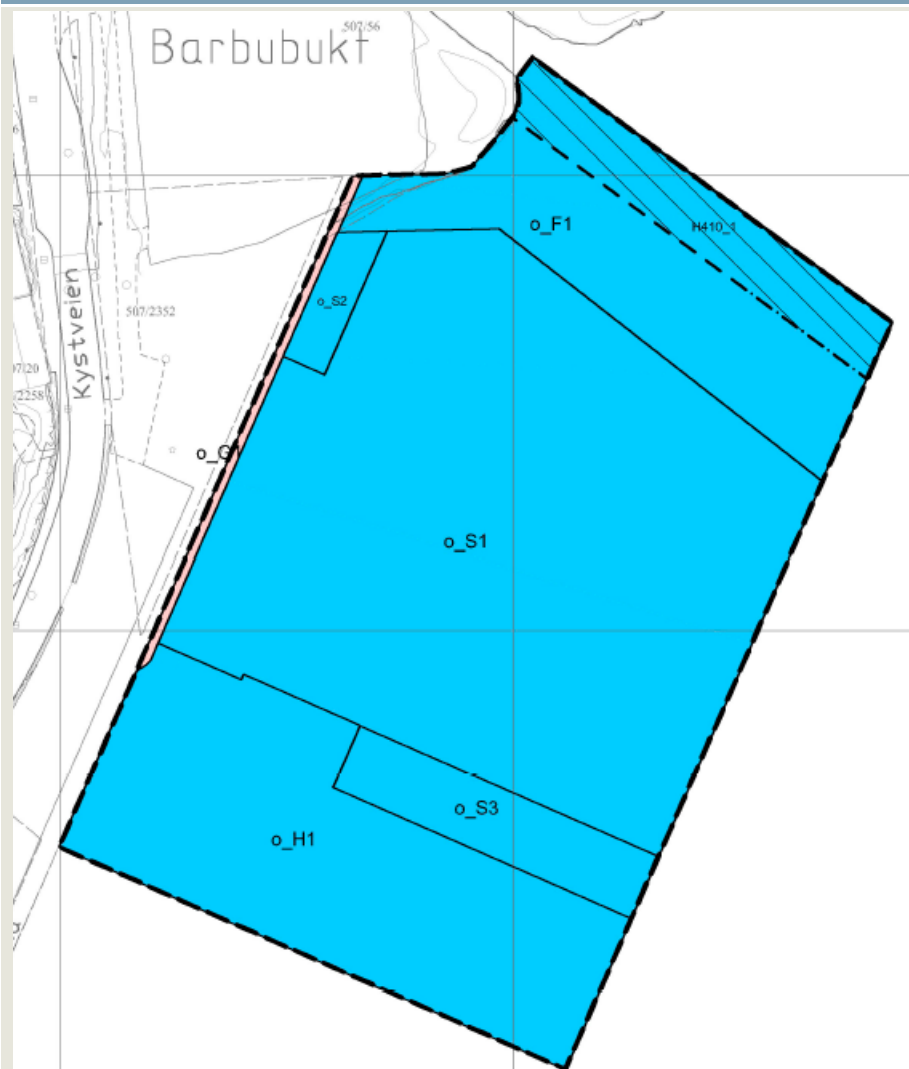
Planeksempel 27 - Kroken vest reguleringsplan, Tromsø kommune

I forslag til **reguleringsplan for Barbubukt småbåthavn og fergeleie i Arendal (planeksempel 28)** er en planlagt VA-leidningstrasé fra Barbuelva og ut i sjøen vist som hensynssone H140, krav vedrørende infrastruktur - kommunale VA -ledninger. Det fremgår av planbeskrivelsen at hensynssonen sammen med formålet ferdsel (6100), og reguleringsbestemmelsene til området, ivaretar at man har areal der man kan legge ut ledninger uten å komme i konflikt med andre tiltak.

Det varierer fra kommune til kommune om avløpsledninger og vannledninger blir regulert eller ikke. Det ser ut til at det er de store bykommunene med stort arealpress som i størst grad regulerer områder for avløpsnett på sjøbunnen.

Kraftledninger blir ikke behandlet etter plan- og bygningsloven, men i behandlingen skal det tas hensyn til arealenes planstatus i gjeldende kommune- og reguleringsplaner. Et eksempel på dette er planlegging av ny **300 kV kraftledning fra Mongstad til Kollsnes i Hordaland**. På land er det tatt hensyn til kommuneplanene slik at ledningen ikke kommer i vesentlig konflikt med andre formål, selv om den passerer LNF-områder, landbruksområder og regionalt viktige friluftsområder. I sjøen derimot er kablet planlagt lagt "under" en oppdrettslokalitet og gjennom et trålefelt, og i luftspenn over en farled, noe som kan føre til mulige arealkonflikter.

Planeksempel 28 Reguleringsplan for Barbubukt småbåthavn og fergeleie i Arendal (Aust-Agder)

TEGNFORKLARING

PBL § 12-5 AREALFORMÅL:

SAMFERDSELSANLEGG OG TEKNISK INFRASTRUKTUR
(PBL § 12-5, LEDD NR 2)

 GANGVEG/GANGAREAL - STRANDPROMENADE, o_G1

BRUK OG VERN AV SJØ OG VASSDRAG
(PBL § 12-5, LEDD NR 6)

 FERDSEL, o_F1

 SMÅBÅTHAVN, o_S1 - o_S3

 HAVNEOMRÅDE I SJØ, o_H1

PBL § 12-6 HENSYNSSONER:

B. INFRASTRUKTURSONE
(PBL § 11-8, LEDD NR B)

 KRAV VEDRØRENDE INFRASTRUKTUR-KOMMUNALE VA-LEDNINGER, H410_1

Linjesymboler

 Planens begrensning

 Formålsgrense

 Infrastruktursonegrense

3.12 KARTFRAMSTILLING

Flere av sjøformålene har lik eller lignende farger. I reguleringsplan for **Barbubukt småbåthavn og fergeleie i Arendal (planeksempel 28)** er sjøarealene regulert til ferdsel, småbåthavn og havneområde i sjø, alle formålene har samme farge i kartet, og det kan være vanskelig å lese.

Det varierer hvilket grunnlag kommunene bruker for å markere kystkontur i planer. I **interkommunal kystsoneplan for Tromsregionen** ble det brukt linjer fra FKB som grunnlag, dette gir en svært detaljert markering av strandlinja som i dette tilfellet også utgjør plangrensen. Det viste seg å være et unødvendig presisjonsnivå for denne planen, og skapte utfordringer med store datamengder og mange små plangrenser rundt holmer og skjær. For denne planen ville det vært mer hensiktsmessig å hente data fra N50 eller andre kartserier i mindre målestokker.

I **reguleringsplan for ny farled til Bergen**, viste det seg hensiktsmessig å regulere mindre holmer og skjær uten bebyggelse til bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone (6001). Det var da ikke behov for å skille ut en egen arealbruk for mindre landareal.

3.13 BESTEMMELSER TIL AKVAKULTUR OG FORHOLDET TIL ANDRE LOVER

Noen av kommunene som er intervjuet ønsker å sette ulike miljøkrav til akvakulturområdene.

Maksimalt tillatt biomasse

Et eksempel er **Alta kommune**. Kommunen har tidligere satt av relativt mange avkulturområder i kommuneplanen. På det tidspunktet som områdene ble satt av til akvakultur, kunne ikke kommunen forutse hvor stor produksjonen ville bli i hvert område, og hvor stor belastningen på fjorden ville bli samlet sett. Maksimalt tillatt biomasse (MTB) har økt for de ulike lokalitetene, og kommunen ser nå at de har liten styring på dette. De ønsker seg en mulighet til å sette begrensninger på MTB gjennom bestemmelser.

Lusemidler

I **interkommunal kystsoneplan for Skjervøy og Nordreisa** hadde kommunene ønske om å sette bestemmelser om krav til bruk av bestemte lusemidler knyttet til noen av akvakulturområdene. Dette gikk fram av bestemmelsene i høringsutkastet:

g) Dokumentasjonskrav for A29 og A30:

I områdene A29 og A30 må det dokumenteres at det ikke brukes avlusnings-preparater som inneholder kitinhemmere som kan hemme skallveksten på reker. Det må også dokumenteres at lusnivået ikke over-stiger 0,1 kjønnsmoden holus (mot dagens regelverk på 0,5 kjønnsmoden holus) pr oppdretts-fisk i snitt pr lokalitet.

Fiskeridirektoratet hadde innsigelse til denne bestemmelsen, og argumenterte med at bruk av medikamenter og lusenivå faller inn under fagmyndighetens ansvar med hjemmel i akvakulturloven med forskrifter. Kommunen har dermed ikke kompetanse til å regulere dette med hjemmel i plan- og bygningsloven.

Grønne konsesjoner

Karlsøy kommune ønsket å sette miljøkrav til nye akvakulturområder gjennom interkommunal kystsoneplan for Tromsregionen. Karlsøy kommunestyre vedtok i sitt vedtak 17.12.14 følgende: "Det er en forutsetning at det kun skal være grønne konsesjoner i de nye lokalitetene." Grønne konsesjoner er delt ut av staten til en rekke aktører i næringen i 2014. Kommunen ønsker å forbeholde de nye akvakulturområdene i kommunen til slike grønne konsesjoner. Det også kan være aktuelt for kommunen å åpne for eventuelt framtidige konsesjoner med minst like strenge

miljøkrav som i de grønne konsesjonene. Spørsmålet om kommunen kan ta inn en planbestemmelse i kystsoneplanen som sier at de nye akvakulturområdene er forbeholdt grønne konsesjoner eller tilsvarende ble vurdert.

Konklusjonen var at Karlsøy kommune ikke har myndighet til å sette krav til konsesjoner i de nye akvakulturområdene i kystsoneplanen. Det er gitt en kompetansefordeling i lovverket hvor kommunen bestemmer hvor det er aktuelt å ha akvakulturanlegg, mens det er opptil fylkeskommunen og relevante sektormyndigheter å avgjøre hvem som skal kunne benytte seg av arealet, og å bestemme omfang og vilkår for driften etter akvakulturloven. Det ble isteden tatt inn en planretningslinje i kystsoneplanen som følger:

"Framtidige akvakulturområder i Karlsøy kommune bør benyttes til grønne konsesjoner slik som tildelt av staten i 2014, eller konsesjoner med tilsvarende miljøkrav."

3.14 KONSEKVENsutREDNINGER

3.14.1 Konsekvensutredninger på kommuneplannivå

Det har vært få eksempler å finne på konsekvensutredninger av arealbruk i sjø. Når det gjelder kommuneplanens arealdel har de færreste av kommunene som er intervjuet lagt ut nye akvakulturområder, eller annen ny arealbruk som må konsekvensutredes, i denne rulleringen av kommuneplanen.

I **kommuneplan for Øygarden** ble to nye, og utvidelse av tre eksisterende akvakulturområder konsekvensutredet. Det ene nye området ble ikke anbefalt tatt inn i planen, blant annet på grunn av konsekvenser for fritidsfiske og et naturreservat. Øygarden kommune har brukt utredningstema som er spesifikke for sjøareal, for eksempel marine ressurser og akvakultur og flerbruk.

Kystsoneplan for Tromsøregionen er en interkommunal plan på kommuneplannivå som omfatter sjøarealene i fem kommuner i Troms. I denne planen er det vurdert i alt 34 nye områder for akvakultur. Alle områdene er foreslått av akvakulturnæringen i planprosessen. Av disse ble 16 området anbefalt tatt inn i kystsoneplanen. De andre områdene ble ikke anbefalt blant annet av hensyn til villaks, friluftsliv, fiske, og forsvarets øvingsfelt. Et eksempel på KU av et akvakulturområde er vist under. Utredningstema er blant annet fiskeri og forurensning og mattrygghet. Farleder og framkommelighet på sjø er vurdert under transport. I konsekvensutredningen ble det lagt til grunn at det ville bli produsert anadrom fisk i akvakulturområdene. Dermed ble alltid tema som villaks, rømming og lusespredning vurdert.

Det ble utført en innledende farekartlegging av planområdet hvor ulike farer ble vurdert, bare aktuelle tema for det enkelte område ble tatt med i KU-skjemaet som vist over. For denne planen ble skred, vind og bølger, høy vannstand, uheldig samlokalisering, akutt forurensning vurdert som aktuelle farer i planområdet.

En del av kommunene som er undersøkt i analysen har satt av områder med kombinerte formål der akvakultur inngår. Dette er i stor grad videreføring av arealbruken fra eldre planer og er derfor ikke konsekvensvurdert. Dersom man skulle konsekvensvurdert større områder der det kan bli åpnet for akvakultur, ville det vært utfordrende.

Figur 1. Eksempel på konsekvensutredning av akvakulturområde på kommuneplan fra interkommunal kystsoneplan for Tromsøregionen, høringsutkast.

AK-2 Ullsnes

Innspill nr: AK-2	Ullsnes	
Planlagt arealbruk	Akvakultur	
Arealstørrelse	2 057 533 m ²	
Gjeldende arealbruk	Bruk og vern av sjø og vassdrag, småbåthavn (Svensby)	
Områdebeskrivelse:	Arealet ligger i Ullsfjorden ved Ullsnes-Svensby. Tilstøtende landområder er jordbruksarealer med spredt bebyggelse. Boligområder og fritids- og turistformål i sør. Ferjeleiet ligger på Svensby, sør for det foreslåtte akvakulturområdet. Det ligger en forsøksrigg med dyrking av sukkertare i området. Dette er en del av et forskningsprosjekt.	

Tema	Verdi	Omfang	Konsekvens	Merknad	
Kulturminne og -miljø	Middels	Lite/middels negativt	Liten/middels negativ	Gamslett fiskarbonddegård (museum) ligger ved fjorden like innenfor foreslått akvakulturområde. På strekningen Ullsnes-Svensby er det tre automatisk fredede kulturminner (aktivitets- og bosetningsområder fra steinalder). Spor etter sjøsamisk bosetning og reinsdriftssamisk virksomhet. Akvakulturområdet vil til en viss grad svekke den historiske sammenhengen mellom fjorden og kulturminnene på land.	-/--
Naturmangfold	Middels	Middels negativt	Middels negativ	Avstanden til vassdrag med anadrome bestander er 4 km (Breivikelva) og 7 km (Jægervassdraget). Høy risiko for smittepress av lakselus og genetisk påvirkning av rømt oppdrettslaks på grunn av nærhet til de ville laksestammene. Lokalt viktig gytefelt for torsk, (lav eggtehet, middels retensjon) i Ullsfjordkjosen, det er usikkert om akvakultur har påvirkning på gyteadfærd. Israndavsetning (viktig) på tvers av fjorden mellom Svensby og Nakken.	--
Friluftsliv	Liten/middels	Intet/lite negativt	Ubetydelig/liten negativ	Sjøområdene benyttes til fritidsfiske. Tursti fra Svensby til Trollhytta.	-/0
Landskap	Middels/stor	Lite negativt	Liten negativ	Landskapsregion 32 Fjordbygdene i Nordland og Troms, underregion 32.20. Ullsfjorden. Delområde Svensby-Bensnes har høy verdi særlig på grunn av tidsdybde og lesbarhet. Akvakulturanlegg vil til en viss grad være dårlig tilpasset landskapet, men vil ikke utgjøre en stor endring i landskapet.	-
Fiskeri	Middels	Lite/middels negativt	Liten/middels negativ	Det er flere fiskeområder i Ullsfjorden, ingen kommer i direkte konflikt med foreslått akvakulturområde. Det er et rekefelt i Ullsfjorden. Avlusningsmidler kan påvirke skallskifte hos krepsdyr. Det er ikke påvist store kvalitetsendringer hos villfisk nær oppdrettsanlegg. Nærhet til gyteområde for torsk, usikkert om oppdrettsanlegg påvirker gytevandring hos torsk.	-/--

Forurensning og mattrygghet	Det er dokumentert gode strømforhold og vannutskiftning i området. Det kan forventes lokale, reversible effekter av næringssalter og organisk materiale fra oppdrettsanlegget.	
Folkehelse	Arealbruken vil ikke ha virkninger på folkehelsen.	
Barn og unges oppvekstvilkår	Arealbruken vil ikke ha virkninger for barn og unges oppvekstvilkår.	
Klimatilpasning	Området ligger noe værutsatt til, og kan være utsatt for bølgepåvirkning.	
Transportbehov, energiforbruk og -løsninger	Forslaget til akvakultur går ut i hovedledene gjennom Ullsfjorden og leden til fergestrekningen Svensby-Breivikneset, og ligger delvis i hvit sektor i forhold til lykt på Kuberget.	
Samisk natur- og kulturgrunnlag	Tradisjonelt fiske i Ullsfjorden. Samiske kulturminner i tilstøtende landområder.	
Støy og lys	Det vil i liten grad være støy fra anlegget. Området har en del utbygging på land og er påvirket av lys fra dette.	
Beredskap og ulykkesrisiko	Stormflo – forventet stormflonivå i 2050 er 246 cm. Vind – ligger noe vindutsatt til. Forsvarets øvingsfelt – arealet ligger inne i Forsvarets øvingsfelt. Forsvaret er i utgangspunktet restriktive til etablering av akvakultur innenfor øvingsfeltene.	
Bosetting og fritidsbebyggelse	Svensby tursenter. Boligområde. Spredt bebyggelse i jordbrukslandskapet.	
Samlet konsekvens	Negative konsekvenser for naturmiljø, kulturmiljø og fiskeri. Området ligger innenfor farleder og Forsvarets øvingsfelt. Samlet sett har arealbruken liten/middels negativ konsekvens.	-/--

Ros- analyse:

Fare	Sårbarhet	Kommentar og oppfølging i plan
Vind	Liten	Merder og annet må bygges robust for bølgepåvirkning.
Høy vannstand	Liten	Merder og annet må bygges robust for forventede stormflonivåer.

Oppsummering:

	Oppsummering
KU	Arealet ligger i en fjord med flere anadrome vassdrag og fiskeområder, blant annet rekefelt. På land er det verdifulle kulturmiljø. Arealet er i konflikt med farleder og forsvarrets øvingsfelt. Det er gitt dispensasjon fra gjeldende kommuneplan til å drive forsøk med tare dyrking. Dette området kommer ikke i konflikt med farleden, og dyrking av tare har ikke negative konsekvenser for naturmiljø.
ROS	Noe sårbart høy vannstand og vind.
Tilråding	Området frarådes. Et betydelig mindre område, tilsvarende arealet som blir benyttet til tare dyrking, kan åpnes for oppdrett av andre arter enn anadrom fisk.

3.14.2 **Konsekvensutredning av reguleringsplaner**

Det er relativt få konsekvensutredninger av reguleringsplaner med ny arealbruk i sjø.

Hitra kommune i ferd med å utarbeide **områderegulering for Jøstenøya**. Reguleringsplanen skal legge til rette for videre utvikling av Hitra industripark og Hitra kysthavn. I planprogrammet blir følgende utredningsbehov for sjøarealene identifisert;

- Kartlegging av dybdeforhold og grunnforhold i sjøbunnen
- Kartlegging av bølge- og strømningsforhold i sjøarealene
- Kartlegging av fiskeområder og gytefelt

I tillegg skal ikke-prissatte konsekvenser utredes etter metodikken i Statens vegvesens håndbok 140, herunder naturmiljø og forurensning.

3.14.3 **Konsekvensutredninger av akvakulturanlegg**

Det er funnet få konsekvensutredninger av akvakulturanlegg på tiltaksnivå. Et eksempel er hentet fra **Solbergfjorden på Senja**. Det ble søkt om konsesjon for utvidelse av eksisterende lokalitet Skogshamn, fra dagens MTB på 3600 tonn til 5280 tonn, og etablering av ny lokalitet, Kvitfloget, med en MTB på 3600 tonn.

På bakgrunn av anleggenes størrelse og lokalisering midt i et kjerneområde for anadrome laksefisk i Troms, ble det besluttet at det skulle gjøres en konsekvensutredning etter Forskrift om konsekvensutredninger § 4b.

Konsekvensutredningen belyser fare for, og mulig omfang av, negativ påvirkning på bestander av anadrome laksefisk i området. I tillegg kartlegger og belyser utredningen ulike sider ved det omsøkte tiltaket relatert til evt. innvirkning på marint biologisk mangfold i influensområdet. Temaene under er hentet fra rapporten (Aqua Kompetanse AS, 2010)

- Problemstillinger knyttet til ville anadrome fiskebestander
  - Status for bestandene av anadrom fisk i lokale vassdrag
  - Kartlegging av smoltutsett i Tranøyfjorden, Solbergfjorden og Dyrøysundet
  - Kartlegging og vurdering av smittepress av lakselus og skottelus og effekter av dette
  - Kartlegging og vurdering av andre fiskesykdommer og parasitter med mulig negativ innvirkning på anadrome villfiskebestander.
  - Kartlegging og vurdering av rømningsfare og konsekvenser av eventuell rømming for anadrome fiskebestander på kort og lang sikt
- Problemstillinger knyttet til ville marine fiskebestander
  - Viktige fiske- og gyteområder
  - Konsekvenser for fiskeriene i influensområdet
  - Avbøtende tiltak med tanke på å hindre konsekvenser for fiskeriene
  - Effekter på gyting og gytevandring hos torsk i området
  - Avbøtende tiltak for å unngå negative konsekvenser for torskens gyting
- Nærmere undersøkelser og forslag til miljøoppfølgingsprogram
- Alternativ til omsøkte tiltak og framtidig produksjon i området

I Finnmark finnes to eksempler på søknader på større anlegg (5400 tonn – 7200 tonn) hvor tiltaket er vurdert etter kriteriene i § 4. Fylkesmannen har uttalt at tiltaket er KU-pliktig, men fylkeskommunen har kommet til at det ikke vil være behov for konsekvensutredning.

3.15 MEDVIRKNING

Et av spørsmålene til kommunene gikk på i hvilken grad innbyggere og privatpersoner har engasjert seg i ny arealbruk på sjø. Noen av kommunene har vist til stort engasjement rundt enkelte forslag til ny arealbruk, slik som forslag til akvakulturområder eller deponiområder. Det ser ikke ut til at det er noen stor forskjell i engasjementet generelt knyttet til planlegging på sjø i forhold til planlegging på land.

Kommunene lengst nord oppgir at de har hatt egne arbeidsgrupper for fiskeriinteressene i forbindelse med kommuneplanarbeid. Noen steder har det vært nødvending med flere arbeidsgrupper på grunn av store avstander, for eksempel i **interkommunal kystsoneplan for Skjervøy og Nordreisa**. Aktiviteten i arbeidsgruppen ble lagt til perioder på året da fiskerne var på land.

Samarbeidet med fiskerne kan ha preg av forhandlinger om areal. Det har gjerne kommet inn mange konkrete innspill til nye akvakulturområder i planprosessen. Det er sentralt at fiskerne får uttale seg om aktiviteten i de fiskefeltene som blir berørt av foreslåtte akvakulturområder. I **Alta kommune** var fiskere og havbruksaktører med i samme arbeidsgruppe i forbindelse med siste rullering av arealdelen.

I **interkommunal kystsoneplan for Tromsøregionen** ble det i arbeidet med planprogrammet avdekket at det forelå lite registrert kunnskap om friluftsliv- og landskapsverdier i planområdet. I forbindelse med folkemøter under høring av planprogrammet ble innbyggerne bedt om å registrere lokalkunnskap knyttet til friluftslivsbruk og landskapsverdier på kart. Dataene ble senere digitalisert og brukt som grunnlag i konsekvensutredningen og planarbeidet for øvrig.

Folkemøtene ble avholdt på en årstid da de fleste fiskerne var på havet. Det ble derfor senere avholdt egne møter hvor fiskerne ble involvert i planarbeidet.

Figur 2. Inntegning av lokalkunnskap på kart på folkemøte i Balsfjord kommune (foto:Åslaug Aalen).

4

Analyse av planeksempler

4.1 BRUK AV HOVEDFORMÅLET, BRUK OG VERN AV SJØ OG VASSDRAG MED TILHØRENDE STRANDSONE

De fleste kommuneplanene i analysen bruker hovedformålet på størstedelen av sjøarealet. Kommunene er i varierende grad oppmerksom på at formålet inkluderer alle underformål dersom ikke annet er fastsatt i bestemmelsene. Kommuner med kommuneplaner som ikke har bestemmelser om for eksempel unntak for akvakultur, oppgir at de ikke har vært klar over dette forholdet og har behandlet akvakultursøknader som dispensasjon. Forklaringen på dette kan delvis ligge i overgangen fra pbl 1985 til pbl 2008.

Arealformål på sjø var i gammel lov beskrevet slik: *Områder for særskilt bruk eller vern av sjø og vassdrag, herunder ferdsel-, fiske-, akvakultur-, natur- og friluftsområder hver for seg eller i kombinasjon med en eller flere av de nevnte brukskategorier.* (§20-4 nr 5). Det vanlige etter gammel lov var å bruke flerbruksområde med påskrift NFFF (natur-, ferdsel-, fiske- og friluftsområde) på det meste av sjøarealene. I ny lov kom hovedformålet *Bruk og vern av sjø- og vassdrag med tilhørende strandsoner* (6001). Ved omkodning av flerbruksområdene fra gammel til ny lov, ble gjerne områdene kodet til hovedformålet, uten at man har vært klar over at dette hovedformålet inkluderer alle underformål, også akvakultur, så langt ikke annet er fastsatt i bestemmelsene.

Noen kommuner er bevisste på at de ønsker en viss fleksibilitet i sjøområdene og synes det er greit at tiltak blir avgjort etter sektorlovene slik som havne- og farvannsloven og akvakulturloven. Dette ser ut til å gjelde kommuner som opplever lite press på sjøarealene, slik som på Sør- og Østlandet. I disse områdene er det lite næringsfiske og lite aktuelt med akvakultur. Det meste av aktivitet på sjø er knyttet til båtliv og friluftsliv. Her er arealpresset i hovedsak knyttet til strandsonen. En del av næringsområdene som ligger til sjø har havner, men det er lite industriell aktivitet på sjøen.

Kampen om sjøarealene tiltar nordover langs kysten. På Vestlandet står kampen om arealene mest mellom akvakultur, friluftsliv og naturverdier. Lenger nord hvor fiskeriene er viktige både som næringsvei og for lokalsamfunnene står konflikten sterkest mellom havbruk og fiskeri. Her er arealpresset på strandsonen også mindre og bruken av sjø til friluftsliv blir ikke så framtrædende som lenger sør.

Flere av kommunene som er intervjuet sier at de skal ha større fokus på sjøarealene i kommende rullering av arealdelen. I gjeldende kommuneplan er arealbruken på sjø i stor grad videreført fra forrige plan, bare kodet om til ny lov. Et eksempel på dette er Bodø, som hadde et stort behov for å fokusere på byutviklingsområdene ved forrige rullering. I høringsperioden fikk kommunen flere merknader om at det var et behov for å oppdatere kystsoneplanen, både med hensyn til å oppdatere hvilke områder som er aktuelle for akvakultur, avsetting av viktige fiskeområder, og

hensyn til viktige naturverdier på sjø. Hitra kommune skal ved neste rullering innarbeide resultatene fra prosjektet "Kysten er klar". Arendal kommune skal vurderer å ha kystsonen som sentralt tema i neste rullering.

4.2 "...MED TILHØRENDE STRANDSONE"

De fleste kommuneplanene og reguleringsplanene har ikke tatt i bruk muligheten til å inkludere tilhørende strandsoner i sjøformålene. Kommunene forklarte at de hadde vurdert muligheten, men at de ikke fant en slik fremstilling hensiktsmessig. Forskjellene på sjø og land er vesentlig i planleggingen og det er derfor viktig å få fram skillet tydelig i kartet. Det ser ut til at fargekodene spiller inn her. Det virker misvisende med blå farge på land. Samtidig har noen kommuner satt av tilhørende strandsoner i forbindelse med småbåthavner, for eksempel i kommuneplanens arealdel for Tysnes. Dette viser at det er ulike syn på hvordan landarealene med forbindelse til sjø bør framstilles.

Intensjonen med å inkludere strandsonen i sjøformålet var å bedre kunne se strandsonen i sammenheng med sjøarealene. Dette er kanskje mest hensiktsmessig for bruk av natur- og friluftsområder, slik som i eksempelet fra kommuneplanens arealdel for Nesodden.

4.3 FARLED

Det ser ut til at kommunene i liten grad setter av områder til farled i kommuneplanen. Det kan være aktuelt i spesielle tilfeller med travle havner, for eksempel innseilingen til Stureterminalen i Øygarden kommune. Her er riktignok farleden vist som ferdsel (6100). I de fleste kommuneplaner blir hoved- og bileder vist som linjesymbol. Linjene er definert utfra farledsforskriften. Det ser ut til at kommunene oppfatter det slik at farledsformålet og farledslinjene er forbeholdt hoved og bileder i farledsforskriften.

I følge Kystverket er det ingenting i veien for at kommunen selv definerer lokale leder og setter disse av som farled. Lokalleder som ikke er definert i farledsforskriften kan ha stor betydning lokalt og bør derfor settes av til farled. I en veileder bør der presiseres at farledsformålet ikke er entydig knyttet til linjene og arealene fastsatt i farledsforskriften. Kommunene står fritt til å sette av områder med lokal betydning til farled. Grunnlaget for en slik avsetning til farled bør være en viss båttrafikk. Her kan AIS²-data fra Kystverket være til hjelp. Det kan være behov for å definere et underformål lokalled for å tydeliggjøre denne muligheten.

I utkastet til veileder for havne- og farvannsloven blir formålene ferdsel (6100) og farled (6200) omtalt om hverandre, og det mangler en klar definisjon av hva de ulike formålene er tiltenkt. Eksempelet fra Øygarden underbygger at dette er uklart. Det kan tenkes at ferdselsformålet er nyttig i områder hvor farvannet må holdes åpent for eksempel for å komme til innerst i en bukt. Der hvor det er gjennomgangstrafikk av et visst omfang kan det være mer presist å bruke farled.

4.4 HAVN OG INDUSTRI

I mangel på havneområde i sjø for kommuneplan, er det noen kommuner som har brukt havn (2040) under hovedformålet samferdsel og infrastruktur på sjøarealet utenfor industri- eller fiskerihavner. Havneformålet er i utgangspunktet et landformål, og brukt på sjø kan det tolkes slik at areal avsatt til havn kan fylles ut. Kommunen kan riktignok gjennom bestemmelser definere nærmere hva området skal brukes til, for eksempel i hvilken grad det blir åpnet for bygging av

² AIS – Automatic Identification System er et automatisk sporingsystem for skipstrafikk.

moloer og evt utfylling. Dette gjelder for eksempel kommuneplan for Fjell i Hordaland der sjøområder utenfor Coast Center Base på Ågotnes er satt av til havn (2040).

Havneområdet på Ågotnes strekker seg langt ut i fjorden, og bruken av dette området omfatter mer enn havneformål. Her blir det også gjort testing av utstyr, ankring osv. på en slik måte at annen arealbruk blir ekskludert. Det er for eksempel ikke ønskelig med sjøledninger gjennom dette området. Her er det mulig at havneområder i sjø ville være for lite spesifikt i og med at bruken av området i stor grad ekskluderer annen bruk.

I reguleringsplan for Vats og Yrkjefjorden har man hatt utfordringer med å finne passende arealformål. Aktiviteten som foregår her kan ses på som industriaktivitet på sjø. Det er ikke definert noe sjøformål for dette i kart- og planforskriften. Industriaktiviteten kan være vanskelig å definere innholdsmessig og avgrense geografisk. Kommunen har regulert områder for opplag av rigger til ferdsel med påskrift riggområde. Kan hende kunne kommunen like gjerne brukt havneområde i sjø for områdene hvor riggene skal ligge og vente, ferdsel henspeiler mer på trafikk og framkommelighet. Grunnen til at ferdsel er valgt, kan være at ankring etter råd fra Kystverket og KMD skal vises som ferdsel med påskrift ankringsområde. Oppankring av rigger kan ligne på ankring av skip, men riggene blir liggende lenger i ro enn skip vanligvis gjør i ankringsområdene.

Det må være et klart skille mellom aktivitet som ekskluderer annen bruk på og i sjøen, og bruk som lar seg kombinere med for eksempel fiske og ferdsel. Ved Coast Center Base (CCB) på Ågotnes i Fjell kommune ville det vært hensiktsmessig å sette av de nærmeste områdene til land til industriområde på sjø. Områdene lenger ute som brukes til trafikk inn og ut av havnen og hvor det er fiskeinteresser, kunne vært satt av til havneområde i sjø, evt kombinert formål fiske/ferdsel.

Funnene i analysen avdekker behov for et nytt formål for industriell aktivitet på sjø, dette ville typisk dekke behovene i sjøarealene utenfor CCB på Ågotnes og i Yrkjefjorden.

4.4.1 Havneområde i sjø

Havneområde i sjø er et formål som kan benyttes for reguleringsplan, men det finnes ikke noe tilsvarende for kommuneplan. Flere kommuner har uttrykt ønske om et havneformål i sjø også for kommuneplan. Et "blått havneformål" ville kunne unngå misforståelser om mulighet for utfylling i sjø.

Havneformål i sjø for reguleringsplan ligger i dag under farled i kart- og planforskriften. Dette kan virke noe misvisende. Farleder blir tolket som arealer der framkommelighet på sjø er viktig, jamfør farledsforskriften, som må ha åpent farvann, det kan ikke tillates faste installasjoner som hindrer framkommelighet eller skygger for merking og fyrlykter. Havneområder er mer fleksible og kan benyttes til ulike havnerelatert virksomhet slik som venteplass for båter, manøvreringsareal inn og ut av havner. Havneformål i sjø bør derfor ikke ligge under farled, ettersom farled er mer spesifikt enn havneområde i sjø.

4.4.2 Småbåthavner

Småbåthavner et sentralt tema i mange kystkommuner, særlig i Sør-Norge. Flere kommuner har utarbeidet egne temaplaner for småbåthavner, planene gir en oversikt over status for småbåthavnene i kommunen, og framtidige utviklingsbehov sammenholdt med andre verdier i strandsonen. Disse småbåthavnplanene er verdifulle grunnlagsdokument for rullering av kommuneplanens arealdel. Dette kan være et tips til kommuner hvor presset på båt plasser er stort, samtidig som man ønsker å begrense og samle inngrepene i strandsonen.

Bruken av formålene småbåtanlegg og småbåthavner er brukt om hverandre i reguleringsplaner. Kommunene har ytre ønske om en klar definisjon av de to ulike formålene dersom det skal skilles mellom de to. I analysen er det forsøkt å avdekke hva det er hensiktsmessig å skille på. Er det mellom anlegg av ulik størrelse? Er det om de har gjestehavnfunksjoner eller ikke? Er det om de er for bestemte eiendommer, eller om det er om båt plassene organiseres som et båtlag. Eksisterende reguleringsplanveileder ser ikke ut til å være tydelig nok på dette. Vår konklusjon er at det bør være to formål, småbåthavn og småbåtanlegg både for kommuneplan og reguleringsplan. Begge disse formålene bør da ligge under bruk og vern av sjø og vassdrag, og gjerne kunne skilles tydelig fra hverandre med fargekode. Landdelen av småbåthavn og småbåtanlegg burde videre kunne skilles fra sjøarealene med fargekode.

Skillet mellom småbåthavn og småbåtanlegg må være slik at småbåtanlegg blir definert som mellom områder som ligger i tilknytning til bebyggelse på land, slik som naust eller hytteområder. Småbåthavner er større havner slik som marinaer og gjestehavner, disse vil kreve parkeringsanlegg på land og andre fasiliteter for brukerne av havnen.

I Hordaland har det vært ønskelig fra regionalt nivå at mindre småbåthavner vises i kommuneplanene. Anleggene som ligger utenfor hyttefelt og naustområder er ønskelig å vise i kommuneplanen for å få bedre styring. Ut fra dette synspunktet er det ønskelig å skille mellom småbåtanlegg som er mindre havner knyttet til hytter, boliger eller naust og småbåthavner som er større anlegg som oftest med parkeringsfasiliteter osv.

I andre deler av landet vil småbåtanlegg i kommuneplanen være mindre aktuelt. Dette gjelder i de delene av landet der arealpresset er meget stort, for eksempel i Bærum. Der vil fortøyning av båter være konsentrert i større småbåthavner. I distriktskommuner som har lite press på strandsonen vil småbåtanlegg i kommuneplan heller ikke være særlig relevant.

4.5 FISKE

Områder som blir satt av til fiske i kommuneplaner er vanligvis hentet fra Fiskeridirektoratets kystnære fiskeridata. Fiskeridirektoratet har data på områder som blir benyttet til passive redskap, aktive redskap, låssetting og gyte- og oppvekstområder. Det vil variere fra landsdel til landsdel og kommune til kommune i hvilken grad fiskeområder er i aktiv bruk til næringsfiske. I kommuner hvor fiske er en viktig næring vil det være mer aktuelt å sette av enbruksområder til fiske enn i kommuner hvor næringsfiske har mindre betydning.

Det er også en forskjell på i hvilken grad fiskekategoriene krever eksklusiv bruk. For områder for aktive redskap (for eksempel trål og snurrevad) er det problematisk med faste installasjoner innenfor fiskefeltet. I områder for passive redskap er ikke dette et like stort problem. Gyte- og oppvekstområdene er sårbare for påvirkning både i form av arealbeslag og endringer i strømforhold, samt tilførsel av næringsstoffer, og det vil ofte være riktig å vise disse som enbruksfiskeområder.

En utfordring med datasettet til Fiskeridirektoratet er at det ikke er foretatt en prioritering eller verdisetting av fiskeområdene. I en situasjon med press på arealene til for eksempel akvakultur, kan det være relevant å skille mellom viktige og mindre viktige fiskeområder. Dette gjelder særlig områdene for passive redskap, som ofte har stor utstrekning. Noen kommuner kan ha egne kartlegginger av fiskeområder, hvor også verdivurderinger knyttet til bruk, art osv kommer inn. I områder hvor fiskeinteressene er store, blir det anbefalt at det gjøres vurderinger av fiskeområdene i samarbeid med fiskere og Fiskeridirektoratet dersom det er mulig.

4.6 AKVAKULTUR

Utviklingen i akvakulturnæringen går fra mange og relativt små anlegg, til større og færre anlegg med betydelig flere installasjoner enn det som var tilfellet tidligere. Tema for rullering av kommuneplanen er derfor ofte å rydde opp i tidligere arealbruk. Akvakultur-områder som ikke lenger er i bruk kan tas ut av planen, mens eksisterende konsesjoner må ha stor nok plass til fortøyninger og eventuelt større anlegg med fôrflåte, leilighetsbygg osv.

Konsesjonene som blir gitt for akvakultur er som hovedregel ikke tidsbestemte.

Laksetildelingsforskriften §38 gir hjemmel til å inndra konsesjoner som ikke har vært i bruk på to år. I en planprosess der kommunen jobber med å oppdatere arealbruken knyttet til akvakultur, kan det være relevant å ta kontakt med fylkeskommunen for å sjekke om det er akvakulturområder satt av i kommuneplanen, som ikke lenger har aktive konsesjoner. I slike tilfeller kan gjerne konsesjonen inndras etter laksetildelingsforskriften og akvakulturområdet tas ut av kommuneplanen. Kommunen har for så vidt anledning til å ta ut akvakulturområder som har konsesjon, anlegget kan drives videre så lenge det har konsesjon. Dersom det søkes om endringer eller utvidelser, må i så fall dette behandles som en dispensasjon.

I tidlige kystsoneplaner var det gjerne satt av mange og små akvakulturområder, og det ble behov for hyppige dispensasjoner for å sikre areal til fortøyninger eller justeringer av anleggene. I nyere kommuneplaner ser det ut som kommunene setter krav om at fortøyningene skal ligge innenfor arealformålet, og at akvakulturområdene blir utvidet tilsvarende. En del kommuner åpner for at fortøyninger kan ligge utenfor området som er avsatt til akvakultur, slik som Øygarden.

I en del tilfeller vil arealbehovet til fortøyninger komme i konflikt med farleder. I slike situasjoner må bruken av vannsøylen reguleres, slik at fortøyningene ikke blir til hinder for sikker framkommelighet. Dette er løst på mange ulike måter i kommunene, og det kan være på sin plass med konkrete råd i en veiledning med tanke på en standardisering av framstillingsmåte. I utkastet til veileder om planlegging i kommunens sjø- og kystarealer innenfor rammene av havne- og farvannsloven og pbl er det gitt konkrete råd om dette som med fordel kan utvikles videre og tas inn i KMD sin kommende veileder for arealplanlegging i kystnære sjøområder.

4.6.1 *Reguleringsplan for akvakulturområder?*

I Alta kommune har omfanget av akvakultur blitt langt større enn det man forutså da områdene ble satt av i kommuneplanen. Anleggene har endret karakter med større installasjoner og tankanlegg og har utfordringer knyttet til støy. Kommunen har vurdert å bruke reguleringsplan som et verktøy for å få bedre styring med arealbruken, men har hittil ikke valgt å gjøre det.

Kommunen kan i kommuneplanens arealdel vedta bestemmelser om plankrav for visse arealer eller for visse tiltak, jf pbl § 11-9 nr 1. Forarbeidene til pbl i ot.prp.nr.32 (2007-08) åpner for en vid bruk av §11-9 nr.1 og uttaler seg ikke om begrensninger knyttet til anvendelse av bestemmelsen. Dersom det ikke er satt krav om reguleringsplan i kommuneplanens arealdel, kan det likevel være aktuelt for kommunen å kreve regulering av akvakulturanlegg. For større bygge- og anleggstilltak og andre tiltak som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, kreves det reguleringsplan, jf pbl § 12-1. Bestemmelsen krever en konkret vurdering av både størrelse på tiltak og virkning på miljø og samfunn.

Akvakulturanlegg har kjente miljøpåvirkninger i sjø. Likevel vil påvirkningen variere mellom de ulike oppdrettslokalitetenes plassering og størrelse. I vurderingen av om et akvakulturanlegg er reguleringspliktig må det legges vekt på om tiltaket er plassert i et område som er viktig for flerbruk og vern. Det kystnære sjøområdet kan nettopp være eksempel på sårbare områder, hvor det kan

være behov for grundige saksprosesser (Myklebust, 2010). Privatpersonar har i større grad adgang til å hevde retter etter strandretten gjennom varsling og anledning til medvirkning gjennom en reguleringsplanprosess enn en konsesjonsprosess. Det blir vanligvis i større grad lagt til rette for allmennhetens medvirkning i planprosesser. Det har likevel ikke vært tradisjon for å regne akvakulturanlegg, som "større bygge- og anleggsarbeid", som etter loven krever bruk av reguleringsplan.

Selv om akvakulturområdene som blir satt av i kommuneplanens arealdel vanligvis ikke får noen videre planbehandling i kommunen gjennom reguleringsplan, kan det være ønskelig for en kommune å legge føringer for videre behandling, på linje med det en gjør for områder som skal reguleres. Eksempler på dette er behovet for videre utredning av naturmangfold, rasfare, strømforhold osv. Det er usikkert i hvilken grad kommunen har juridisk kompetanse til å pålegge slike utredninger gjennom annet lovverk. Dersom kommunen setter plankrav på framtidige akvakulturområder, kan det gis bestemmelser om forhold som skal avklares og belyses i videre reguleringsarbeid, herunder bestemmelser om miljøoppfølging- og miljøovervåking, jf pbl § 11-9 nr 8.

Akvakulturanleggene øker i størrelse og kompleksitet, og etter hvert vil spørsmålet om reguleringsplan for slike anlegg komme opp. De fleste andre typer bebyggelse og anlegg av en viss størrelse har i dag et opplagt behov for planavklaring og medvirkning innenfor rammene av en reguleringsplan. En kan spørre seg om det er rimelig at store akvakulturanlegg som berører allmennhetens interesser i stor grad skal være unntatt fra krav om reguleringsplan. Argumentet mot reguleringsplan kan være at saken blir godt nok behandlet i konsesjonsbehandlingen. De bør ikke få en "dobbelbehandling" gjennom krav om reguleringsplan. En parallell er tiltak i vassdrag, en kan her velge hvilke spor en skal kjøre, enten som reguleringsplan etter plan- og bygningsloven eller som konsesjonssak etter vassdragsloven. Et argument for regulering er oppdrettsanleggene sin økende størrelse og kompleksitet, mange vil hevde at anleggene i realiteten er flytende industriområder.

4.7 LEVENDELAGRING/FANGSTBASERT OPPDRETT

Levendelagring av villfanget fisk vil i noen tilfeller ligne på tradisjonell låssetting av fisk. Langs hele kysten er det satt av låssettingsplasser. Disse ligger som oftest inne i vikene eller lune områder i nærheten av fiskefeltene. Her blir fisken stengt av/låssatt i påvente av større fartøy som skal ta opp fisken.

Fangstbasert akvakultur er en mer omfattende og langvarig aktivitet enn låssetting. Fisken blir satt i merder i påvente av omsetning på optimale tidspunkt i markedet.

Forskrift om fangstbasert akvakultur trådte i kraft 1. januar 2015. Det nye regelverket er et ledd i regjeringens strategi for levendelagring. Målet er å øke verdiskapningen og lønnsomheten i torskesektoren gjennom å strekke sesongen og bedre tilgangen på fiskeråstoff av høy kvalitet ut over vintermånedene. Det innebærer at de aktørene som ønsker å drive næringsvirksomhet basert på hold av villfanget fisk i merder i sjøen i mer enn 12 uker, og fører fisken fram til slaktning, må ha gyldig tillatelse til fangstbasert akvakultur. Det er fylkeskommunen som kan gi tillatelse.

Forskriften om fangstbasert akvakultur gjelder ikke restitusjons- og mellomagringsmerder for levendelagring av fisk i inntil 12 uker.

I arealplansammenheng betyr dette at fangstbasert akvakultur er å ligne med alminnelig akvakultur. Aktiviteten krever eksklusiv bruk, og det må legges til grunn at merdene mest

sannsynlig blir liggende i sjøen til neste sesong. Det er likevel en forskjell gjennom at fisken får mindre fôr og medikamenter enn ved alminnelig akvakultur, og at faren for lakselusspredning og lakserømming ikke er aktuelle problemstillinger for denne arealbruken.

Arealer som skal benyttes til fangstbasert akvakultur bør settes av til akvakultur i kommuneplanen, med bestemmelser om at arealet skal benyttes til fangstbasert akvakultur for torsk, jf pbl §11-11 nr 7. Når det gjelder levendelagring inntil 12 uker, kan dette sannsynligvis tillates uten at det er satt av egne områder til det, dersom det er presisert i bestemmelsene. Dette kan være aktuelt i havneområder i tilknytning til fiskemottak, slik som i eksempelet fra kystsoneplan for Tromsøregionen.

4.8 TEKNISK INFRASTRUKTUR

Analysen viser at det i varierende grad blir regulert områder for avløpsnett eller annen VA-infrastruktur. Det er rimelig at det er arealpresset i den enkelte kommune, og hva som ellers er vanlig å ta med i reguleringsplaner, som avgjør om kommunen velger å ta med slik infrastruktur i reguleringsplaner.

Når det gjelder infrastruktur som ikke blir behandlet etter pbl, slik som kraftledninger, kan det se ut som det er behov for en større bevissthet om arealbruk i sjø, jamfør eksempelet fra Hordaland og planleggingen av 300 kV Mongstad-Kollsnes.

4.9 NATUR

Det ser ut til at kommunene i liten grad setter av områder til enbruks naturområder i kommuneplanens arealdel. I kommuner som har kartlagt marint biologisk mangfold, kan denne kartleggingen være grunnlag for avgrensing av naturområder på sjø. Her må det gjøres en prioritering av hvilke områder som skal settes av i kommuneplanen. I reguleringsplaner kan det være hensiktsmessig å vise flere detaljer, slik som det er gjort i eksempelet fra reguleringsplan for Ådland i Bergen kommune.

Et alternativ til å vise marine naturtyper som formål er å legge hensynsone H 560 bevaring naturmiljø. Denne sonen er kun retningsgivende og det kan ikke settes bestemmelser til sonen. Dersom det blir vanskelig å lese kartet på grunn av for mange hensynssoner, kan det være et alternativ å bruke bestemmelser for å sikre hensynet til marint biologisk mangfold. Det kan også lages temakart som viser marine naturtyper. Det må vurderes i hvert enkelt tilfelle hva som er mest hensiktsmessig i forhold til størrelse på planområdet, arealpress, og hvilke naturverdier det er snakk om.

4.10 FRILUFTSLIV

Det er i større grad enn for naturområder, vanlig å sette av enbruks friluftsområder i kommuneplanens arealdel. Disse områdene kan omfatte badeplasser, utfartsområder eller idrettsanlegg på sjø. Når det gjelder badeområder har disse en klar sammenheng med arealbruk på land, det kan også være tilfelle for utfartsområder for eksempel med mulighet for ilandstigning på holmer.

I reguleringsplaner kan det skilles mellom badeområder (6770) og idrett og vannsport (6760), i tillegg til generelt friluftsområde (6710,6720). Når det gjelder idrett og vannsport er det ikke alltid at slike områder blir regulert, og det kan derfor være hensiktsmessig å skille dem ut med eget formål og bestemmelser i kommuneplanen. Det er ikke identifisert behov for skille ut badeområder på kommuneplannivå.

4.11 BESTEMMELSER

I analysen har vi konsentrert oss om bestemmelser knyttet til akvakulturområder. Det er ikke identifisert spesielle utfordringer med bestemmelser for annen arealbruk på sjø. Det kan gis bestemmelser om "vern av vannflate, vannsøyle og bunn", jf. §11-11 nr.3. Ordlyden her er ganske vid, og vil sannsynligvis være tilstrekkelig hjemmel for å gi konkrete bestemmelser om for eksempel størrelse på anlegg i sjø, antall, plassering, utforming og avstand til land. Likevel vil det være en begrensning i adgangen til å gi bestemmelser som går over i ansvarsområder til andre myndigheter, for eksempel Mattilsynet og fylkeskommunen når det gjelder akvakultur.

I tre eksempler knyttet til akvakulturområder i Finnmark og Troms kommer det fram ønsker fra kommunen som planmyndighet om å gi bestemmelser om miljøkrav og biomasse. Det ble i alle tre tilfellene konkludert med at kommunen ikke hadde anledning til å gi bestemmelser om konkrete miljøkrav og maksimalt tillatt biomasse.

I Alta har biomassen på hver lokalitet økt betydelig. Kommunen ønsker seg mer myndighet til å regulere biomassen gjennom kommuneplanen. Det er fylkeskommunen som med hjemmel i akvakulturloven med forskrifter kan fastsette vilkår til driften, herunder maksimalt tillatt biomasse, og kommunen kan derfor ikke sette bestemmelser om biomasse i kommuneplanen. En mulighet for kommunen ville være å vedta midlertidig forbud mot tiltak, jf pbl § 13-1. Et slikt vedtak kan fattes i påvente av endring av plan, med tanke på å ta ut akvakulturområdet ved neste rullering av kommuneplanen. En forutsetning for å kunne nedlegge bygge- og deleforbud vil være at konsesjon ikke allerede er gitt.

4.12 KONSEKVENsutREDNINGER

Det er funnet få konsekvensutredninger for sjøareal. Ettersom de fleste kommuneplanene som er undersøkt i hovedsak har videreført gjeldende arealbruk i sjø, har de i liten grad hatt behov for å konsekvensutrede nye områder.

Flere av kommunene mener at det ikke er så stor forskjell på KU på sjø og på land, de største forskjellene er hvilken arealbruk som skal utredes. Her må det presiseres at det er relativt få av disse kommunene som har erfaring med å utrede ny arealbruk på sjø.

Mange av interessene i sjøområdene er avhengige av store arealer for å kunne utøve sin virksomhet. Dette gjelder ikke minst fiskeriinteressene, som nå er under langt større press enn tidligere. For disse interessene kan det være utfordrende å vurdere virkningene av nye tiltak. Ofte kan hvert enkelt tiltak være akseptabelt, mens summen av mange nye tiltak utfordrer næringens behov for langsiktighet og forutsigbarhet. Kartlegging og kartfesting av områder av betydning for fiskeriinteressene vil derfor være et viktig verktøy i konsekvensutredningen

En utfordring er hvordan man kan håndtere konsekvensutredning av akvakulturområder dersom de er en del av kombinerte formål med stor utstrekning. Dette kan være en grunn til å anbefale at akvakultur primært blir avsatt som enbruksområder, eventuelt som del av små og klart avgrensede flerbruksområder.

Når det gjelder akvakulturområder kan det være en utfordring å avklare hvilket omfang man skal legge til grunn i konsekvensutredningen. Et stort anlegg med betydelige installasjoner i overflaten har eksempelvis helt andre konsekvenser for landskapet enn et mindre anlegg som kun består av merder og fôrlåte. Videre vil et anlegg med konsesjon for stor biomasse ha annen påvirkning på omgivelsene enn anlegg med liten biomasse, for eksempel risiko ved rømming, påvirkning av lus og avsetning av næringsstoffer og partikler i omgivelsene.

Når det gjelder reguleringsplaner er det funnet eksempler på konsekvensutredninger av planer som regulerer havneområder og utfyllinger i sjø. Hva som skal til for å utløse KU-krav og hva som skal til for å tilfredsstille utredningskravene er ikke vurdert nærmere i denne analysen. Men dette er tema det kunne være interessant å se nærmere på.

I konsekvensutredningen skal det gis en vurdering av virkningene av de samlede arealbruksendringene, jf KU-forskriften for planer § 7. I følge fylkesmennene og fylkeskommunene i referansegruppen er dette noe som ofte mangler i konsekvensutredninger. For sjøareal er dette spesielt aktuelt, og samtidig utfordrende. De samlede virkningene av alle nye akvakulturområder i en kommuneplan kan gå langt utover kommunens egne sjøområder. Belastningen på fjordsystemene i forhold til for eksempel rømming av laks og spredning av lakselus kan være vanskelig å vurdere. Dette er vurderinger som også skal gjøres i henhold til naturmangfoldlovens § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning.

4.12.1 Utredningstema for konsekvensutredninger på sjø

Basert på innspill fra kommuner, referansegruppen og planeksempler er det utarbeidet en oversikt over relevante utredningstema for konsekvensutredninger av planer, tabell 2. Fra fylkesmennene og fylkeskommunene kommer det klart fram at kunnskapsgrunnlaget for konsekvensutredninger på sjø er for dårlig. Kunnskapen er mangelfull og lite tilgjengelig for planleggere i kommunene. Det varierer hvilken tilgang på informasjon som finnes i de ulike fylkene.

Tabell 2. Aktuelle utredningstema for konsekvensutredning av arealbruk på sjø og tips til datagrunnlag.

Utredningstema	Tips til datagrunnlag
Fiskeriinteresser	Fiskeridirektoratets kystnære fiskeridata
Kulturminner og kulturmiljø	Askeladden, SEFRAK, Dykkepedia
Naturmangfold, marine naturtyper, villaks, sjørørret, sjørøye	Naturbase, kartlegging av marine naturtyper, artskart, Norsk rødliste for arter 2010, lakseregisteret, elvedeltaregisteret, Risikovurdering norsk fiskeoppdrett 2013
Friluftsliv	Lokale og regionale registreringer av friluftsområder, turkart
Landskap	Nasjonalt referansesystem for landskap, diverse landskapsanalyser, Norge i 3D
Vannkvalitet	Vann-nett, vannportalen
Forurensning	Miljøstatus, Mattilsynet, Risikovurdering norsk fiskeoppdrett 2013
Samiske interesser (fiske, trekkveier mm)	Sametingets planveileder, Askeladden, Reindriftsforvaltningen
Marine ressurser (skjellsand, tang/ tare)	
Ferdsel, farleder	Kystinfo, kart, sjøkart, Den norske los, flyfoto.
Forsvarets interesser	Forsvarsbygg
Samfunnskonskvenser: næringsutvikling, kommuneøkonomi	
Egnethet for akvakultur	Strømmålinger, strømodellering, økologisk tilstand (vann-nett)
Næringsmessige konkurranseforhold	
Bosetting og fritidsbebyggelse	Gjeldende arealplaner, kart og flyfoto
Samfunnssikkerhet og beredskap	Veiledere fra DSB og NVE
Klimaendringer	
Storm	Værdata
Havnivå/ - stigning. Nb! Særlige utfordringer der elv møter sjø.	Prognoser for havnivåstigning
Bølger/ bølgehøyde	
Havari	Trafikktetthet (kystinfo, AIS)
Pårenninger/ kollisjoner	Trafikktetthet (kystinfo, AIS)
Erosjon/ sedimentasjon, undersjøiske skred	Skrednett
Flom	Flomsonekart
Store fjell som gir flodbølger	Skrednett
Akutt forurensning	
Sikkerhet for sjømatnæringene	
Dumpingplass for miner	
Smittespredning	
Lakselus, rømningsfare	

4.12.2 Konsekvensutredninger på tiltaksnivå

Konsekvensutredninger av akvakulturområder på tiltaksnivå blir gjennomført som en del av konsesjonsbehandlingen, jf KU-forskriften etter sektorlover. KU-forskriften er i utgangspunktet klar på når kravet om KU slår inn, men det ser ikke ut til at det foreligger så mange konsekvensutredninger for akvakulturanlegg. Det er ikke prioritert å se nærmere på dette innenfor rammene av denne analysen. Ved senere anledning kunne det være relevant på å se på hvilke vurderinger som blir gjort knyttet til når KU-plikt for akvakulturanlegg utløses.

4.13 MEDVIRKNING I PLANPROSESSER FOR SJØAREAL

Planlegging av sjøareal skiller seg fra planlegging på land ved at grunneierinteressene er mindre aktuelle. Likevel synes engasjementet rundt planlegging i sjø å være stort, særlig i kommuner der areal til akvakultur er aktuelt. Som i alle planprosesser er det viktig å legge godt til rette for medvirkning. Fiskerne er en gruppe som det må tas spesielt hensyn med tanke på sesongfisket, slik at aktivitet i arbeidsgrupper, folkemøter og høringsperioder blir lagt til tider på året hvor fiskerne har mulighet til å delta.

Lokalisering av akvakulturområder er ofte kontroversielt, og det er avgjørende med åpne og gode planprosesser.

4.14 FORHOLDET MELLOM PLAN- OG BYGNINGSLOVEN OG ANDRE LOVER

Det er ikke identifisert særlige utfordringer knyttet til samspillet mellom pbl og havne- og farvannsloven, forholdet her virker relativt avklart. Det blir dessuten arbeidet med en egen veileder for disse to lovene, det er derfor ikke grunn til å gå nærmere inn på dette forholdet her.

For havbruksnæringen er tilgangen på mer areal en sentral faktor for økt vekst, dette øker presset på sjøarealene og forholdet mellom lover og forskrifter som gjelder for akvakultur kan bli satt på spissen. Dette er belyst i analysen i kapittelet om bestemmelser og konsekvensutredninger. Et tydelig funn i analysen er at flere kommuner, særlig i nord, har ønske om å regulere arealbruken mer detaljert for akvakulturområdene, problemet er at det er andre myndigheter som er tillagt ansvaret for å regulere akvakulturvirksomheten, og kommunene kan bare i begrenset grad sette bestemmelser om for eksempel miljøforhold.

Dersom kommunene satte krav om reguleringsplan for akvakulturområdene, ville dette gi kommunen mer myndighet. På den annen side ville det muligens utfordre ansvarsområdene til sektormyndighetene og det ville kunne hevdes at saksgangen for etablering av akvakulturvirksomhet ville bli mer komplisert.

Dette er forhold som vi tror vil bli ytterligere aktualisert i tiden som kommer, og vi anbefaler at KMD ser nærmere på dette i samarbeid med andre involverte departement.

5 Forslag til presiseringer og forbedringer i regelverket

5.1 KART- OG PLANFORSKRIFTEN

Analysen viser at det er en del forvirring rundt bruken av sjøformålene, og noen av landformålene brukes på sjø i mangel av dekkende formål i §§ 11-7 nr 6 og 12-5 nr 6. På grunnlag av analysen blir det anbefalt at det blir et tydeligere skille på sjøformål og landformål. Områder som skal eller kan fylles ut bør settes av til formål innenfor nr 1 Bebyggelse og anlegg, eller nr 2 Samferdselsanlegg og infrastruktur. Resten av arealbruken på sjø bør dekkes inn under nr 6 Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone.

Analysen viser at det bare unntaksvis blir satt av områder med tilhørende strandsone, og det blir derfor anbefalt at hovedformålet heter Bruk og vern av sjø og vassdrag, men at man beholder muligheten for å ta med strandsonen gjennom underformål.

Fargekodene i gjeldene forskrift gjør det vanskelig å skille mellom en del formål, vi anbefaler at det blir tatt i bruk et bredere spekter av farger for å bedre leseligheten av arealbruk på sjø.

På grunnlag av analysen blir det foreslått følgende endringer i kart- og planforskriften, se tabell 3. Noen av de foreslåtte endringene kan kreve lovendring.

Tabell 3. Forslag til endringer i kart- og planforskriften. Forslag til nye eller flyttede formål er merket med rødt. Det er satt kryss i rutene for om formålene skal kunne brukes i henholdsvis kommuneplan (KP) og reguleringsplan (RP).

	KP	RP
<i>Nr. 6 - Bruk og vern av sjø og vassdrag, ~~med tilhørende strandsone~~</i>		
Bruk og vern av sjø og vassdrag	X	x
bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone	6001	6001
Ferdsel	6100	6100
ankringsområde	x	x
Farleder	6200	6200
hoved- og biled		6210
lokalled		x
Havneområde i sjø	x	6220
fiskerihavn		x
industrihavn	x	x
trafikkhavn		x
småbåthavn	6230	6230

småbåtanlegg	X	x
bøyehavn		6240
Industriområde på sjø	x	x
deponiområde i sjø	X	x
energianlegg i sjø	X	X
rigg og anlegg?	X	x
Fiske	6300	6300
fiskebruk		6310
kaste- og lassetingsplasser		6320
oppvekstområde for yngel		6330
Akvakultur	6400	6400
akvakulturanlegg i sjø og vassdrag		6410
akvakulturanlegg i sjø og vassdrag med tilhørende landanlegg		6420
fangstbasert akvakultur	X	x
Drikkevann	6500	6500
Naturområde	6600	6600
naturområde i sjø og vassdrag		6610
naturområde i sjø og vassdrag med tilhørende strandsone		6620
Friluftsområde	6700	6700
friluftsområde i sjø og vassdrag		6710
friluftsområde i sjø og vassdrag med tilhørende strandsone		6720
idrett og vannsport	x	6760
badeområde		6770
Kombinerte formål i sjø og vassdrag med eller uten tilhørende strandsone	6800	6800
Angitt formål i sjø og vassdrag med eller uten tilhørende strandsone kombinert med andre angitte hovedformål	- - -	6900

5.2 BEHOV FOR PRESISERING OG VEILEDNING

Uavhengig av om det blir endringer i kart- og planforskriften er det behov for veiledning og presiseringer på noen områder. Basert på funnene i analysen oppsummeres her tema som er uklare og trenger veiledning eller er usikre og trenger presisering.

Bruk og vern av sjø og vassdrag – all slags bruk?

Hovedformålet bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone inkluderer alle underformål dersom ikke annet er fastsatt i bestemmelsene. Det er behov for å presisere dette i en veileder. Det anbefales at det blir sett nærmere på om det er hensiktsmessig å inkludere underformål som står i motsetning til hverandre i hovedformålet, slik som for eksempel akvakultur. Vår anbefaling er primært at hovedformålet ikke åpner for all slags bruk, og at veiledningen anbefaler enbruksområder for akvakultur.

Det bør presiseres i hvilke situasjoner det er hensiktsmessig å vise samme formål på sjø og land, vi har vist til noen få eksempler. Vår anbefaling er at det som hovedregel blir skilt tydelig på sjø og landareal.

Farled

Det bør presiseres at farledsformålet ikke bare er forbeholdt farleder definert i farledsforskriften, men at kommunene selv kan sette av lokalt viktige farleder. Innholdet i formålene farled og ferdsel bør presiseres.

Industri på sjø

Det må jobbes videre med å finne gode muligheter for å framstille industriell aktivitet på sjø, herunder en beskrivelse av hva slik aktivitet kan være. Grensegang mellom aktiviteter som faller innenfor henholdsvis industri og havn bør trekkes opp.

Fiske

Utfordringene med kvaliteten på datasettene "kystnære fiskeridata" bør drøftes med Nærings- og fiskeridepartementet.

Akvakultur

Det bør vurderes om framstillingsmåte for akvakulturområder inkludert fortøyninger bør konkretiseres og eventuelt standardiseres.

Fangstbasert akvakultur/levendelagring

Arealplanleggingen må følge utviklingen innenfor dette området. Det er behov for veiledning til kommuner hvordan formålet kan framstilles i plan.

Deponiområder og eventuelt masseuttak

Det må komme fram i veiledningen hvordan dette skal fremstilles.

Småbåthavner og småbåtanlegg

Det bør komme tydelig fram i veiledningen hva som skiller småbåtanlegg og småbåthavner. Behovet for å framstille anlegg på sjø og land ulikt må også løses.

Bestemmelser til akvakulturområder

Det bør gis veiledning om grensegangen mellom hva kommunene kan gi bestemmelser om etter pbl, og hva som faller inn under ansvarsområdene til andre lover.

Konsekvensutredning på sjø

Det bør jobbes videre med å gjøre tilgjengelig kunnskap om marine forhold (grunnlagsdata). Veilederen bør ha tips om relevante utredningstema på sjø, og tilhørende datagrunnlag.

Reguleringsplan og konsekvensutredning av akvakulturområder

I samarbeid med Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet bør det jobbes videre med mulige reguleringsbehov for store og komplekse akvakulturområder. Dette bør ses i sammenheng med konsekvensutredning av store akvakulturanlegg i forbindelse med søknad etter akvakulturloven.

6 Figurliste

Planeksempel 1 – Øygarden kommuneplan	22
Planeksempel 2 – Herøy kommuneplan	23
Planeksempel 3 – Hitra kommuneplan	25
Planeksempel 4 - Nesodden kommuneplan	27
Planeksempel 5 – Saltnes småbåthavn reguleringsplan, Fredrikstad kommune	28
Planeksempel 6 - Kystsoneplan for Fredrikstad	30
Planeksempel 7 – Fosnavå, reguleringsplan, Herøy kommune	32
Planeksempel 8 – Fjell kommuneplan	33
Planeksempel 9 – Vats og Yrkjefjorden reguleringsplan, Vindafjord kommune	34
Planeksempel 10 - Arendal kommuneplan	37
Planeksempel 11 - Tysnes kommuneplan	38
Planeksempel 12 - Bærum kommuneplan (høringsutkast)	39
Planeksempel 13 - Eidsvåg fabrikk reguleringsplan, Bergen kommune	41
Planeksempel 14 - Knarren reguleringsplan. Hitra kommune	42
Planeksempel 15 - Sandnes reguleringsplan. Masfjorden kommune	43
Planeksempel 16 - Trømsøregionen - interkommunal kystsoneplan	45
Planeksempel 17- Tysfjord kommuneplan	47
Planeksempel 18 - Skjervøy og Nordreisa, interkommunal kystsoneplan	48
Planeksempel 19 - Trømsøregionen, interkommunal kystsoneplan	50
Planeksempel 20 - Samnanger kommunedelplan for kystsona	51
Planeksempel 21 - Kommunedelplan for Birkeland, Liland,m.fl. Bergen kommune	52
Planeksempel 22 - Ådland reguleringsplan under arbeid. Bergen kommune	52
Planeksempel 23 - Borg innseiling reguleringsplan, Hvaler kommune	54
Planeksempel 24 - Innseiling til Bergen, Meland kommune	55
Planeksempel 25 – Øygarden kommuneplan	56
Planeksempel 26 - Flesland reguleringsplan. Bergen kommune	57
Planeksempel 27 - Kroken vest reguleringsplan, Tromsø kommune	58
Planeksempel 28 - Barbubukt reguleringsplan. Arendal kommune	59

7 Kilder/litteratur

- Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) 2008
- Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) 1985
- Lov om akvakultur (akvakulturloven) 2005
- FOR-2009-06-26-861 Forskrift om kart, stedfestet informasjon, arealformål og kommunalt planregister
- FOR-2014-12-19-1726 Forskrift om konsekvensutredning etter plan- og bygningsloven
- FOR-2014-12-19-1758 Forskrift om konsekvensutredninger etter sektorlover
- FOR-2009-06-26-855 Forskrift om konsekvensutredninger [utgått]
- FOR-2009-11-30-1477 Forskrift om farleder
- FOR-2013-06-24-754 Forskrift om løyve til havbruk med matfisk
- FOR-2010-05-18-708 Forskrift om samordning og behandling av akvakultursøknader
- FOR-2006-12-15-1446 Forskrift om rammer for vannforvaltning
- FOR-2004-12-22-1798 Forskrift om tillatelse til akvakultur for laks, ørret og regnbueørret (laksetildelingsforskriften)
- FOR-2011-03-08-267 Forskrift om endring i forskrift om løyve til akvakultur for laks, aure og regnbogeaure (laksetildelingsforskriften)
- Ot.prp.nr.32 (2007-08) Om lov om planlegging og byggesaksbehandling
- Lovkommentar til plandelen av ny plan- og bygningslov. Miljøverndepartementet 2009
- Veiledning til forskrift om kart, stedfestet informasjon, arealformål og digitalt planregister. Kommunal og moderniseringsdepartementet 2014
- T-1490 Veileder. Reguleringsplan. Utarbeiding av reguleringsplan etter plan- og bygningsloven. Miljøverndepartementet 2011
- T-1491 Veileder. Kommuneplanens arealdel. Utarbeiding og innhold. Miljøverndepartementet 2012
- Veileder, planlegging i kommunens sjø- og kystarealer, innenfor rammene av havne- og farvannsloven og plan- og bygningsloven, (utkast).
- Nasjonal produktspesifikasjon for arealplan og digitalt planregister. Del 1 – Spesifikasjon for plankart. Miljøverndepartementet 2012
- Plan- og bygningsrett. O.J. Pedersen et.al 2010.
- Kampen om plass på kysten. Planlegging i kystsonen under nye betingelser. Bjørn Hersoug (red.), Jahn Petter Johnsen (red.) 2012.
- Strandrett og offentlig styring av arealbruk i sjø. Ingunn Elise Myklebust 2010.
- Konsekvensutredning for SalMar Nord i forbindelse med søknad om utvidelse på lokalitet Skogshamn, og søknad om permanent drift på lokalitet Kvitfloget. Aqua Kompetanse AS 2010.

8 Vedlegg

Spørsmål til kommunene (spørreskjema)

Medlemmene i referansegruppen

Plansjer med planeksempler (11 stk)

FORHÅNDSVISNING[Utskriftvennlig versjon](#)

Spørsmål knyttet til planlegging av sjøareal(2)

På oppdrag for Kommunal- og moderniseringsdepartementet utarbeider Norconsult en analyse av utfordringer knyttet til planlegging etter plan- og bygningsloven (pbl) i kystnære sjøområder. Som en del av analysen trenger vi å vite hvilke utfordringer kommunene møter i arealplanlegging som inkluderer sjøareal, både i forhold til kommuneplaner, reguleringsplaner og forholdet til annet lovverk.

Du mottar disse spørsmålene fordi din kommune har relevante planeksempler og du har sagt deg villig til å svare på spørsmål. Vi er ikke ute etter "riktige" svar, men hvilke avveininger dere har gjort i planprosessen, og hvilke utfordringer dere ser med gjeldende lover og forskrifter og tolkningen av disse. De fleste spørsmålene har relevans både for kommuneplan og reguleringsplan. Skriv svar utfra det plannivået som er relevant i din kommune, evt begge plannivå.

På grunnlag av svarene vi får fra deg, vil vi ta kontakt per telefon for eventuelle utdypende betraktninger. Du vil få kopi av svarene dine til din epostadresse.

Lykke til og på forhånd takk!

"Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone" (pbl §§ 11-7 nr 6, 12-5 nr 6, sosi 6001) er hovedformålet for arealbruk i sjø. Hovedformålet inkluderer alle underformål dersom disse ikke er utelukket gjennom bestemmelser, selv om noen av underformålene helt eller delvis krever eksklusiv bruk, slik som akvakultur og småbåthavn.

1) I hvilke grad har kommunen vært bevisst på definisjonen av hovedformålet "Bruk og vern av sjø... , for eksempel gjennom bruk av bestemmelser?

2) I hvilke grad er det hensiktsmessig å ha arealer på sjø som åpner for alle typer virksomhet? (så fremt det har tillatelse etter annet lovverk)

Alle formål under "Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone" kan gå opp på land og omfatte strandsonen.

3) Har dere brukt denne muligheten, og hvilke fordeler og ulemper har dere sett?

Avgrensningen av fiskeområder i kommuneplan og reguleringsplan blir ofte gjort på grunnlag av kystnære fiskeridata fra Fiskeridirektoratet. Disse dataene omfatter ulike typer bruk av arealene, slik som fiskeområder for passive redskap og for aktive redskap, gyte- og oppvekstområder og låssettingsplasser.

4) Hva er grunnlagsdata for områder som er satt av til fiske (sosi 6300) i kommuneplan eller reguleringsplan? (alternativene er fra Fiskeridirektorates kystnære fiskeridata)

- Passive redskap   Aktive redskap (trålfelt)   Gyte- og oppvekstområder
- Låssettingsplasser   Annet   Vet ikke

5) Hvordan har dialogen med fiskerne eller fiskernes organisasjoner vært i planprosessen?

6) Hvordan er fiskeinteressene/fiskeressursene vurdert i konsekvensutredningen?

7) På hvilken måte er det åpnet for akvakultur i kommuneplanens arealdel/kystsoneplanen?

- Enbruks akvakulturområder (6400)
- Kombinerte formål (6800)
- Som en del av hovedformålet (6001)
- Det er ikke lagt til rette for akvakultur i kommuneplanen

8) Hvilke erfaringer/utfordringer har dere fra håndteringen av akvakultur i kommuneplanen (jf forrige spørsmål)?

9) Hvordan er arealbehovet til akvakulturanleggenes fortøyninger ivaretatt i kommuneplanen?

Akvakulturområdene som er satt av i kommuneplanen kan ha kommet frem på ulike måter. Det er interessant å vite hvordan prosessen har vært rundt dette.

10) Hvordan ble de konkrete områdene som er satt av til akvakultur identifisert i planprosessen?

- Forslag fra akvakulturnæringen samlet
- Forslag fra ulike aktører i næringen
- Forslag fra kommunen selv
- Annet

11) Har kommunen fått forespørsel om areal til levendelagring av villfisk? Hvordan ble dette i tilfelle løst i plan?

12) Hvilket formål er brukt på sjøområder utenfor større havner eller næringsområder? (i kommuneplan eller reguleringsplan)

- Havn (2040)
- Ferdsel (6100)

- Farled (6200)
- Bruk og vern av sjø og vassdrag (6001)
- Ikke relevant
- Annet

På kommuneplannivå mangler vi et formål for havneområde i sjø, det finnes for reguleringsplan (6220), og ligger da under farledsformålet i kart- og planforskriften. Det kan være aktuelt å foreslå et havneformål på sjø også for kommuneplanen.

13) I hvilke grad har kommunen savnet et formål for havneområde på sjø eller vært usikker på bruken av de ulike formålene i gjeldende kart- og planforskrift?

14) Hvilke erfaringer har dere med planlegging av industrirelatert virksomhet på sjø (riggområder, testing av utstyr osv)?

Plan- og bygningsloven skiller mellom småbåtanlegg (1587, reguleringsplan) og småbåthavner (6230). Småbåtanlegg ligger under "Bygg og anlegg" og har oransje farge, småbåthavn ligger under "Bruk og vern av sjø...", og er blått. Begge formål kan benyttes både på sjø og land.

15) Hvordan er småbåtanlegg og småbåthavn brukt i kommuneplanen og reguleringsplaner? Har dere bevisst valgt og skille mellom de to formålene?

16) Hvilke fordeler og ulemper ser du med å skille mellom småbåtanlegg og småbåthavn?

Forsvaret har øvingsfelt på sjø i deler av landet. Dersom dette ikke finnes i din kommune kan du svare "ikke relevant".

17) Hvordan er Forsvarets øvingsfelt på sjø vist i kommuneplanen?

- Arealformål Forsvaret (4001)
- Hensynssone (380)
- Ikke relevant
- Annet

18) Hvilke motstridende arealinteresser er det eventuelt knyttet til Forsvarets områder?**19) Hvordan er områder for deponi/dumping av masser vist i kommuneplanen eller reguleringsplaner?**

- Ikke relevant
- Angitt formål i sjø (6900) (reguleringsplan)
- Bestemmelseområde
- Annet

20) Hvilke utfordringer ser du med kartframstillingen av deponiområder og evt av områder for mudring?

21) Hvordan ble eventuelle deponiområder identifisert i planarbeidet?

- Forslag fra Kystverket   Forslag fra Statens vegvesen   Forslag fra private aktører
- Forslag fra kommunen selv   Ikke relevant   Annet

Friluftsliv på sjø kan inkludere delvis motstridende interesser, for eksempel båtliv på den ene siden, og bading, padling og andre typer friluftsliv på den andre siden.

22) På hvilken måte opplever kommunen at slike motstridende friluftsjnteresser er en utfordring?**23) På hvilke måter skiller konsekvensutredning på sjø seg i fra konsekvensutredning av landareal?****24) Hvilke utredningstema er viktige å ha med i en konsekvensutredning av areal i sjø?****25) Hva er de største utfordringene knyttet til konsekvensutredning i sjø?**

Sjøområdene er omfattet av ulike sektorlover i tillegg til plan- og bygningsloven som er en

samordningslov. Ulike sektormyndigheter sitter på kunnskap og skal ivareta nasjonal og viktige regionale interesser, (Kystverket, Fiskeridirektoratet, Fylkeskommunen, Fylkesmannen, Forsvarsbygg, osv).

26) Hvordan har kontakten med sektormyndighetene vært i planprosessen? (kommuneplanen, evt reguleringsplaner)

Eksempler på andre lover som virker i sjø: Akvakulturloven, forurensningloven, havne- og farvannsloven, havressursloven, kulturminneloven, naturmangfoldloven osv)

27) Har dere møtt på utfordringer når det gjelder forholdet mellom de ulike lovverkene som gjelder i sjøområdene? (velg gjerne ut en eller flere lover for kommentar, bruk gjerne eksempler fra din kommune)

Medvirkning fra innbyggere og interesseorganisasjoner kan være annerledes på sjø enn på land. Nevn gjerne eksempler fra kommuneplanprosess eller reguleringsplaner, evt andre plansaker.

28) I hvilken grad har innbyggere og privatpersoners engasjement vært knyttet til ny arealbruk på sjø?

Kart- og planforskriften definerer hvilke formål det er anledning til å bruke i plankartet. Det kan være aktuelt å foreslå endringer i denne på bakgrunn av erfaringer med dagens bruk av forskriften.

29) I hvilken grad dekker gjeldende kart- og planforskrift kommunens behov for å planlegge sjøarealene? Har du forslag til nye formål eller andre endringer i kart- og planforskriften? (skriv gjerne en begrunnelse for eventuelle forslag)

30) Har kommunen erfart andre utfordringer med planlegging i sjø enn det som har kommet fram i spørsmålene til nå?

Send

100 % fullført

Medlemmene i referansegruppen

Frank Jacobsen	Fiskeridirektoratet, planseksjonen i kyst- og havbruksavd
Pia Karine Hem Molaug	FM Aust-Agder
Gunhild Lutnæs	FM Finnmark, miljøvernnavd
Eirik Frøiland	FM Finnmark, miljøvernnavd.
Svein Einar Stuen	FM Nordland, miljøvernnavd.
Anette Jacobsen Mogleiv	FM Rogaland, miljøvernnavd.
Carl Henrik Jensen	FM Østfold, miljøvernnavd
Bjørn Bergesen	Forsvarsbygg eiendom
Eva Katrine R. Taule	Hordaland FK
Hilde Johansen Bakken	KMD, planavdelingen
Karl Inge Rommen	KMD, planavdelingen
Kristian Hole Fløtre	KMD, planavdelingen
Kristin Nordli	KMD, planavdelingen
Vigleik Stusdal	KMD, planavdelingen
Anne Britt Ottøy	Kystverket vest, plan- og kystforvaltningsavd.
Egil Postmyr	Miljødirektoratet, kyst- og sedimentseksjonen
Arve Slettvåg	Møre og Romsdal FK
Johnny Loen	Møre og Romsdal FK
Geir Davidsen	Nordland FK
Jostein Angell	Nordland FK
Peer Sommer-Erichson	NVE
Helge Westborg	OED, olje- og gassavdelingen
Kristine Johansen	Riksantikvaren, samfunnsavd. seksjon for arealplanlegging